

Kulttuurivihkot

Irtonumero 9,40 euroa | 40. vuosikerta
3 | 2012 | KAUPUNKITILA

KENELLE KAUPUNKI KUULUU?

Kesäisessä teemapaketissa pureudutaan ajankohtaisiin kaupunkitilan kysymyksiin.

Esillä ovat muun muassa Kallio-liike, kaupunkiviljely, antimainonta ja ikäihmisten graffitiryhmä. Teoreettisemmin teemaa pohditaan Paulo Freiren yhteiskunnallisen ajattelun sekä vallankumouksellisen situationistien liikkeen näkökulmista.

TYÖVÄEN MUSIIKITAPAHTUMA
40 VUOTTA

Tehtaan pilli soi
26.-29.7.2012

LIPPUJEN ENNAKKO-
MINNAT 16.7. ASTI

TAPAHTUMARANNEKE
TO - SU 50 €

PÄIVÄRANNEKKEET
TO 20 €
PE 25 €
LA 30 €

Michael Monroe
Apulanta
Koiton Laulu &
Los Elementos
Haloo Helsinki!
Katri Helena
Pariisin Kevät
Pertti Kurikan
Nimipäivät
Sansa
Heli Kajo
Eria

Jukka Poika
Tuure Kilpeläinen &
Kaihon Karavaani
Arttu Wiskari
The Petrovich Blasting
Company (USA)
Tundramatiks
Tumppi Varonen
KumkumMaa
Pirulainen
The Crooked
Fiddle Band (USA)
SF Blues

**Harri Saksala &
Jani Uhlenius**
Kuukumina
Jaakko Laitinen &
Vaara raha
Posteljoona &
Ystävät
Afrocola
Töyssy &
Takalaittomat
Songilo

VALKEAKOSKELLA

TAPAHTUMATOIMISTO Puh. 040 525 7177, info@valmu.com

tiketti
www.tiketti.fi

www.valmu.com

KAJAANISSA 4.-8.7.2012

**kajaanin
runo
viikko**
Sana ja sävel

Suven Runoilija 2012
Mirkka Rekola

Taiteellinen johtaja
Taisto Reimaluoto

Katso ohjelma: www.runoviikko.fi

SANAT TEOIKSI!

Äänestä Vantaan valtuustoon
Vasemmistoliiton ehdokas kirjailija,
toimittaja, VTM, FM, Rita Dahl.

VAALITEEMAT:

1. Sosiaalinen oikeudenmukaisuus.
2. Yhdistävä, ei erottava monikulttuurisuus.
3. Kulttuuria kaikille.

<http://kuntavaaliehdokas.fi/ritadah>

vasemmisto
RIKKAUTTA JOLLA ON ARVOA

**Työväen-
kirjallisuuden
Päivä**

La 1.9.2012 klo 10-18
Työväenmuseo Werstas
& Väinö Linnan aukio, Tampere
Vapaa pääsy!

Sukupolvien kynänjälki

Esiintyjinä mm.
Rosa Liksom
Siri Kolu
Sirku Peltola
Kalle Holmberg
Marja-Leena Mikkola

www.tyovaenkirjallisuudenpaiva.com

PAX 12 -FESTIVAALI

HELSINGIN ALPPIPUISTOSSA LA 7.7. KLO 12-22
www.rauhanpuolustajat.org/pax2012

LAINEN KASPERI & PALAVA KAUPUNKI

JUKKUPULAINEN & VEIJARIT

KITKERÄT NEITSYET

KADOTETUT **ARPAKUUTTIOMIES** **LEGSHAKER (VIRO)**

OHJELMAA LAPSILLE
KANSALAISJÄRJESTÖJÄ
AURINKOA

VAPAA
PÄÄSY!

Helsingin kulttuurikeskus   **rauhoniuri** **ADUK** **voima** **Rauhanpuolustajat**

Ei tilaa ilman politiikkaa

RAJALLISELLA MAAPALLOLLA, jonka ihmisväestö jatkuvasti kasvaa, tilankäyttö on monesti elämän ja kuoleman kysymys. Esimerkiksi Brasiiliassa miljoonia maaseudun ihmisiä edustava Maattomien liike kamppailee perustuslaissa jo kauan sitten säädetyin maareformin toteuttamiseksi suurmaanomistajien ja suuryhtiöiden ylivaltaa vastaan. Monet nykyistä agri- ja metsäbisnestä vastaan rauhanomaisesti käyneet aktivistit ovat joutuneet jopa murhatuiksi.

Suurvaltopolitiikkakin on usein viime kädessä kamppailua tilasta ja ennen kaikkea resursseista. Islannin ilmavalvonta, johon muodollisesti liittoutumaton Suomi nyt on horneteineen Naton kumppanina osallistumassa, ja suomalaisprofessorin Tanskassa saama vakoilusyyte linkittyvät kumpikin kove-nevaan kamppailuun arktisten alueiden vielä paljolti hyödyntämättömien luonnonvarojen hallinnasta.

KULTTUURIVIHKOT keskittyvät tällä kertaa kuitenkin vähemmän kohdalokkasiin tilakysymyksiin: kaupunkitilan käyttöön erityisesti Suomessa ja Helsingissä, mutta myös kaupunkitilan teoreettisempaan pohdintaan.

Vaikka tšekäläisen kaupunkiaktivistin huolenaiheet ovat jotain aivan muuta kuin globaalin Etelän maaseudun tai kaupunkien köyhällä ihmisillä, tšekäläisissäkin kamppailuissa kyse on tilojen ja resurssien hallinnasta.

Kaupunkitilan rakenteistuminen ilmentää vallitsevia valtasuhteita. Kaduilla liikkuessamme tajuntaamme kyllästetään valtavalla määrällä suurella rahalla ostettuja mainoksia, kun taas tavallisten asukkaiden ja järjestöjen vaati-

mattomat julisteet tai tarrat olivat esimerkiksi Helsingin Stop töhryille -linjauksen aikana ankarasti kiellettyjä.

Ihmislaji ei kuitenkaan pitemmän päälle taivu homo economicukseksi, jonka ainoa tai tärkein vapaa-ajan aktiviteetti on kuluttaminen. Ihmisten halua omaehtoiseen, yhteisölliseen toimintaan ei voi juuria pois. Tätä todistavat osaltaan viime aikoina nousseet kaupunginosaliikkeet, kaupunkiviljely, kaupunkimetsiä tai lähikirjastoja puolustavat liikkeet, talonvaltauksset, graffitiseinät, aikapankit, ruokapiirit, ravintolapäivät ja niin edelleen.

Ihmislaji ei kuitenkaan pitemmän päälle taivu homo economicukseksi, jonka ainoa tai tärkein vapaa-ajan aktiviteetti on kuluttaminen.

VAIKKA tässä numerossa keskitytään kaupunkitilaan ja vieläpä paljolti pääkaupunkiseutuun, julkinen tila ja niin sanotut yhteishyvät ovat yhtä tärkeitä myös pienissä kaupungeissa ja maaseudulla.

Millaisia uusia yhteisöllisen toiminnan muotoja

maaseudun elävöittämisiksi voitaisiin kehittää? Entä onko väistämätöntä, että kirkonkylät kuihtuvat ja maaseudun aktiviteetit keskittyvät moottoriteiden varsille rakennettujen myymäläkompleksien ympärille, joista keltaiset ABC-tornit kohoavat kuin markkina- ja kulutususkonnon kirkontornit?

Tilankäytöstä on kyse myös vaikkapa viime aikoina kohua herättäneessä kaivostoiminnassa. Kun ympäröivä maa, vesi ja ilma saastuvat, kaivosten paikallisilta ihmisiltä ja luonnolta viemä tai pilaama tila on huomattavasti itse kaivoksia suurempi.

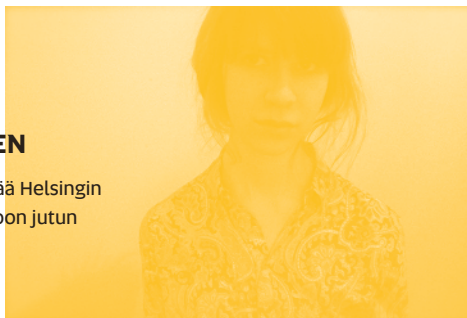
ELIAS KROHN

TÄMÄN NUMERON TEKIJÖITÄ

HANNU NIKLANDER

Karkkilalainen kirjailija, joka novellien, romaanien ja runojen lisäksi on julkaissut kolme matkakirjaa. Kirjoitti tähän numeroon jutun »Kävelyllä Toscan Roomassa».

IIDA SOFIA HIRVONEN

Tuottaa sisältöä ja opiskelee viestintää Helsingin yliopistossa. Kirjoitti tähän numeroon jutun »Ihmiset tekevät tilan».

JOHANNA HOLM

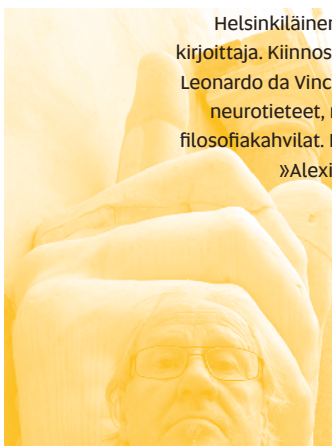
Virallisesti viestinnän, epävirallisesti myös ihmisten ja ihmisyden opiskelija. Kirjoitti tähän numeroon jutun »Vapaasti organisoitunutta hyvän tekemistä Kalliossa».

MAIJA KESKISAARI

Pitää harmaasta ja fiilistelee sateisia kaupunkeja. Opiskelee. Kuvitti tähän numeroon jutut »Kotimaisen kirjallisuuden reunoilla», »Ihmiset tekevät tilan» ja »Ajelehtijat».

PEKKA HONGISTO

Helsingiläinen vapaa filosofi, taiteilija ja kirjoittaja. Kiinnostuksen kohteita muun muassa Leonardo da Vinci, Aleksis Kivi, Thomas Thorild, neurotieteet, musiikkifilosofia, aforismit, filosofiakahvilat. Kirjoitti tähän numeroon jutun »Alexis Kivi på svenska».

3 PÄÄKIRJOITUS
6 200 SANAA
10 LEFFANURKKA
12 DVD-ARVIOT
13 MUSIIKKI
59 AVELIN
60 BERGER
61 KIRJA-ARVIOT
67 SOIKKELI

14

POLIITTINEN TEATTERI KESKUSTELUN AVAAJANA

Näytelmä *Kun olemme polttaneet kaiken* kertoo tämän päivän anarkismista. Haastattelussa sen ohjaaja ja käsikirjoittaja Otto Laitinen.

16

YHDEN MIEHEN EKSODUS

Venäläinen aktivisti ja hc-punkkari DJ Stalingrad on kulkenut pitkän matkan Moskovasta Tampereelle.

24

MARGINAALIEN MONINAISUUTTA KARTOITTAMASSA

Saara Henriksson setvii etnisten vähemmistötaustojen merkitystä suomalaisessa kirjallisuudessa.

28

HYVINVOIVAN KAUPUNKIKULTTUURIN JA ASUKKAIDEN PUOLESTA

TEEMA – KAUPUNKITILA
Virallisesti järjestäytymätön Kallio-liike ei tuhlaa aikaa rakenteisiin ja byrokraatiaan, vaan luottaa ihmisten vapauden ja omien kiinnostusten antamaan voimaan.

31

MUMMOT GRAFFITIHOMMISSA

TEEMA – KAUPUNKITILA
Esittelyssä Pohjoismaiden ensimmäinen ikäihmisten katutaiderryhmä K 65 Crew.

32

KESTÄVÄ ELÄMÄNTAPA VAHVASTA MAASTA

TEEMA – KAUPUNKITILA
Kaupunkiviljely on suosiossa. Ympäristöjärjestö Dodo ry:n kanssa kaivaudutaan viljelyn juurille.

37

EI MAINOKSIA, KIITOS!

TEEMA – KAUPUNKITILA
Mainokset ovat vallanneet kaupunkitilan, mutta sille ei ole pakko alistua. Kulttuurivihkot haastatteli Haluan nähdä muutakin -antimainoskampanjan ideoinutta Elissa Erikssonia.

38

KOHTI TASA-ARVOISEMPAA KAUPUNKITILAA

TEEMA – KAUPUNKITILA
Brasilialainen Paulo Freire tunnetaan köyhien voimaannuttajana. Hänen ajatuksillaan olisi käyttöä myös Suomessa.

40

AJELEHTIMALLA IRTI VIERAANTUNEESTA ARJESTA

TEEMA – KAUPUNKITILA
Situationistit analysoivat kaupunkitilaa osana modernia kapitalismia. Yhtenä metodina oli ajelehtiminen, emansipatoristen reittien ja mielenmaisemien etsiminen.

44

PIKSELIÄHKYSSÄ RAKENNETTIIN HEKSAJURTTA

TEEMA – KAUPUNKITILA
Käsillä tekeminen, osaamisen jakaminen ja ekologinen elämäntapa ovat pinnalla 10 vuotta täyttäneessä mediataidefestivaalissa.

46

TOSCA-OOPPERAN MAISEMISSA

TEEMA – KAUPUNKITILA
Hannu Niklanderin essee kävelykierrokselta Roomasta.

50

RAIMO UTRAISEN VOOKI

TEEMA – KAUPUNKITILA
Tamas Matekovitsin kaupungin muutosta hahmottavan kuvapakinan lähtökohtana on Ruoholahdessa sijaitseva veistos.

52

RUOTSALAINEN KIVI

Juha Hurmeen ohjaama ruotsinkielinen Nummisuutarit sai Pekka Hongiston pohtimaan kansalliskirjailijamme sivistysjuuria.

56

KENGÄN TARINA

Tapio Utusen novelli.

58

RUNOJA

Iina Ylikoski.

SISÄLLYS

TIMO MARTTILA

PALESTIINA-TIETOUTTA RUNON VOIMALLA

»Palestiinan tarina on yhtä paljon tarina maanpakolaisuudesta kuin miehityksestä», Helsingissä vierailut Rafeef Ziadah korostaa.

Maattomana palestiinalaispakolaisten jälkeläisenä Rafeef Ziadah on viettänyt lukemattomia tunteja lentokenttien säilöönotto-keskuksissa, muuttanut maasta toiseen ja aloittanut alusta. Runoudessaan hän ei paina päätään.

»HÄN ON NIIN KUUMA että suorastaan tirisee», kirjoitetaan **Rafeef Ziadahista** internetin keskustelupalstalla. Eikä nyt ole kyse seksistisestä heitosta, vaikka Ziadah viehättävä nainen onkin. Lausahdus viittaa verbaalisiin ansioihin. Kolmekymppinen spoken word -artisti ottaa runoissaan kipeästi kantaa Israel–Palestiina-konfliktiin.

»I'm an arab woman of colour, and we come in all shades of anger», Ziadah lausuu. Sointuvasti, painokkaasti. (»Olen arabialainen värillinen nainen, ja meitä on jokaista vihan sävyä.»)

Maattomana palestiinalaispakolaisten jälkeläisenä hän puhuu sukupolvien kokemuksella.

»Äidinpuoleinen sukuni pakeni Israelin perustamista Libanoniin, isäni suku on pakolaisina Israelin sisällä. Minun perheeni pakeni sotaa Libanonista vuonna 1983», Ziadah kertoo Kaisaniemen puiston vihreydessä.

»Vanhempieni statuksen vuoksi meidän oli mahdotonta asettua mihinkään, joten muutimme jatkuvasti maasta toiseen, koko viisilapsinen perhe. Tilanne muuttui vaikeammaksi, kun me lapset kasvoimme. Nyt perheeni on hajaantunut ympäri maailmaa. Aloitin yliopisto-opintoni Kreikassa, valmistuin maisteriksi New Yorkissa ja tohtoriksi Kanadassa.»

Tällä hetkellä Ziadah asuu Lontoossa ja opettaa arvostetussa School of Oriental and African Studies -yliopistossa. Ziadahille kosmopoliittisuus ei ole ollut vapaaehtoinen valinta. Hänen henkilö-

kohtainen elämänsä on ollut lukemattomien raja- ja maahanmuuttoviranomaisten käsissä.

»Olen ottanut elämäni jokaisen askeleen byrokratian ehdoilla. Vähän aikaa sitten sain pitkälisen taistelun jälkeen ensimmäisen kansalaisuuteni: kanadalaisen. Nyt voin ajatella esimerkiksi lasten hankkimista. En halunnut tuoda lapsia samantilanteeseen, jossa vanhempani kasvattivat omansa.»

»Ansaitset tulla raikatuksi, ennen kuin synnyttät terroristilapsesi.»

ZIADAHIN KULKEMA MATKA ilmენტää palestiinalaisten vähemmän tunnettua todellisuutta miehityksen ulkopuolella. »Usein kun ihmiset ajattelevat Palestiinaa, he ajattelevat miehitettyjä alueita: Gazaa ja Länsirantaa. He eivät tule ajatelleeksi tilannetta ulkopuolella: mitä merkitsee olla maaton, ilman dokumentteja, joutua pysäytetyksi ja ruumiintarkastukseen jokaisella lentokentällä. Palestiinan tarina on yhtä paljon tarina maanpakolaisuudesta kuin miehityksestä.»

Runous on Ziadahin tapa kertoa tarinaansa. Hän kirjoitti runoja lapsesta saakka ja osasi palestiinalaisrunoilija **Mahmoud Darwishin** runon *Leaving Beirut* ulkoa viisivuotiaana. Potku omien teosten esittämiselle oli konkreettinen.

»Kanadassa asuessani järjestimme yliopiston kampuksella simulaation Länsirannan tarkastuspisteistä. Esitin israelilaisottilaiden tarkastettavana olevaa palestiinalaista ja makasin maassa. Yksi simulaatiota seuranneista opiskelijoista oli juuri palannut suorittamastaan Israelin asepalveluk-

sesta. Maatessani maassa hän potkaisu minua vastaan ja sanoi: 'Ansaitset tulla raikatuksi, ennen kuin synnyttät terroristilapsesi.' Sillä hetkellä päätin alkaa esiintyä.»

VUONNA 2009 Ziadah julkaisi runonsa levyllä. Sen nimi, Hadeel, tarkoittaa kyyhkysten kujerrusta, jota Gazassa kuulee talojen yllä. Yksi sen tunnetuimmista runoista, *Shades of Anger*, on vastaus Ziadahia potkaisseelle miehelle.

Paitsi taiteessaan Ziadah ajaa palestiinalaisten asiaa myös perinteisen aktivismin keinoin. Hän toimii useissa Israelin taloudellista ja kulttuurista boikottia ajavissa liikkeissä.

»Israel jatkaa epäoikeudenmukaisuutta palestiinalaisia kohtaan, koska muu maailma ei tee mitään. Kutsu boikottiin vetoaa ihmisten omatuntoon: koska hallituksenne eivät tee mitään, me tarvitsemme teidän apuunne.»

Helsingin Maailma kylässä -festivaaleille Ziadah saapui Alkuperä merkkä -kampanjan lanseeraustilaisuuteen. Kirkon Ulkomaanavun EAPPI-ohjelman kampanja vaatii suomalaisilta kauppiailta ja viranomaisilta Israelin laittomissa siirtokunnissa valmistettujen tuotteiden merkitsemistä.

Toukokuuisena sunnuntaina ilma Helsingissä on helteinen. Kirkon Ulkomaanavun teltassa tunnelma lähentelee tirisevän kuumaa. Ziadah lyö lisää löylyä, sanat sinkoilevat kuin kipinät. »Esitysteni jälkeen ihmiset tulevat usein sanomaan: 'Kiitos kun jaotit tarinasi, minulla ei ollut aavistustakaan.' Siitä saan voimaa jatkaa», Ziadah sanoo.

LEA PAKKANEN

Vasemmistonuorten kampanja käynnistyi Turussa kadunvaltauksella 20.5.

VASEMMISTONUORET KADUILLA JULKISEN TILAN PUOLESTA

Asiaton oleskelu sallittu -kesäkampanja on suunnattu tilojen kaupallistumista, kontrollia ja eriarvoistumista vastaan.

VIIMEVUOTISESSA Vasemmistonuorten liittokokouksessa tehtiin aloite kampanjan järjestämiseksi julkisen tilan puolesta. Idea nivoutui oivallisesti järjestön aiempaan toimintaan, koska useimmat paikalliset kamppailut, joihin sen aktiivit ovat osallistuneet, linkittyvät tavalla tai toisella julkiseen tilaan, kertoo Vasemmistonuorten puheenjohtaja Li Andersson.

»Helsingissä on ollut nollatoleranssitaistelu, on tehty mainosten vastaista kampanjaa, Satakunnassa ja Lapissa on ollut taisteluita vanhojen kulttuurikäytössä olleiden puutalojen puolesta, Turussa on oltu aktiivisia tilakamp-pailuissa autonomisen kulttuuri-keskuksen puolesta...» Andersson luettelee.

Antaessaan Kulttuurivihkoille puhelinhaastattelua Andersson on itse juuri Turussa keräämässä nimiä toriparkkihanketta vastaan.

ASIATON OLESKELU SALLITTU -kampanja avattiin toukokuussa Turussa kadunvaltauksella, ja lisää kanta-aottavia tapahtumia on luvassa kesän mitaan eri puolilla Suomea.

Kampanjan yhteydessä julkistetussa Julkisen tilan julistuksessa todetaan, että kaupallistuminen »näky konkreettisesti elinympäristössämme, joka täytyy mainoksista ja valvontakameroista».

»Elinympäristömme täytyy mainoksista ja valvontakameroista.»

Kampanjassa vaaditaan muun muassa kaavoitusprosessien demokratisointia, pitkään tyhjiällä olleiden tilojen ottamista harrastetila- tai sosiaalikeskuskäyttöön, taillisia seiniä katutaiteelle – jonka puolesta parhaillaan kampanjoidaan muun muassa Helsingin Jakomäessä –, paikkoja kansalaisten ja yhdistysten ilmoituksille, teinikarkottimien kieltämistä, poliittisen toiminnan vapautta oppilaitoksissa sekä nuoriso- ja kerhotilojen sekä kirjastojen turvaamista pienilläkin paikkakunnilla.

Tällaisista asioista päätetään kunnissa, joten vasemmistonuoret aikovat nostaa niitä vahvasti esiin myös syksyn kuntavaaleissa.

ANDERSSON on tyytyväinen kaupunkiyhteisöllisyyden viimeaikaisesta noususta muun muassa Kallio-liikkeen ja ravintolapäivien myötä, mutta

toivoisi keskusteluun lisää poliittisuutta.

»Ei riitä, että tehdään kivoja juttuja yhdessä. Tarvitaan myös kaupunkitalan gentrifikaation (keskiluokkaistuminen), eriarvoistumisen ja harjoitet-tavan kontrollin analyysiä», nuorisojohtaja linjaa.

ELIAS KROHN

Kampanjan internetsivusto: <http://www.vasemmistonuoret.fi/vapaatila>

**SINERVON
SANATAIDE ISKEE
YHÄ VOIMALLA**

Hyvä kirjallisuus kestää maailman muuttuessa ympärillä. Elvi Sinervo oli muutakin kuin poliittinen kirjailija. Hän kuvasi muun muassa lapsuutta ja jopa eroottisia jännitteitä.

VAIKKA ELVI SINERVO (1912–1986) ei kuulu Suomen kirjallisuuden valtakaaniiniin, hän on tänäkin päivänä monille tärkeä kirjailija. Kun Sinervon syntymästä tuli toukokuun alussa kuluneeksi 100 vuotta, kaksi Helsingissä peräkkäisinä päivinä järjestettyä juhlatilaisuutta keräsivät salit tupaten täyteen.

Työväenliikkeen kirjastossa Sinervoa muisteltiin tilaisuudessa, joka oli otsikoitu Sinervon *Minun mummoni* -runon mukaan: »No paljonkos muutit maailmaa?». Järjestäjänä oli Elvi Sinervo -seura yhteistyössä Työväenliikkeen kirjaston ja Kansan Ariston kanssa.

ELÄMÄKERTATEOKSEN *Elvi Sinervo. Vuorelleenou-sija* (1989) kirjoittaja **Kalevi Kalemaa** korosti kommunistikirjailijana tunnetun Sinervon tuotannon kestävyttä maailman ja aatteiden muuttumisesta huolimatta. Kaikkein parhaimpana ja kestävim-pänä hän piti Sinervon novelliätkä.

»Se on vähintään **Teuvo Pakkalan** ja **Toivo Pekkasen** veroista. Harva kuvaa yhtä hyvin lapsen tuleamista ympäristönsä osaksi ja elämistä toisten lasten kanssa.»

Kalemaa kiinnitti huomiota myös siihen, että Sinervon runoissa, romaaneissa ja novelleissa on usein vahva eroottinen jännite.

»Onkohan kukaan suomalainen kirjailija kuvannut nuoren naisen hiipivää seksuaalista heräämistä, vaikeaa pohdiskelua omasta eroottisesta elämästä yhtä etevästi ja koskettavasti kuin hän eräissä novelleissaan?» Kalemaa pohti.

»Parhaissa kirjoissaan ja runoissaan Sinervo yltyä **Brechtin**, **Hikmetin** ja **Nerudan** rinnalle, on heidän pohjoinen heimolaisensa», vertasi kirjailija **Aulikki Oksanen**.

SEURAAVANA ILTANA oli ravintola Milenkan vuoro täyttyä, kun SKP:n Maanantaiklubissa julkistettiin Elvi Sinervon kootut runot. Teokseen *Elvi Sinervo – Runot 1931–1956* (Kustannusyhtiö TA-Tieto, 2012) sisältyy Sinervon puheenvuoro kirjailijan vastuusta vuodelta 1948 sekä **Peter von Baghin** kirjoittamat jälkisanat.

»En muista, että mikään lukemani kirja olisi vaikuttanut sellaisella tunnevoimalla kuin *Viljami Vaihdoкас* tai Sinervon runot», von Bagh sanoi tilaisuudessa.

Kalemaan tavoin von Baghin ylisti erityisesti Sinervon vankilakokemuksia kuvaavia runoja.

»Henkilökohtaisuudesta huolimatta niihin on puristettu historiallinen tilanne, näköpiiri», von Bagh totesi.

Sinervo istui jatkosodan aikana kolme vuotta vankeudessa valtiopetoksesta tuomittuna. Perusteena oli hänen osallisuutensa Suomen-Neuvostoliiton rauhan ja ystävyyden seuran toimintaan.

Sinervon vankila-ajoista on luvassa uutta tutkimustietoa, sillä historioitsija **Jaana Torninoja-Latola** valmistelee parhaillaan väitöskirjaa Sinervon sisarusten sodanaikaisesta kirjeenvaihdosta sekä vankilakokemusten heijastumisesta Elvi Sinervon kirjailijantyöhön.

»Ihminen on vapaa, jos ei anna vangita mieltään», kirjastossa puhunut Torninoja-Latola kuvasi Sinervon asennetta vankeuteen, joka oli tälle silti monin tavoin vaikeaa aikaa.

SINERVON oma kirjallinen tuotanto loppuu 1950-luvulle, mutta sen jälkeen hän teki toisen merkittävän elämäntyön suomentajana. Hänen käännöstuotantoonsa kuuluu toistasataa nidettä korkeatasoista kaunokirjallisuutta, jota hän suomensi lähinnä saksasta ja ruotsista.

Syytä oman kirjailijantyön lopettamiseen on arvuuteltu paljon. Molempiin tilaisuuksiin kutsuttu Sinervon tytär, suomentaja **Liisa Ryömä**, sanoi syyn olleen taloudellinen: miehensä **Mauri Ryömän** kuoltua Elvi Sinervo jäi kahden alaikäisen lapsen yksinhuoltajaksi.

»Kyllä Elvillä olisi vielä ollut sanottavaa, mutta yhteiskunta ei siihen aikaan tukenut kirjoittamista, eikä sillä olisi elänyt.»

Sinervon tuotanto elää tänä päivänä vahvasti myös musiikin kautta. »Hänen runokielensä on laulullista, sävellettyinä näyt kantavat yli aikojen», totesi Aulikki Oksanen. Tämä tuli taas todistetuksi Maanantaiklubin tilaisuudessa, jossa näyttelijä-laulaja **Minja Koski** esitti vaikuttavasti Sinervon runotekstejä niitä säveltäneen **Kaj Chydeniuksen** säestäessä pianolla. Kirjastossa Koiton Laulu -kuoro esitti Sinervon suomennoksiin sävellettyjä lauluja.

ELIAS KROHN

Arvio teoksesta *Elvi Sinervo – Runot 1931–1956* julkaistaan seuraavassa Kulttuurivihkojen numerossa.

ALKUMERESTÄ KUUMAAN KESÄÄN

Viisi hämmentävän
erilaista poimintaa Suomen
suven miltei rajattoman
kulttuuritarjonnan joukosta.

AKATEMIKKO, KUVATAITEILIJÄ Outi Heiskasen 75-vuotisjuhlanäyttely »Alkumeri» Didrichsenin taidemuseossa Helsingissä esittelee sekä tuttua että tuntemattomampaa Heiskasta. Tutumpaa puolta edustavat monet hänen grafiikan teoksensa kiehtovine, sadunomaisine hahmoineen ja maailmoineen. Näistä hahmoista muodostuu »suurperhe», kuten Heiskanen itse sitä nimittää, monine tarinoineen.

Teoksissa ollaan herkällä ja usein humoristisella tavalla perimmäistenkin kysymysten äärellä. Näyttelykiertos alkaa *Alkumerestä* ja *Kantaäidistä*. Matkan varrella tiivihkössä retrospektiivissä nähdään muun muassa *Pilvenpesijä*, *Pilvihippa*, *Vauvan perhe* ja *Syntisäkki*.

Uutta ovat suuret, värikkäät guassimaalaukset ja sekatekniikkateokset viime vuosilta. Tärkeä osa näyttelyä ovat myös Heiskasen yhdessä nuoren kollegansa **Janne Laineen** kanssa tekemät teokset, joissa on yhdistelty valokuvaa ja grafiikkaa. Heiskasen hahmot ovat löytäneet kodin Laineen maisemista.

Näyttely on avoinna 19.8. saakka.

KAJAANIN RUNOVIHKON Suven runoilija on tänä vuonna **Mirkka Rekola**. Ohjelmassa on Rekolan runoihin perustuva esityksellinen ja näyttämöllinen lukutapahtuma, joka on otsikoitu erään hänen runokokoelmansa mukaan »Kuka lukee kanssasi». Suomen Lausujain Liiton tuottamassa ja Katri Mehdon ohjaamassa esityksessä lavalla nähdään **Pirjo Häkkinen**, **Ritva Koivunen**, **Malla Kuuranne**, **Katri Mehto** ja **Ella Pyhältö**.

Kaukametsän pihalla paljastetaan perinteiseen tapaan runokivi, johon tällä kertaa kaiverretaan Rekolan säkeitä.

Ilpo Tiihosen runoista koostuvassa Runoilija-

esityksessä lavalla nähdään **Taisto Reimaluoto**. *Kuu ja kaipa*us -runoduettoesityksessä Tiihonen on itsekin estradilla, yhdessä kollegansa **Aulikki Oksasen** kanssa. Mukana Tiihosen ja Oksasen tekstien parissa ovat myös muusikot **Merja Ikkela** ja **Antti Halonen**.

Fernando Pessoan tekstejä teoksista *En minä aina ole sama* ja *Levottomuuden kirja* kuullaan **Misa Palanderin** ohjaamassa *Laiha mies* -esityksessä, jossa lavalla on **Eero Ojala**.

Tästä ja paljosta muusta voi nauttia Kajaanissa 4.–8.7.

VALKEAKOSKELLA JÄRJESTETTÄVÄ Työväen Musiikkitapahtuma (26.–29.7.) täyttää tänä vuonna 40 vuotta. Tapahtumapaikkaan kuuluu sekä toiminnassa oleva teollisuuslaitos, UPM:n Tervasaaren tehdas, että historiallinen Myllysaaren museo. Mukana on totuttuun tapaan monenlaisia artisteja **Katri Helenasta** ja **Erinistä** Apulantaan ja **Heli Kajaanin**. Erityinen juhlavuoden tapahtuma on kuitenkin Köyhälistön rumba -konsertti, jossa esiintyvät yhdessä 60-vuotisjuhliiaan viettävä Koiton Laulu ja kuubalainen Los Elementos.

PYYNIKIN KESÄTEATTERIN esitys on tänä vuonna *Kuuma kesä '85*, joka kertoo Tommin ja Karoliinan seikkailuista suomalaisessa festarikesässä. Näytelmä linkittyy Tampereen Työväen Teatterin menestysmusikaaliin *Vuonna '85*, mutta on kuitenkin itsenäinen teoksensa. Farssiksi kuvatun teoksen luvataan nauravan hyväntahtoisesti 1980-luvun tyylille ja musiikkialan ilmiöille. Kesäteatterin mukaan alueella tullaan näkemään ennätysmäärä autoja.

Näytelmän ovat käsikirjoittaneet **Heikki Syrjä**, **Riku Suokas** ja **Heikki Vihinen**. Ohjaajina ovat Suokas ja Vihinen. Esitys sai ensi-iltansa 15.6.

KORKEAKULTTUURISEMPAA teatteritarjontaa Pirkanmaan sydämessä nähdään 7.–11.8. Tampereen Teatterikesässä. Siellä muun muassa Euroopan arvostetuimpiin teatteriohjaajiin kuuluva belgialainen **Ivo van Hove** antaa uuden näyttämöllisen tulkinnan **John Cassavetesin** elokuvaklassikolle *Husbands*. **Andy Warholin** 1960-luvun underground-elokuvat ovat puolestaan lähtökohtana englantilais-saksalaisen ryhmän Gob Squadin esityksessä *Gob Squads's Kitchen*.

KULTTUURIVIHKOT

RAUNO TRÄSKELIN

Outi Heiskanen: Kultainen koti (sekatekniikka, 2010).

KOVASIKAJUTTU KERTOO ERILAISEN MENESTYSTARINAN

Teksti Heidi Merima-Halonen

Elokuva Pertti Kurikan nimipäivät -yhtyeestä osoittaa kehitysvammaisia ihmisiä tietoisesti sormella. Samalla se välittää ihmisarvon ja kunnioituksen sanomaa.

KOVASIKAJUTTU on sympaattinen elokuva neljän kehitysvammaisen miehen, **Kari Aallon, Sami Hellen, Toni Väliatalon ja Pertti Kurikan**, punkkytystä. Yhtyeen nimi on soittajien positiivisesta elämänsenteesta paljon kertova Pertti Kurikan Nimipäivät.

Dokumentaarinen elokuva seuraa bändiläisten matkaa tuntemattomuudesta kansainvälisille lavoille. Matkan ilot ja surut kertovat kaikessa autenttisuudessaan äärimmäisen elämänmakuis-ta tarinaa.

Tarina sai alkunsa vuonna 2009 käsikirjoittaja-ohjaaja **Jukka Kärkkäisen** nähtyä Pertti Kurikan Nimipäivät -yhtyeen esiintymisen Kymmenen Uutisten loppukevennyksessä. Kärkkäinen kertoo soittajista välittyneen ilon tarttuneen häneen kuin terva, joka ei lähtenyt pois.

Kärkkäinen kävi tapaamassa bändiä ja sen manageria, ja yhteistyö saatiin nopeasti käyntiin. *Kovasikajuttu* seuraa miesten elämää reilun vuoden ajalta. Vuoteen mahtuu paljon: on riitoja, rakastumisia, onnistumisia, pettymyksiä. Ennen kaikkea vuosi on Pertti Kurikan Nimipäivien menestystarina, joka huipentuu keikkamatkaan ja onnistuneeseen esitykseen Saksassa.

TYÖRYHMÄ TOIVOO elokuvan johtavan vanhojen kieltojen unohtumiseen.

»Nämä vuosikausia toistetut kiellot – ei saa

tuijottaa, ei saa osoittaa sormella – ovat iskostuneet varmasti syvälle monen mieleen. Toivon, että kielloista huolimatta elokuvamme onnistuisi katsomaan henkilöitään, jopa tuijottamaan ja osoittamaan heitä sormella», käsikirjoittaja **J-P Passi** pohtii.

»Haluaisin elokuvan herättävän uusia ajatuksia, kysymyksiä ja tunnelmia. En tiedä, onnistuuko elokuva siinä, mutta tiedän Pertti Kurikan Nimipäivien onnistuvan. Yhtye on ilon, innon, myötätunnon, säälin, kateuden ja lukuisten muiden tunteiden omituinen, koominen sekä häiritsevä yhdistelmä.»

KEHITYSVAMMAISEN NELIKON suuret tunteet välittyvät katsojille läpi elokuvan. Välillä itketään, välillä nauretaan, välillä tapellaan ja sitten taas soviataan. Miehet eivät pelkää näyttää tunteitaan, ja he sanovat mitä ajattelevat. Rehellisyys tulee heiltä luonnostaan.

Pähenkilöiden vilpittömyys liikuttaa, mutta samalla takaa katsojille hyvän mielen. Kaikki tehdään suurella palolla, ja omia kappaleita esitetään ylpeänä, täysillä omaan asiaan uskoen. Näille miehille arkikin on usein juhlaa, eivätkä he marise turhista.

Yhtyeen kappaleet kertovat punkideologian mukaisesti yhteiskunnan epäkohdista, mutta niissä puututaan myös kehitysvammaisten arkipäivään. Osansa saavat päättäjien lisäksi muun muassa jalkahoitajat sekä ne valtaväestön edustajat, joiden asenteessa kehitysvammaisia kohtaan on vielä parantamisen varaa. Sanoituksissa peräänkuulutetaan ihmisarvoa ja kunnioitusta sekä pu-

retaan turhautumista samoihin jokapäiväisiin ongelmiin, joiden kanssa moni meistä painii.

Kappaleet ovat puhuttelevia ja tarttuvia. Kesän lähestyessä kadulla on voinut kuulla useampaankin kertaan sekä punkversiota *Putte Possun Nimipäivistä* että *Mä haluan asua Kalliossa* -ralatusta.

ELOKUVA sai maailman ensi-iltansa Visions du Reel -festivaalilla Sveitsissä 21. huhtikuuta. Suo-

men teatteriensi-iltaa siirrettiin laajan kysynnän vuoksi viikolla, sillä elokuvalle haluttiin saada mahdollisimman monta esityksalaa samaan aikaan. Kotimainen ensi-ilta oli lopulta 4.5.2012.

Ensi-illan kynnyksellä Kari Aalto, Pertti Kurikan Nimipäivien laulaja kuvaili elokuvaa:

»Tää leffa kertoo Pertti Kurikan Nimipäivistä eli yhdestä keharista, joka laulaa punkkia, ja kolmesta keharista, jotka soittaa punkkia. Se kannattaa käydä katsomassa ja miettii et kannattaako keharita vihata vai kannattaako niitä rakastaa ja kunnioittaa.»

Tähän suositukseen on helppo yhtyä.

KOVASIKAJUTTU (2012)

Käsikirjoitus Jukka Kärkkäinen, J-P Passi ja Sami

Jahnukainen | **Ohjaus** Jukka Kärkkäinen ja J-P Passi |

Kuvaus J-P Passi | **Pääosissa** Pertti Kurikka, Kari Aalto,

Sami Helle ja Toni Väliatalo | **Kesto** 85 minuuttia. Mouka

Filmi Oy.

Kari Aalto, Pertti Kurikka, Sami Helle ja Toni Väliatalo *Kovasikajuttu*-elokuvassa.

MOUKA FILMI OY

FREUD JA SATUJEN TULKINTA

Teksti: Eero Hirvenoja

Viggo Mortensen
Freudina ja Keira
Knightley Sabina
Spielreinina.

Esittelyssä David Cronenbergin elokuva psykoanalyysin tienraivaajista sekä aikuisten satuja.

PSYKOANALYYSIN KEHITTÄJÄNÄ tunnettu **Sigmund Freud** suhtautui elokuvaan tietävästi väheksyvästi. Hänen ajatuksillaan on joka tapauksessa ollut keskeinen vaikutus moniin merkittäviin elokuvantekijöihin, kuten **Buñueliin**, **Hitchcockiin** ja **Woody Alleniin**. Lisäksi akateemisissa tutkimuksissa on kirjoitettu paljon elokuvan ja unien yhtäläisyyksistä.

Itse Freudin hahmo on nähty valkokankaalla vain harvoin. **David Cronenbergin** elokuvassa *A Dangerous Method* häntä näyttelee **Viggo Mortensen**. 1900-luvun alkuun sijoittuvassa tarinassa päähuomio keskittyy Freudin oppeja soveltaneen sveitsiläisen psykiatrin **Carl Gustav Jungin (Michael Fassbender)** ja tämän venäläisen potilaan **Sabina Spielreinin (Keira Knightley)** intohimoiseen suhteeseen.

Viehättävästä hoidokistaan muutenkin kuin ammatillisessa mielessä kiinnostuneen tohtorin onnistuu aluksi taistella houkutus vastaan. Paheiden tielle Jungin houkuttelee hänellä oppi-isänsä suosituksista hoidossa oleva seksuaalisesti ylivilkas kollega **Otto Gross (Vincent Cassel)**. Vapaan rakkauden esitaistelijaksi mainitun Grossin voi myös nähdä elokuvassa Jungin pimeänä puolena.

Freudin ja Jungin ystävyys päättyi myöhemmin opillisiin erimielisyyksiin. Sabina Spielrein luki itsensä psykiatriksi, ja palattuaan kotimaahansa 1920-luvulla hän erikoistui lapsipsykologiaan. Toisen maailmansodan aikana natsien murhaama Spielrein jäi ansioistaan huolimatta unohduksiin, kunnes vuonna 1977 Genevestä löydettiin hänen käymäänsä kirjeenvaihtoa Freudin ja Jungin kanssa.

Itse Freudin hahmo on nähty valkokankaalla vain harvoin.

2000-luvun alussa valmistui kaksi Spielreinin elämää käsittelevää elokuvaa, joista **Sabina Spielreinin** tarina (2002) on onnistuneempi kuin *A Dangerous Method*.

Mikä tässä kehitussa elokuvassa sitten mättää? Sen ohjaaja Cronenberg oli 1970- ja 1980-lukujen omaperäisimpiä elokuvantekijöitä, jonka varhaistöiden visuaaliset visiot ihmisruumiin muutoksista ovat unohtumattomia. Hänen viimeisimmät elokuvansa ovat ammattimaisesti toteutettuja, mutta varsin persoonattomia. Ohjaajan kädenjälki erottuu niistä hädin tuskin.

A Dangerous Method on huomionarvoinen epookkiselokuva etenkin 1900-luvun alun eurooppalaisen yläluokan tapainkuvauksena. Ehkä tekijät ovat panostaneet liikaakin historiallisiin yksityiskohtiin, sillä psykologisten ja seksuaalisten jännitteiden kehittäminen päähenkilöiden välillä jää puolitiiehen.

Christopher Hamptonin näytelmään pohjautuva elokuva on myös lähempänä filmattua teatteria kuin yksikään aikaisempi Cronenbergin ohjaustyö. Teatraalisuutta korostaa osaltaan Keira Knightley, jolle Spielreinin rooli on ollut liian haastava. Hänen näyttelemisensä on tarpeettoman suurieläistä, ja naamanväentelyineen se muistuttaa turkkalaista teatteria.

LAAJASSA TUOTANNOSSAAN Freud käsitteli muiden muassa eurooppalaisia kansantaruja, jotka hänen mukaansa ilmentävät ihmisten salattuja pelkoja ja fantasioita. Freudin – ja myös Jungin – teoriat saksalaisten **Jacob ja Wilhelm Grimmin** 1800-luvulla keräämistä ja muokkaamista tarinoista ovat vaikuttaneet suuresti niiden myöhempiin tulkintaan.

Grimmin veljesten saduista tunnetuimpia on kertomus Lumikista ja seitsemästä kääpiöstä, josta on vastikään tehty kaksi Hollywood-filmatisointia. Niistä hieman yllättäen kevyempi vaihtoehto on tummasävyisen visuaalisen ilmaisun hallitsevan intialaisen **Tarsem Singhin** ohjaama *Kerro, kerro kuvastin*. Lupaavasti alkava elokuva latisuu loppua kohden pliisuksi koko perheen komediaksi.

Synkistelevä kauhufantasia *Lumikki ja metsästäjä* on tunnelmaltaan Singhin elokuvaa uskollisempi alkuperäiselle sadulle. Tarinaa on kehitelty selvästi toiminnalliseen suuntaan.

Elokuvan yhdeksi päähenkilöksi on nostettu metsästäjä (**Chris Hemsworth**), jonka kateellinen kuningatar (**Charlize Theron**) määrää surmaamaan Lumikin (**Kristen Stewart**). Salskea nuorukainen ei ainoastaan säästä prinsessan henkeä, vaan myös opettaa tälle taistelutaitoja.

Kerro, kerro kuvastimen **Julia Roberts** ja *Lumikin ja metsästäjän* Charlize Theron tekevät osin itseironisetkin roolityöt ikuista kauneutta ja nuoruutta tavoittelevina kuningattarina. Viime mainittu on pahisroolissaan sen verran näyttävä ilmestys, että katsojalta vaatii jo mielikuvitusta mieltää elokuvan Lumikki äitipuoltaan kauniimmaksi.

MODERNISTA SATUELOKUVASTA puhuttaessa ei voi sivuttaa **Tim Burtonia**. Hänen tarinoidensa päähenkilöt ovat – usein **Johnny Deppin** esittämänä – vallitsevan yhteiskunnan ulkopuolisia kummajaisia.

Kaksikon uusin yhteistyö on kulttuusiostuun televisiosarjaan perustuva *Dark Shadows*. Siinä Depp näyttelee 1700-luvulla syntyntä Barnabas Collinsia, jonka mustasukkainen velhotar (**Eva Green**) noituu vampyyriksi.

Vampyyritarinoihin liitetään yleensä vahvasti seksuaalisuus. Tämä voi olla syynä siihen, miksi ainakin näennäisen viattomia fantasiaelokuvia tekevä Burton ei ole aiemmin tarttunut aiheeseen. *Dark Shadowsissa* kuullaan pari pikkutuhmaa vitsiä ja mukana on yksi raju seksikohtauskin, mutta ne ovat lähinnä vaivaannuttavia. Kenties vampyyriaihe kuvastaa reilu viisikymppisen ohjaajan halua säilyä nuorena, tai ainakin lapsenmielisenä.

ISÄN JA NAISEN VÄLISSÄ

Teksti Jouni Avelin

Kuvataiteilija Mike Millsin toinen pitkä elokuva *Beginners* on vahvasti omaelämäkerrallinen ihmissuhdedraama kuolemaa tekevän isän ja pojan suhteesta.

VAIMONSA GEORGIAN kuoleman jälkeen isä Hal (**Christopher Plummer**) tunnustaa pojalleen Oliverille (**Ewan McGregor**), että jo 12-vuotiaana hän havaitsi olevansa homo. Tämän tietäen ja tästä huolimatta Georgia on mennyt naimisiin hänen kanssaan. Nyt, 78-vuotiaana, isä ryhtyy avoimesti homoksi ja hakee ilmoituksilla miehiä.

Poikkeukselliseksi **Mike Millsin** draamakomedian *Beginners* (2010) tekee se, että se kertoo ihmisten puolittaisesta avoimuudesta. Homoseksuaalisuuden »tunnustaminen» ei tarkoita avoimuutta ja rehellisyyttä. Syöpään sairastunut isä salaa sairautensa ensin miesystävältään ja lopulta kieltää sen itsekin. *Beginnersin* varsinainen ja vahvin draamallinen jännite syntyy juuri tästä:

Kertominenkin voi olla kieltämisen tai torjunnan muoto.

saattohoidon aikana poika on isänsä tukena ja joutuu toisaalta nielemään lähestyvän kuoleman piilottelun, koska se on isän tahto.

SIINÄ MISSÄ ISÄN JA POJAN suhde on kuvattu koskettavasti, Mills kompuroi kuvatessaan sitoutumiskammoisen pojan ja hänen uuden tyttöystävänsä Annan (**Mélanie Laurent**) suhdetta. Näiltä osin Mills tulee vaarallisen lähelle ihmissuhdehötöjen normikipuilua eroineen ja kohtaamisineen. Kaukana ei ole sekään ajatus, että tällä romanssilla ohjaaja itse asiassa kieltää kuoleman, vaikka pinnalta katsoen juuri isän kuolema ja avautuminen kumulativatkin pojan sisäisten lukkojen aukeamiseen. Kertominenkin voi olla kieltämisen tai torjunnan muoto, kuten isän esimerkki osoittaa.

Samoin läpi elokuvan jatkuvat kekseliäät kvaalit ratkaisut uhkaavat karata käsistä tai muuttua pehmentäväksi puskuriksi tai kevennyksiksi, joilla kuolemaa peitellään tai hyvitetään siihen liittyvien hankalien eettisten kysymysten esittäminen.

MILLSIN TASAPUOLISESTI myötätuntoinen ja ivalisuutta karttava ohjaus tarjoaa kuitenkin harvinaisen paljon tilaa hahmoilleen. Erityisen sävöyksensä *Beginnersiin* tuo ohjaajan poikkeuksellinen herkkyyksy rytmittää sanatonta ja toisaalta puhe-
liastakin ilmaisuja sekä huumori, joka on pehmeää, lämmintä ja oivaltavaa olematta millään tavoin imelää.

Kaikkine puutteineenkin *Beginners* on edustava esimerkki älykkästä ja viisaastakin draamasta, jossa kepeys ja syvällisyys yhtyvät – sanalla sanoen elokuva, jollaisia Suomessa ei osata tehdä.

BEGINNERS (2010)

Ohjaus ja käsikirjoitus Mike Mills | Elokuvaaja

Kasper Tuxen | Leikkaus Olivier Bugge Coutté |

Musiikki Roger Neill, Dave Palmer, Brian Reitzell |

Pääosissa Ewan McGregor, Christopher Plummer,

Mélanie Laurent, Goran Visnjic | Kuvaformaatti

16:9 anamorfinen widescreen 1.85:1 | Kesto 1 h 44 min |

FS Film Oy 2012 |

Mike Millsin blogi:

http://focusfeatures.com/profile/mike_mills

Keskustelut, blogit, videot, tilaukset www.kulttuurivihkot.fi

Tilaan 3 seuraavaa numeroa (6 kk lehdet) vain 15,90 euroa. Tilaus jatkuu kestopilauksena tarjouskauden jälkeen.

Teen määräaikaisen tilauksen vuodeksi eteenpäin. Hinta on 50,14 €.

Aloitan edullisen kestopilauksen ja saan kuusi seuraavaa numeroa 42,51 eurolla.

Nimi

Osoite

Postinumero ja -toimipaikka

Puhelin tai sähköposti

Allekirjoitus

ASIAA TAITEESTA JA
YHTEISKUNNASTA
KUUEDESI VUODESSA

Kulttuurivihkot
maksaa
postimaksun

Kulttuurivihkot

Domirola Oy

Vastauslähetys

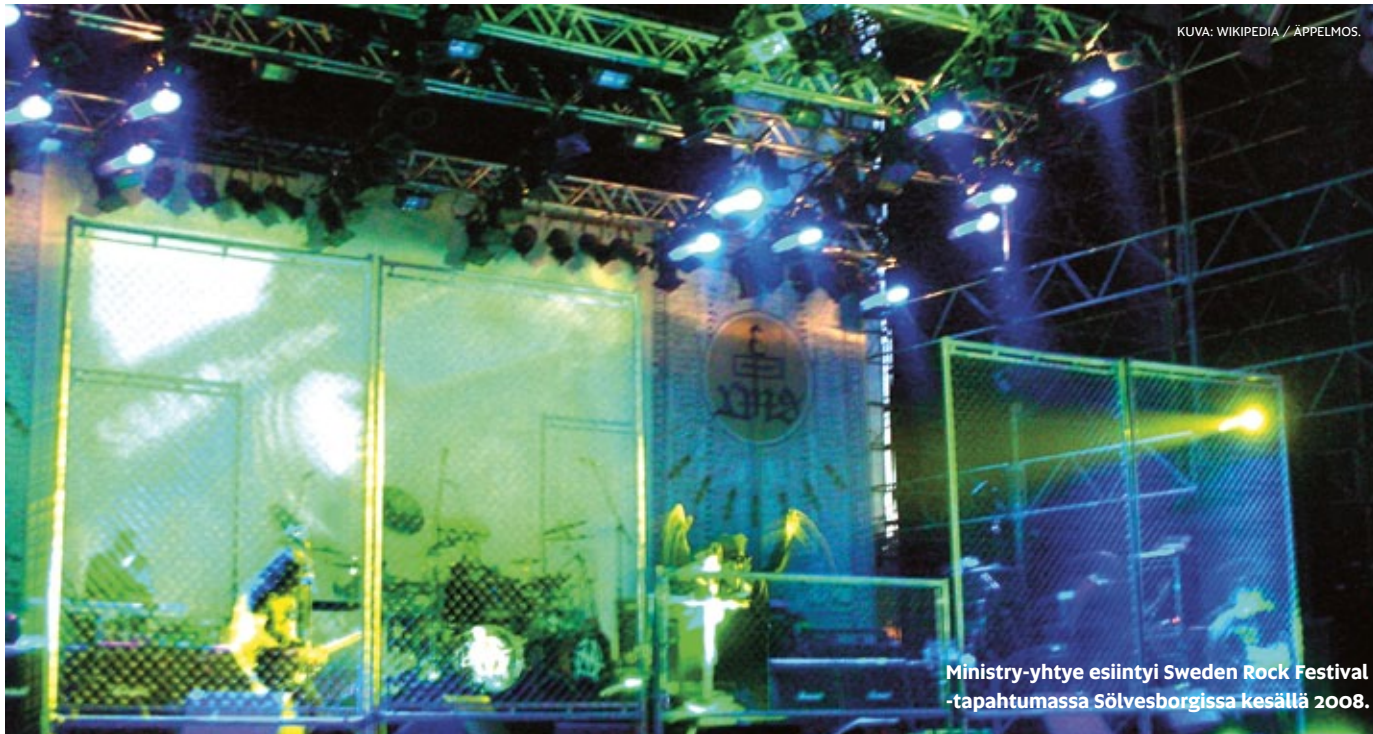
Tunnus 5011437

00003 Helsinki

Tilaukset myös sähköpostitse: tilaus@kulttuurivihkot.fi

INDUSTRIAL-LEGENDA MINISTRY TEKI PALUUN

Teksti Marko Korvela

KUVA: WIKIPEDIA / APPELMOS.

Ministry-yhtye esiintyi Sweden Rock Festival -tapahtumassa Sölvesborgissa kesällä 2008.

Tuska-metallifestivaalilla nähdään eräs merkittävimpiä teollisen metallin pioneereja.

AMERIKKALAISEN AL Jourgensenin luotsaama Ministry valtaa Tuskan päälavan sunnuntain ja koko tämänvuotisen festivaalin viimeisenä esiintyjänä. Yhtye esiintyi Tuskassa myös jo vuonna 2003.

Aloittaessaan vuonna 1981 Ministry esitti puhdasta syntetisaattoripoppiä, joka otti vaikutteita Iso-Britanniasta, muun muassa Human Leaguelta ja Depeche Modelta. Vuosikymmenen myötä Ministryn musiikki muuttui synkempään ja raskaampaan suuntaan. Käännekohtaksi muodostui vuonna 1988 julkaistu *The Land of Rape and Honey* -levy, jolla äänimaailmaa hallitsi säröinen sähkökitara ja yhtä lailla rupiseksi efektoidut vokaalit. Levystä muodostui eräs industrial metal -tyylilajin pioneerilevyistä. Samoilla aineksilla kuuluisuuteen ponnahtivat myöhemmin niin Nine Inch Nails kuin saksalainen Rammsteinkin.

MINISTRY NOUSI SUOSIOON vuonna 1991 ilmestyneen singlen *Jesus Built My Hotrod* ja seuraavana vuonna ilmestyneen pitkäsoiton *Psalms 69* myötä. Tällä levyllä Jourgensen myös aloitti oman ristirekensä oikeistolaisia presidenttejä **George Bush** vanhempaa ja nuorempaa sekä heidän edustamaansa politiikkaa vastaan. Jourgensen arvostelee *Psalms 69* -levyn teksteissä Yhdysvaltain ulkopoliittikkaa, Persianlahden sotaa sekä sisäpoliittista kaaosta, johon kahlitsematon kapitalismi

oli Yhdysvaltoja ajamassa.

Jourgensen omisti kokonaisen levytrilogian nuoremman George Bushin politiikan kritisoimiselle. Kytyä saivat niin Irakin sota, yhtiövalta kuin Yhdysvaltain siirtolaispolitiikka.

Vuonna 2006 Jourgensen ilmoitti jättävänsä Ministryn telakalle. *The Last Suckerin* piti olla yhtyeen viimeinen kaupallinen tuotos, ja Jourgensen itse aikoi käyttää aikansa lukuisten musiikillisten sivuprojektien jatkamiseen. Hänen arkkivihollisensa Bushinkin poistuivat poliittiselta näyttämöltä **Barack Obaman** valtakauden myötä.

Myös vuosia koviakin huumeita ja alkoholia käyttäneen miehen kunto on ollut useasti koetuksella. Al Jourgensen on uransa aikana kuollut jo peräti kolme kertaa, mutta aina hänet on saatu elvytettyä takaisin elävien kirjoihin. Nykyään Jourgensen kommentoi olevansa lähes päihtetön: alkoholiannos on pitkin hampain vähennetty kahteen viinipulloon päivässä.

VIIME VUONNA AL JOURGENSEN painui toverineen studioon aikomuksenaan tehdä pitkään haavena ollut kantrilevy. Sessioiden sivutuotteena syntyivät yllättäen myös uuden Ministry-levyn kappaleiden pohjat. Alkuvuodesta ilmestynyttä *Relapsea* on seurannut luonnollisesti kiertue, joka siis pysähtyy Suomessa heinäkuun alussa.

Moni kolmisenkymmentä vuotta musiikkialal-

la toiminut yhtye ei ole vuosikausiin tehnyt mitään merkittävää uutta musiikkia. Esimerkiksi Suomesakin vastikään vierailut metallijätti Metallica keskittyy nykyään veivaamaan vanhoja hittejä, eikä yhtyeen keikkasettiin juuri mahdu vuoden 1990 jälkeen tehtyjä kappaleita.

Sen sijaan Ministry kuuluu esimerkiksi Killing Joken ja Anthraxin ohella siihen sarjaan, joka pystyy edelleen olemaan innovatiivinen ja tekemään levyjä, jotka nousevat vähintään samalle tasol-

le uran merkkipaalojen kanssa. Etenkin *The Last Sucker* on vahva näyte Ministryn kyvyistä kanavoida vihaa ja energiaa uutta luovalla tavalla.

Alkuvuodesta julkaistu Ministryn paluulevy *Relapse* on saanut ristiriitaisen vastaanoton. Jourgensen ei ole musiikillista ilmaisuaan pahemmin uusinnut, mikä on aiheuttanut kritiikkiä ja epäilyä miehen luomiskyvyn ehtymisestä.

Ministryn keulahahmo ei arvostelusta piittaa. Varmaa on, että Suvilahdessa nähdään sunnuntaina 1. heinäkuuta itsevarma, monessa liemessä keitetty industrial-musiikin veteraani, jolle monet nykyiset menestysyhtyeet ovat velkaa enemmän kuin suostuvat myöntämään.

<http://www.thirteenthplanet.com/ministry/>
Tuska Open Air Metal Festival 29.6.-1.7. Helsinki, Suvilahti. <http://www.tuska-festival.fi>

MUSTAN HUPUN TUOLLA PUOLEN – POLITIIKKA, TEATTERI JA 2000-LUVUN HUOMIOTALOUS

Teksti Riia Colliander

Kuvat Katri Lassila

Epäpoliittiseksi parjatun 2000-luvun alkupuolen harmaudessa kärjistys kaipaa jälleen tekijäänsä. Seremoniamestarina toimeen tarttuu 2007 alkunsa saaneen Teatteri Toivon itseironian, mustan huumorin ja pisteliään poliittisuuden ryydittämä produktio Kun olemme polttaneet kaiken.

»YHDEN TAI USEAMMAN ikkunan rikkominen ei vielä muuta mitään, mutta se lähettää selvän viestin. Viestin, jossa sanotaan, että kaikki eivät suostu. Kaikille tämä ei käy. Se kertoo, että emme suostu seuraamaan vierestä, kun kapitalismille annetaan tekohengitystä ja uusista kontrollintavoista tehdään arkipäivää. Se kertoo, että emme hyväksy keinotekoisien kriisin nimissä tehtyä tulonsiirtoa köyhiltä rikkaille. Että emme aio antaa hyväksikäytön ja riiston jatkoa. Että emme tyydy äänestämään ja valittamaan hallitsijoillemme, vain kirjoittamaan lehtiin tai pitämään vaaratomia performanssejamme kaukana sieltä, missä päätöksiä syntyy. Se kertoo, että tulemme yhdistämään kamppailumme ja hyökkäämään vallitsevaa järjestelmää vastaan kaikilla mahdollisilla tavoilla.»

Mies mustien huppujen takana on nuori, muttei noviisi. Näytelmän ohjaaja ja käsikirjoittaja **Otto Laitinen** – poliittista teatteria 2000-luvun individualistisen huomiotalouden harjalla. Eikö jo kiiri yössä 1970-luvun kahleiden kalina?

»Tjaa. Se oli ensimmäisenä kummittelemassa, siellä mielen pohjukassa, jos totta puhutaan. Mutten toisaalta pidä sitä kauheanakaan asiana: siinä 1970-luvun haamussa on hyvät ja huonot puolen- sa, ja toiset seikat siellä yksinomaan kiinnostavat. Onhan siinä aina riskinsä, lähteä tällaisena maailmanaikana tekemään tällaista produktiota ja ylipäättään tarttua tällaiseen aiheeseen, mutta ovat ne sen verran tärkeitä aiheita että kannattaa yrittää – pitää vain löytää keino jolla niitä on suotava käsitellä. Mutta toki jännitys on läsnä varsinkin kun lähtee tekemään tällä lailla vaikeimman kautta, että silkan hypetyksen sijaan asiaa jopa hieman kritisoijaksi ja käsittelee.»

Pureskelua edellyttävien aiheiden äärellä Teatteri Toivo onkin omalla maallaan. 2007 peruskivensä saanut taidetakomo on muodostanut läh- tökohdakseen pyrkimyksen taivuttaa teatteriksi aiheita, joita käsiteltäviksi harvemmin rohjetaan

poimia. Tekijätiimi on nuorta – ja joka produktio hakee työryhmänsä uudelleen. Kun olemme polttaneet kaiken on Laitisen ensimmäinen ohjaus. Teatteri valikoitui taidemuodoksi sattuman ja sal- limuksen kautta:

»Ennen kuin lukiossa tutustuin draamakurs- sin vetäjänä toimineisiin **Pirkko-Leena Toikkaan** ja **Sara Salmenmäkeen** (Toivon perustajajäseniä), ei teatterilla ollut minulle oikeastaan mitään merkitystä. Olen aina ollut kova esiintymään; pitänyt lapsena tanssiesityksiä vaikka en osannutkaan tanssia jne. Mul- la lähtee helposti rooli pääl- le. Se on ollu jonkinlainen defenssi, mutta olen myös nauttinu siitä, että viihdytän ihmisiä. Teatteri tuli sitten mu-

kaan joskus lukiossa, draamakurssin vetäjien kysyessä että kiinnostaisko mua tulla näyttelemään kokoillan juttuun. Ajattelin että mikä ettei, kai sitä voisi kokeilla, vaikka kiinnostus siinä viittä vail- le täysikäisenä olikin jossain ihan muualla. Ihas- tuin kuitenkin siihen tekemisen muotoon, impro- visaatioihin ja yhdessä tekemiseen nopeasti. Ja siihen tunteeseen ennen esitystä, esityksessä ja sen jälkeen. Hautasin kuitenkin melkein heti aja- tuksen teatterista ammattina: en uskaltanu edes

»Teatteri voi kasvattaa, herätellä, viihdyttää mutta ennen kaikkea sen pitää olla voimakasta.»

unelmoida siitä, koska 'ei Teakiin pääse kukaan ja vaikka pääsiskin niin vain parhaille on töitä ja mähän en osaa edes laulaa ja...' Tekosytä riitti ja keskityin hokemaan, että hyvä harrastus, huono ammatti. Viime vuonna huomasiin, että teatteri on mulle intohimo. Sen huomaa kun on valmis viettämään kaiken vapaa-aikansakin tähän liittyvissä jutuissa ja jopa uhraamaan muita tärkeitä asioita sen eteen. Tällä hetkellä kävisin joka ilta kattomassa jonkin näytelmän, jos olisi aikaa ja rahaa. Opiskelen tällä hetkellä jotain ihan muuta kuin teatteria, mutta halu olisi helvetin kova päästä Teakiin – josain vaiheessa. Toisaalta, ei se ole ainoa keino tehdä tästä ammatti.»

KURKISTUS KUPLAAN

Esitys marssittaa näyttämölle hampaattomiin ja impaktia vaille jääviin vaikutuskeinoin leipäänntyneen anarkistiryhmän, antaa hahmot ja vuorosanat kyllästykselle ihmisen välipitämättömyyteen. Tarjoutuvassa näkyvässä piileekiin produktio liki sensaatiomaisiin piirre: katsoja päästetään kurkistamaan, viihtymään, vajoamaan maailmaan, johon useimmille on aiemmin avautunut vain ilta-päivälöppien myyntivaliksi radikalisoitu kuva, radikaaliksi näytelmä vailla syvempää sisältöä. Nyt kuplasta ryömii nuorten sydänten joukko, täynnä hermostuneisuutta, muutoshalua, ylpeyttä, itsenäisyyttä – ja vahvaa itseironiaa. Produktio marssittaa teatterilavalle silmännäkömäisen kavaladin koneiston jalkoihin tallautuvia yksilöitä, aggressiivisia mielenilmauksia ja kutsun kurkistaa pidemmälle marginaalissa piileskelevän ryhmän ajatusten ja tekojen maailmaan. Yhteiskunnassa on valuvika, ja asia on korjattava. Ainakin on yritettävä. Sisältöä tukemaan on rakennettu monipuolinen äänten ja valojen kokonaisuus. Katsoja nauraa, arastelee – ja miettii.

Kirjallisen kritiikin paukuttelun, kulkueissa marssimisen, lipun liehituksen ja erimielisyydessä sulaisen samanmielisyksen oheen aseistukseksi poimitaan maalipommit, nostetaan talonvaltauksia ja sytytetään tuhopoltot. Suoraviivaisen vallankumouksen sijaan syntyy kuitenkin kakofonisempi kuoro: media – ja eritoten se tuttu valtamedia – kritisoii, yhteiskunta asettuu poikkitelein, vallankumous saa leiman nuorison pahoinvoinnista, väkivallaksi ja riehunnaksi mieltä vailla. Kädenväännon asetelmaan asettuvat ja asentoonsa lukittuvat hallitseva koneisto ja hallintoon turhautumistaan vuodattavat ihmiset, pienuudessaan, epätoivoissaan ärhäkkäät.

Laitinen avaa tarinankoston mekaniikkaa. »Jos mietitään dialogia, niin kaikki tai valtaosa oikeastaan on omasta päästä, itse tuottamaa. Puheita napattu jonkin verran, tekstejä käyty läpi itseasiassa ihan helvetisti, mitä näitä nyt on, suomeksi ja englanniksi. Ideoitahan oli sitten jokaisesta mahdollisesta tuutista: alussa oli ylipäättään

yksittäinen lause, jonka pohjalta luotiin lisää sisältöä, kohtausta tai kohtaussarja. Vähän niin kuin näytelmänkin idea lähti siitä, että alussa oli muutamia lauseita, niistä versoi muutamia hämmäntäviä ajatuksia joista sitten kasvoi muotoja. Pieniä yksityiskohtia lisättiin sitten vielä loppumetreillä – ja varmasti lisätään vielä tulevaisuudessakin. Se mitä mä näkisin kaikista tärkeimpinä kysymyksiä tai aihepiireinä... Tarkoitus on herättää keskustelua, olla ikään kuin keskustelunavaus johonkin. Siinä taas edesauttaa se, kun ihmiset näkevät että tässä puhutaan asiaa eikä ole vedetty hatusta tai temmattu tuulesta. Keskustelua voidaan herätellä monella tapaa, jonkin tradition mukaan myös ärsyttämällä, Jumalan teatterin jalanjäljissä, jotakin radikaalia tehtailemalla – mutta me valitsimme nyt tällaisen keinon. Tietenkin ongelmana tällaisessa aiheessa on se, että itse ainakin arvostan että kun tartutaan mihin hyvänsä aiheeseen, tartutaan aiheeseen josta tiedetään jotakin, jota osataan käsitellä, ei mennä pystymetsään, kasata mitä sattuu, fiilispohjalta. Että on jotakin sanottavaa, että on jonkinlainen oivallus. Jos ei ole hahmotettu kokonaisuutta, ei siitä oikeastaan voi oi-

»Teatteri tulee edelleen myöhässä eikä se tavoita kuin tietyn piirin.»

valtaa yhtään mitään. Korkeintaan jonkinlaisia reunahuomautuksia, mutta ne eivät riitä yhteen teatteriesitykseen mitenkään, korkeintaan juuri ja juuri pieneen esseeseen.»

Kysymykselle omasta marginaalikulttuurin kokemuspiiristään Laitinen vaikenee nauraan.

»Yhteiskunnallinen teatterihan nähdään perinteisesti jonakin keinona esittää todellisuus, nykyhetki jollain tavalla, ajankuvauksena. Se voi tulla siitäkin, mutta samaan aikaan teatteri voi mielestäni edistää asiaa ja viedä tilannetta johonkin suuntaan esimerkiksi olemalla keskustelun avaaja tai kommentoiva osapuoli. Pienessä tai suuressa mittakaavassa. Tämän takia on ehdottomasti tie-

dostettava oma kohdeyleisönsä sekä aika ja paikka jossa teatteria tehdään. Teatteri voi siis kasvattaa, se voi herätellä, viihdyttää mutta ennen kaikkea sen pitäisi olla voimakasta. Tästä syystä en näe, että se kummitteleva 70-luku ja taistolais-teatteri on mikään mörkö menneisyydessä. Pitäisi osata olla oivaltava, tuoda kytköksiä esille – kaikki on poliittista – mutta ei toimia niin, että teatteri tulevaisuudessa julistaisi yhtä autoritääristä toutua vaan tarjoaisi kentän, jossa sisällöllä olisi eniten painoa.»

TEATTERIN SANOTTAVAT

Mitä uutta huomautettavaa tai vanhaa teroitettavaa yhteiskunnallisella näyttämötaiteella sitten on nykykatsojalle, modernin maailman kommentaattorina? Laitinen kohauttaa harteitaan.

»Jossain päin maailmaa ihmiset tulvivat kaduille välittömästi, kun on tehty päätös, josta he ovat eri mieltä. Tällä Suomessa viive on useita päiviä, joskus viikkoja, ja silloinkin ihmisiä tuhansien sijasta on joitain kymmeniä tai muutamia satoja. Samalla tapaa teatteri tulee edelleen myöhässä eikä se tavoita kuin tietyn piirin. Pitäisi olla jatkuvasti tietoinen ympäristöstä ja aktiivinen: tutkia, tarkkailla ja kommentoida ikään kuin reaaliajassa. Aivan kuten puheen pitää olla muokattu juuri hetkeen, jossa se esitetään. Tämä on yksi syy miksi varsinkaan nuoret eivät ole kiinnostuneita teatterista – se on jäljessä, ei puhuttele ketään. Esityksiä pilataan niin, että ne liian usein halutaan tuottaa kaikille. Tästä seuraa, että lavalla tapahtuu vähän kaikkea ja ollaan vähän kaikesta vähän kaikkea mieltä. Aivan kuin 2000-luvulla ei saisi olla mitään mieltä. Tietämätöntä keskiteistä sössöttävää arvostetaan tällä hetkellä enemmän kuin todella fiksuja, oivaltavia ja laajakatseista ihmisiä, jolla on aate tai konsepti. Ja teatterihan pelaa yhteiskuntaa: tämä ei siis ole vain yhden instituution ongelma.»

»Kun olemme polttaneet kaiken -näytelmän teemat on mun mielestä tärkeimpiä mitä on. Ne on sitä mulle henkilökohtaisesti ja näkisin, että ne on sitä myös anarkistisen liikkeen kannalta. Toistan sen mitä sanoin aiemmin. Tekijöiden on oltava tietoisia ympäristöstään, tarkkailtava ja tutkittava sitä sekä ymmärrettävä se suhteessa aikaan ja paikkaan. Näin päästään käsiksi sellaisiin juttuihin, joista katsojakin voi saada jotain uutta ja tärkeää mietittävää. Ja tässä näytelmässä on mun mielestä onnistuttu juuri siinä tehtävässä.» □

TEATTERI TOIVO | KUN OLEMME POLTTANEET KAIKEN
Ohjaus ja käsikirjoitus Otto Laitinen | Rooleissa Aarno Ahmas, Siiri Ervasti, Emmakaisa Jokiniemi, Johannes Mollberg, Vincent Ratalahti, Anna Roos, Katariina Rätty, Minja Taponen | Esitykset olivat Valtimonteatterissa ja Teatteri ILMI Ö:ssä huhti-toukokuussa

**»OTA
MEIDÄT
VASTAAN,
SUOMI-
KAUNOTAR»**

Teksti Sini Korhonen
Kuvat Hilla Kurki

Hiljattain suomeksi ilmestyneen Eksodus-kirjan kirjoittaja DJ Stalingrad joutui pakenemaan kotimaastaan osallistuttuaan Himkin metsäalueen hakkuiden vastaiseen mielenosoitukseen. Venäjältä DJ Stalingrad suuntasi Belgiaan, mutta päätyi lopulta puolalaisen vankilan kautta Suomeen.

VENÄLÄINEN SANOMALEHTI *Komsomolskaja Pravda* uutisoi huhtikuussa, että Suomi oli antanut poliittisen turvapaikan venäläiselle aktivistille, joka kesällä 2010 yhdessä noin sadan muun mielenosoittajan kanssa »hyökkäsi kaupungintalolle» Moskovan naapurikaupungissa Himkissä. Lehti revitteli jutussaan sillä, että tämänkaltaisen turvapaikkapäätöksen johdosta kuka tahansa huligaani, esimerkiksi »Punaiselle torille kuseskelija», voisi saada Suomesta turvapaikan poliittisin perustein.

Moskovalainen, tätä nykyä Tampereella asuva aktivisti todella sai huhtikuussa Suomen oleskeluluvan kansainvälisen suojelun perusteella. Kyseinen aktivisti on **DJ Stalingradin** nimellä esiintyvä kirjoittaja, jonka teos *Eksodus (Ishod)* julkaistiin suomeksi huhtikuussa. Tätä ennen kirja on ilmestynyt venäjän lisäksi italiaksi, ja sitä ollaan kääntämässä saksaan ja englantiin. Kulttuurivihkot tapasi DJ Stalingradin Helsingissä tämän ollessa markkinoimassa kirjaansa.

»LIPPU YHTEEN SUUNTAAN ILMAN MAHDOLLISUUTTA PALATA»

Turvapaikan hakemisen syynä olivat DJ Stalingradin itsensäkin mukaan Himkin mielenosoituksesta alkaneet tapahtumat. Mielenosoituksessa vastustettiin Moskova–Pietari-moottoritien rakentamista Himkin metsäalueen läpi. Lehtimetsä on aikaisemmin ollut suojeltu, ja se on tärkeä virkistysalue Himkin ja Moskovan asukkailla. Moottoritien rakentamisesta huolestuneet kansalaiset järjestäytyivät jo vuonna 2007 vastustamaan alueen hakkuita, jotka välillä keskeyttiinkin.

Kesän 2010 mielenosoituksessa DJ Stalingrad oli yksi harvoista aktivisteista, jotka eivät olleet naamioituneet. Vaikka mielenosoitus järjestettiin ilman lupaa, DJ Stalingrad kuvaili tapahtumaa rauhanomaiseksi. »Kukaan ei

loukkaantunut, ainoa rike oli yksi hajonnut ikkuna. Paikalla oli paljon toimittajia, mutta ei juurikaan poliiseja. Netistä löytyykin paljon videoita tapahtumasta. Radioasema Eho Moskovan tilaaman kyselyn mukaan jopa 80 prosenttia venäläisistä kannatti tapahtumaa – se oli iso juttu, koska ensimmäistä kertaa pitkään aikaan kansa nousi kapinaan korruptoituneita vallanpitäjiä vastaan.»

DJ Stalingradia pidettiin yhtenä Himkin mielenosoituksen järjestäjistä, ja mielenosoituksen jälkeen hän antoi omalla nimellään aiheesta haastatteluja eri tiedotusvälineille. Jo kolmantena päivänä maa jalkojen alla alkoi kuitenkin polttaa. »Ystäviäni pidätettiin, Himkin kaupunginjohtaja **Vladimir Streltšenko** halusi henkilökohtaisesti kostaa mielenosoituksen järjestäjille, ja jopa **Putin** antoi käskyn pidättää heidät», muistelee DJ Stalingrad.

Viikon kuluttua mielenosoituksesta DJ Stalingrad lähti Moskovasta Belgiaan, josta alkusi haki turvapaikkaa. Belgiasta DJ Stalingrad kutsuttiin sosiaalifoorumiin puhujaksi Puolaan. Puolassa häneltä kysyttiin kadulla henkilöllisyystodistusta, jonka näytettyään hän joutui pakolaisleirille, sillä »turvapaikanhakijalla ei ole oikeutta poistua maasta turvapaikkahakemuksen käsittelyn ollessa kesken. Minulle sanottiin, että minut pannaan leirille kahdeksi viikoksi, että viranomaiset ehtisivät selvittää tilanteeni. Lopulta vietin puolalaisessa vankilassa kahdeksan hengen sellissä kolme kuukautta, koko talven.»

Lopulta DJ Stalingrad vapautettiin leiriltä ja hän matkusti Suomeen talvella 2011, sillä hän oli tullut Schengen-alueelle Suomen viisumilla. Reilun vuoden odottelun jälkeen hänelle myönnettiin Suomeen oleskelulupa. »Minusta oli annettu kansainvälinen etsintäkuulutus ja minua uhkaa Venäjällä jopa 12 vuoden vankeus. Onneksi minulla oli todisteita tapauksestani, lehtijuttuja Venäjältä ja muita erilaisia asiakirjoja. Lisäksi eri tahot, esimerkiksi Amnesty ja Human Rights Watch, vetosivat puolestani. Silti en edes odottanut näin hyvää päätöstä osakseni.» Toinen Himki-aktivisti **Denis Solopov** sai turvapaikan Hollannista viime kesänä.

»ME KAIKKI, JOKAINEN AITO NEUVOSTOIHMINEN VIHAA KYTTIÄ»

DJ Stalingrad on syntynyt ja kasvanut Moskovassa. »Joo rakastan Moskovaa. Olen tottunut istumaan joka päivä metrossa kaksi tuntia, se

on minulla veressä. 20 miljoonan asukkaan kaupungissa ei ole ikinä tylsää, joka hetki tapahtuu jotain. Onneksi kytät eivät kontrolloi kaupunkia, kymmenellä eurolla voi ostaa itsensä vapaaksi melkein mistä vaan.»

DJ Stalingradin tie punkkariksi ja lopulta tovereidensa äänitorveksi ja poliittiseksi pakolaiseksi Suomeen seurailee Neuvostoliiton ja Venäjän historiaa. »Neuvostoaikana perheeni oli oikeastaan moskvalaista intelligenttsiaa ja meillä meni hyvin. 1980-luvun Neuvostoliitto muistutti suomalaista hyvinvointivaltiota: ihmiset kävivät töissä, harrastivat kulttuuria ja viettivät aikaa läheistensä kanssa.»

»SYNNYIMME 80-LUVULLA, JA LAPSUUTEMME TAPETTIIN – YRITIMME OLLA IHMISIÄ TUHOTUSSA MAASSA»

Neuvostoliiton hajoamisen jälkeiset muutokset näkyivät myös DJ Stalingradin arjessa. »Aina ei ollut ruokaa ja välillä piti kerätä pulloja, mutta asunnon seinät olivat täynnä kirjoja. Sellaisessa maailmassa minä kasvoinkin.» Muutokset eivät koskeneet ainoastaan elintasoa, vaan ne heijastuivat yhteiskunnan arvomaailmaan. »Se, mitä näin kaduilla, oli ristiriidassa sen kanssa, mitä olin lapsena oppinut. Sitä, mitä olin oppinut kunnioittamaan, pidettiin yhtäkkiä typeryytenä. Sitä, mitä olin oppinut pitämään pahana, pidettiin elämäntapana.»

DJ Stalingrad löysi ulospääsyn vaihtoehtoliikkeistä. »Jossain vaiheessa löysin itseltäni hardcore-tyypin ja punkkarin ja aloin taas elää oikeanlaista elämää. Niissä piireissä oli kunnan ihmisiä, he antoivat kodittomille ruokaa ja tappelivat natseja vastaan.»

DJ Stalingrad kertoo, että hänen ystäviensä Venäjällä noin puolet on vanhoja koulutovereita ja puolet erilaisten alakulttuurien edustajia. »Itse asiassa nuo 'tavalliset' ihmiset, jotka elivät 'tavallista' elämää, heidän elämäntapansa oli sairaampi. Heistä suuremmalle osalle on käynyt huonosti. Sairaassa yhteiskunnassa terveet eivät pärjänneet. Loppujen lopuksi näyttää siltä, että meidän elämäntapamme olikin turvallisempi.»

»PERINNÖKSI KOMMUNISMIN VUOSISADALTA MEILLE JÄI IKÄVÄ»

Suomi oli DJ Stalingradille tuttu paikka jo vuosien takaa ja hänellä oli täällä ystäviä entuudestaan. Eräs tutuista tosin toteaa *Eksodus*-kirjassa, että Suomi ei ole helppo paikka venä-

Dj Stalingrad kävi dyykkaamassa
valokuvaajan kanssa.

»Se, mitä näin kaduilla, oli ristiriidassa sen kanssa, mitä olin lapsena oppinut.
Sitä, mitä olin oppinut kunnioittamaan, pidettiin yhtäkkiä typeryytenä.
Sitä, mitä olin oppinut pitämään pahana, pidettiin elämäntapana.»

läiselle: »Täällä kaikki on toisin. Äärimmäisen tylsää, dokaamatta voi päätyä itsemurhaan.» Nyt DJ Stalingrad on asettunut Tampereelle, joka on hänen mukaansa »ihastuttava pikkukaupunki». Helsingissä taas on ison kaupungin huonot puolet, mutta hyvät puolet puuttuvat: »kallista ja meluisaa, mutta mitään kiinnostavaa ei tapahdu».

Oleskelulupapäätöksen myötä DJ Stalingrad iloitsee siitä, että on saanut henkilöllisyystodistuksensa takaisin ja voi kaiken odottamisen jälkeen alkaa elää normaalia elämää. DJ Stalingradilla on korkeakoulututkinto uskontotieteestä, ja Moskovassa hän työskenteli pitkään kustantamossa. Lisäksi hän on kirjoittanut freelancer-toimittajana esimerkiksi sittemmin konkurssin tehneeseen Venäjän *Newsweekiin*. Suomessa hän aikoo jatkaa kirjoittamista, kääntämistä ja kustannustoimittajan töitä.

“OLEN MATKALLA KOTIIN. JA KAIKKI TULEE PÄÄTTYMÄÄN HUONOSTI!»

DJ Stalingradin kirjoittama *Eksodus* kertoo parikymppisen venäläisen punkkarin elämästä ja postsosialistisesta Venäjästä. DJ Stalingradin omaksi terapiakseen kahdessa viikossa kirjoittama kirja päättyi hänen ystävänsä kautta internetiin, jossa sitä ladattiin ensimmäisen kolmen kuukauden aikana jopa 15000 kertaa. Suuren suosion huomannut venäläinen kirjallisuuslehti *Znamja* kiinnostui *Eksoduksesta* ja julkaisi sen kokonaisuudessaan syksyllä 2010. Kovakantisena kirja ilmestyi vuonna 2011, alkusanat DJ Stalingrad saneli puhelimitse pakolaisleiriltä puolasta.

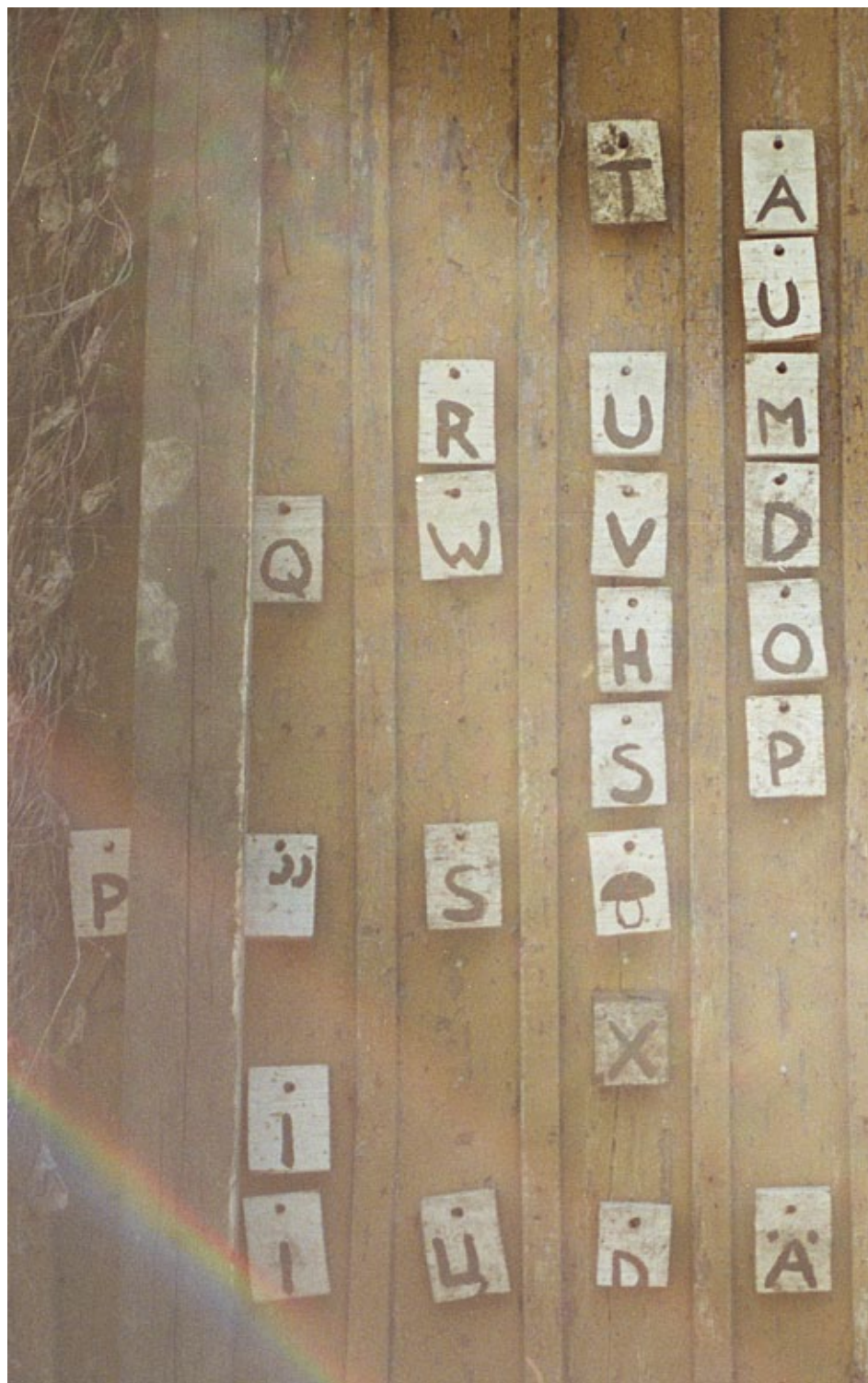
Kirjoittamisprosessiaan DJ Stalingrad kutsuu »psykoterapiaksi». »Kun aloin kirjoittaa *Eksodusta* vuonna 2008, luulin että elämäni on ohi, luulin että minut joko tapetaan tai joudun vankilaan. Jonkin elämässäni oli muututtava ja lähdin joksikin aikaa ulkomaille. En saanut öisin unta, joten aloin **Freudin** hengessä kirjoittaa ylös kaikenlaisia ajatuksiani ja sattumuksia omasta ja ystäväni elämästä. Sen takia kirjassa ei ole minkäänlaista juonta eikä tapahtumapaikkoja useinkaan ole mainittu.»

Eksodus on väkivallan ja sekavan elämän kuvauksineen paikoitellen rajua luettavaa, ja sen julkaiseminen *Znamjassa* aiheutti kiivasta keskustelua ja analyysejä, jotka huvittavat DJ Stalingradia. »Kuka on tämän teoksen päähenkilö: rikollinen, narkkari vai sankari? Kovin moni kriitikko ei tietenkään ymmärtänyt kirjasta juuri mitään, heidän elämänsä on niin kaukana todellisuudesta. Työni kautta näin ihmisiä, jotka tähän keskusteluun osallistuivat. He spekuloidivat, että teoksen kirjoittajan täytyy olla kouluttamaton psykopaatti tai joku

teini pystymetsästä. Heillä ei ollut aavistustakaan, että kirjoittaja olin minä.» □

Otsikot ovat lainauksia DJ Stalingradin *Eksodus*-kirjasta.

Arvostelu kirjasta luettavissa sivulla 62.

K O T I M A I S E N K I R J A L L I S U U D E N R E U N O I L L A

*Teksti Saara Henriksson
Kuvitus Maija Keskiäsaari*

Vähemmistökirjallisuus on kömpelö sana, jolla kuvataan kansallisten vähemmistöryhmien ja uusien maahanmuuttajaryhmien läsnäoloa kirjallisuudessa. Millaisia kirjallisen kerronnan muotoja neuvottelu eri kulttuurien välillä on tuottanut?

VÄHEMMISTÖT JA ENEMMISTÖT liittyvät kulttuurien välisiin valtasuhteisiin myös kirjallisuudessa. Jälkikoloniaalisen kirjallisuuden tutkimuksen mukaan myös eurooppalainen ja kotimainen kirjallisuus tulisi nähdä paikallisesti ja niiden kulttuurien kirjon kautta. Tämän seurauksena myös kielellisten ja etnisten vähemmistöjen kirjallisuuden erityisyys voidaan nostaa erityisen tarkastelun kohteeksi. Kirjallisuuden marginaalit paljastavat rikasta moninaisuutta kaupallistuvan kirjallisen kulttuurin reunoilla.

Monien länsimaisten etnisten yhteisöjen juuret ovat eri puolilla maailmaa. Sidokset ovat myös transnationaalisia, kuten neljän valtion alueelle levittyvän saamelaisyhteisön. Vähemmistöasema on poliittinen määritelmä ja sijainti, joka rakentuu suhteessa valtakulttuuriin. **Eila Rantosen** mukaan marginaalista voi luoda tarkkailu- ja arviointipaikan, jolla on mahdollista kuvata valtakulttuuria tarkkanäköisesti. Mikäpä sopisi kirjailijalle paremmin.

Etninen tausta voi toimia kirjailijalle kaupallisena brändinä, mutta se voi myös toimia luovuuden esteenä, jos etnisten vähemmistöjen kirjailijat lokeroidaan oman ryhmänsä edustajiksi ja asianajajiksi. Suomessa maahanmuuttajakirjallisuus on toistaiseksi vähäistä. Toisaalta viime vuosien menestyneintä suomalaista kirjailijaa **Sofi Oksasta** voidaan pitää myös maahanmuuttajataustaisena.

VÄHEMMISTÖT KOTONA JA LÄHELLÄ

Evakkokirjallisuuden perinne Suomessa on vahva. Esimerkiksi vepsäläisen **Raisa Lardot'n** *Russa, russa!* kuvaa karjalaisen evakkoperheen asettumista suomalaiseen maaseutupaikantansa.

Romanikirjailijoista Suomessa ovat olleet esillä **Kiba Lumberg** ja **Veijo Baltzar**, joka kutsuu itseään mustalaiskirjailijaksi. Meänkielistä tai lappilaista kirjallisuutta ovat edustaneet **Rosa Liksom** ja **Mikael Niemi**.

Suomenruotsalaista kirjallisuutta on myös pidetty yleiseurooppalaisempana kuin kantasuomalaisena. Ote voi olla yleisinhimillisempi, kun se ei ankkuroidu yhtenäiseen valtakulttuuriin. Suomenruotsalaiset ovat monietninen ryhmä, johon kuuluu esimerkiksi saksalais- tai englantilais-taustaisia sekä juutalaisia. Monesti puhutaankin »ruotsia äidinkielenään puhuvista» ihmisistä »suomenruotsalaisten» sijaan.

Ruotsissa elää puoli miljoonaa ruotsinsuomalaisista. Heillä on Ruotsissa virallinen kansallisen vähemmistön asema. **Antti Jalavan**

Asfalttikukkia oli ensimmäisiä ruotsinsuomalaisina huomiota saaneita kirjoja. Viime vuodelta **Susanna Alakosken** *Sikalat* voidaan mainita paitsi vähemmistö- myös luokkakuvausena.

Entäpä lähialuekirjallisuus, onko sitä? Lähialueyhteistyöhön on määritelty hallitusohjelmassa kuuluvaksi »pohjoinen ulottuvuus», Barentsin ja arktinen alue sekä Itämeri. Kaikilla näillä tarkoitetaan Venäjää. Entisen Neuvostoliiton alueella asuu useita suomensukuisia alkuperäiskansoja. Suomalais-ugrilaiseen maailmaan levinnyt etnofuturismi on **Kari Sallamaan** mukaan eräänlaista ulottuvuutta, joka tähtää suomalais-ugrilaisiin vähemmistöjen kirjallisuuksiin ja kulttuurien säilymiseen esimerkiksi Marinmaalla, Komin tasavallassa ja Udmurtissa.

Vienan Karjalassa on vielä hengissä runokulttuuria, jossa poljennollinen ja mitallinen runous kulkee suusta suuhun. Suomen PEN tekee yhteistyötä vienankarjalaisien runonlaulajien kanssa ja on järjestänyt muun muassa suomalaisille kirjailijoille tutustumismatkoja »laulumaille».

OMA KIELI JOKAISELLA

Tukholmassa asuvan **Paula Vartiaisen** esikoisromaani *Taftihame* sijoittuu Perä-Pohjolaan. Taftihame on monikielinen: alkupuolella meänkieli sekoittuu pienen lapsen kielen kanssa. Kirjan minä-puhuja pyyk-pyyk-pyykkää ja kuuntelee evakkoäitinsä karjalankielistä sättimistä. Isä on lappilainen, »hoon päältä puhuja». Koulussa opettaja sanoo, että pronomini on »minä», ei »mie». Murretta ei kirjoiteta. Eija Rantosen mukaan ruotsalaisen valtakulttuurin suhde Tornionjokilaakson monikulttuuriseen rajamaahan on muistuttanut

kolonisaatiota. Myös Mikael Niemen *Populäärinusiikkia Vittulajänkältä* kuvaa tätä nurjamielisyyttä.

»Äidinkieleni on suomi. Paneuduin tosissani äidinkielellä kirjoittamiseen runsas kymmenen

vuotta sitten kun aloin pelätä kieleni 'ruotsumista'. Ilmeisesti olen välttänyt tuon karikon», sanoo Paula Vartiainen.

Kirjan tapahtumat sijoittuvat pääasiassa 1950-luvulle.

»Hallitsen hyvin sen ajan kielen, mutta nyky-suomi on varmaan hieman hatarammissa

kantimissa runsaan kolmenkymmenen ulkosuomalaisuuden jälkeen.»

Vartiainen kirjoittaa etupäässä suomeksi. Kun jokin ruotsalainen ilmaus pyrkii pinnalle, hän kirjoittaa sen sekaan kummempia pohdiskelematta: »Korvaan sen sopivalla suomalaisella sanonnalla, kun alan ruokota tekstiä lähteen ehdyttyä.»

Taftihame käväisi usealla suomalaisella kustantajalla, joista yksikään ei ollut innostunut kustantamaan sitä. Vartiainen sai heiltä kuitenkin rohkaisevaa lausuntoja kirjastaan. Pari kustantajaa toivoi perinteisempää romaanimuotoa pienistä episodeista koostuvan lapsuustarinan sijaan.

»Yritin Oriveden Opiston Kohti mestaruutta -kursilla kirjoittaa tuokiokuville kehyskertomuksen siinä onnistumatta. Taftihame sai pitää alkuperäisen muotonsa.»

Vartiainen haki Taftihameelle Ruotsin kulttuurirahaston vähemmistökirjallisuuteen suunnattua tuotantotukea, joka myönnettiin vain kustantamolle. Hän laajensi Finskan yrityksensä toimenkuvan käsittämään myös kustannustoiminnan. Kulttuurirahaston vaatimukset ovat tuon jälkeen muuttuneet, mutta *Taftihameelle* myönnettiin tuotantotuen lisäksi myös levikkituloja. Sen myötä *Taftihame* on lainattavissa 291 ruotsalaisessa kirjastossa.

Äskettäin perustettu Ruotsinsuomalaisen kulttuurin ystävät -yhdistys järjestää vuotuisia kulttuurimessuja. Kaikki tapahtuu vapaaehtoisvoimin, talkoohengessä.

»Kaipaamme ammattiapua suomeksi kirjoittaville: kustannustoimittajia, oikolukijoita, agentteja, lääninkirjailijaa, apurahoja.»

Ruotsiksi kirjoittaville on puolestaan tarjolla kokonainen kustannusmaailma, jonka seula on tietysti tiukka. Suomalaislähtöiset Susanna Alakoski ja **Eija Hetekivi Olsson** ovat läpäisseet sen menestyksekkäästi. Kaksi »ruosukirjailijaa», tämän kevään debytantit **Maarit Turtiainen** ja **Tiina Laitila Kälvemarm**, ovat puolestaan päässeet Suomessa WSOY:n talleen. WSOY on myös ruotsinsuomalaisten kirjailijoiden mentorin, **Asko Sahlbergin** kirjojen kustantaja.

MAAHANMUUTTAJAT - SUOMALAISEN KIRJALLISUUDEN TULEVAISUUS?

Suomessa on säännöllisin välein lyönyt läpi maahanmuuttajataustaisia kirjailijoita, kuten **Aleksis Kouros** ja **Ranya Paasonen**. »Uussuomalaisia» kirjailijoita ovat myös kii-

”Suomessa maahanmuuttajakirjallisuus on toistaiseksi vähäistä.”

nalaistaustainen runoilija **Tao Lin** sekä Petroskoista Suomeen muuttanut **Arvi Perttu**. Varmaa on, että eri kielitaustoista tulevat kirjoittajat rikastavat kirjallisuutta. Esimerkiksi Iso-Britanniassa useat merkittävimmät kirjailijat viimeisen 20 vuoden aikana ovat olleet maahanmuuttajataustaisia. Sama suuntaus on odotettavissa muuallakin. Ruotsalaisen **Marjaneh Bakhtiarin** vertaista menestystä ei Suomeen ole kuitenkaan vielä ilmaantunut.

Tamperealaistunut runoilija **Vilja-Tuulia Huotarinen** on järjestänyt maahanmuuttajille suunnatun tarina- ja runopajan.

»Kirjoittajat olivat hyvin eri tasoisia. Kursilla keski-ikäinen afgaaninainen harjoitteli lastenkirjasta lukemista ja kirjoittamista ensimmäistä kertaa elämässään. Samalla kursilla unkarilainen nuori mies kirjoitti novellia suomeksi», Huotarinen kertoo.

Kirjoittajakoulutus on suunnattu enemmistölle, jolta suomen kieli sujuu vaivattomasti. Huotarinen pohti maahanmuuttajakurssin kohdalla luokittelun ongelmallisuutta: kuka on se johon verrataan, jos etuliite on vaikka »nais-» tai »maahanmuuttaja-»? Onko kaikki aina sitä toiseutta?

»Maahanmuuttajuuden lisäksi luokittelua voi syntyä teksteistä käsin, esimerkiksi tapahtumapaikkojen mukaan. Tarinapajan teksteissä puhuttiin myös matkasta Suomeen, jossa ollaan toisia, muukalaisia», Huotarinen sanoo.

Hänen mukaansa sanataideopetuksessa ei välttämättä ole ongelma, jos oppilas kirjoittaa muulla kielellä kuin suomeksi.

»Jos opiskelija kirjoittaa swahilia, en tietenkään pysty ohjaamaan häntä tekstin sisällössä. Kirjoittajan tukena voi kuitenkin olla, vaikka ei ymmärtäisikään.»

Hän ei myöskään puuttunut kurssilla kirjoitusvirheisiin.

Suomessa Taiteen keskustoimikunta voi myöntää niin sanottua »monikulttuurisuusapurahaa» maahanmuuttajien ja kansallisten etnisten vähemmistöjen taiteelliseen toimintaan sekä kulttuurien välistä vuorovaikutusta edistäviin taidehankkeisiin Suomessa. Maahanmuuttajakirjailijat ovat voineet saada momentista 3 000–6 000 euron apurahoja. Toistaiseksi saajia on kirjallisuuden puolella ollut vähän.

Tamperealaisen **Alexandra Salmelan** kotikieli on slovakia ja slangi. Äidinkieli ei käänntynyt esikoisromaanin *27 – huolema tekee taiteilijan*.

»Se piti unohtaa. Kun minulla oli kirkas slovakinkielinen mieli- tai sanakuva, en pystynyt kääntämään sitä tyydyttävästi ja se ärsytti. Minun piti unohtaa äidinkieli kaikkine vivahteineen, hyväksyä suomeni puutteellisuutta ja muokata sitä», Salmela kertoo.

»Se toisaalta soi minulle vapauden leikitellä kielen kanssa sellaisella tavalla, johon äidinkielläni en olisi pystynyt opittujen kielisääntöjen ja -kliseiden takia.»

Salmela päätyi julkaisemaan esikoisromaaninsa Suomessa Mikä ihmeen uussuomalainen -kirjoituskilpailun jälkeen.

»Tulin toiseksi ja rohkenin kysäistä kustantajalta, olisiko heillä kiinnostusta lukea pidempiäkin tekstejäni. Kustanjaja sanoi kyllä, joten ryhdyin kirjoittamaan, vaikka muuten olen laiska.» □

KIRJALLISUUTTA

EILA RANTONEN (toim.): *Vähemmistöt ja monikulttuurisuus kirjallisuudessa*. Tampere University Press 2010.

MAARIT HALMESARKA, OLLI LÖYTTY, MIKKO RIMMINEN (toim.): *Mikä ihmeen uussuomalainen?* Teos 2009.

Arvi Pertun blogi:

uussuomalainenjamuitaroleaja.blogspot.com

Saara Henrikssonin juuret ovat Tornionjokilaakson lisäksi Helsingissä ja Savossa.

28
VAPAASTI ORGANISOITUNUTTA
HYVÄNTEKEMISTÄ KALLIOSSA

31
SUKKAPUIKOT VAIHTUIVAT
SPRAYPURKKIIN

32
KAUPUNGIN KYLVÄJÄT

37
KAUPUNKI HALTUUN
ANTIMAINONNALLA

38
IHMISET TEKEVÄT TILAN

40
AJELEHTIJAT

44
PIXELIÄHKY ETSII KESTÄVÄMPIÄ
ELÄMÄNMUOTOJA

46
KÄVELYLLÄ TOSCAN
ROOMASSA

50
LAIKAUPUNGIN ÄÄNI

KAUPUNKITILA

Janne Myllymäki ja Mia Lehti uskovat, että ilman manifesteja ja strategioita Kallio-liike pysyy elävänä vielä viidenkin vuoden päästä.

VAPAASTI ORGANISOITUNUTTA HYVÄN TEKEMISTÄ KALLIOSSA

Teksti Johanna Holm
Kuvat Helinä Kuusela

Kallio-liike täytti toukokuussa yhden vuoden. Siihen mennessä se on onnistunut nousemaan mediajulkisuuteen ja tuomaan agendalle epäkohtina pitämiään seikkoja, järjestämään useita tapahtumia ja piristämään kaupunkikulttuuria. Helsingin Kalliossa toimiva liike ei ole virallinen yhdistys tai järjestö, eikä sillä ole virallisia johtajia eikä jäseniä. Silti se toimii.

KALLIO-LIIKKEEN KAKSI AKTIIVIA, Janne Myllymäki, 26, ja Mia Lehti, 39, ovat toiminnassa mukana, koska he löytävät liikkeen ideologiasta kaikupohjaa omalle ajattelulleen.

»Kallio-liikkeen ytimessä on yhteisöllisyys, avoimuus ja jakamisen ja antamisen ilo», Myllymäki sanoo.

»Kaikki saavat tehdä sen, mitä haluavat ja mihin pystyvät. Ei ole tiukkoja vastualueita tai hierarkiaa. Toiminta perustuu vapaaehtoisuuteen.»

Lehti korostaa kaupunkikulttuurin vaalimista ja tekemisen tärkeyttä.

»Kallio-liike on kaupunkikulttuurin yksi tekemisen ja vaikuttamisen muoto. Kaupunki ei toimi enää siten, että virkamiehet määrittelevät, mitä tehdään ja ihmiset toteuttavat sitä. Nykyään ihmiset tekevät itse.»

KAUPUNKI KUULUU KAIKILLE

Monet muistanevat Kallio-liikkeen kohusta, joka syntyi, kun julkisuuteen alkoi nousta vaatimuksia **Hurstin** leipäjonon siirtämisestä pois Kalliosta. Monet vastustivat siirtämistä, koska sen nähtiin olevan askel sen hyväksymiseen, että köyhät ihmiset ja epämiellyttävät asiat siivotaan pois katukuvasta sen sijaan, että itse epäkohtiin puututaan. Kallio-liike sai alkunsa tässä yhteydessä, samanmielisten ihmisten päättäessä toimia yhdessä.

»Kalliossa on paljon porukkaa, joiden mie-

lestä kaikki mahtuvat tänne. Ajatus siitä, että vain tietynlaiset ihmiset tai asiat saisivat näkyä katukuvassa, ei ole oikein», Myllymäki sanoo. Tähän ideaan kiteytyy lausahdus, jota Myllymäki ja Lehti painottavat moneen kertaan: kaupunki kuuluu kaikille. Kallio-liike sanoo ehdottoman ein »nimbyilylle», not in my backyard-ajattelulle, jonka mukaan mitään epämiellyttävää ei saa olla lähiympäristössä.

Vuoden aikana liike on ollut monessa mukana.

»Olemme järjestäneet muun muassa kirppiksia, Kallio Block Partya, klubeja, korttelikeittäjä», Lehti ja Myllymäki luettelevat.

»Osa ihmisistä on huolestunut sosiaalisista ongelmista ja tekee asioita niiden parissa. Itse esimerkiksi osallistuin Asumattomien yöhön», Lehti kertoo. »Osa taas haluaa järjestää kaupunkiin iloa ja tapahtumia, ja puuhaa enemmän niiden parissa.»

YHTEISTYÖTÄ KAUPUNGIN KANSSA

Ruohonjuuritason lisäksi liike on yhteyksissä myös Helsingin kaupunkiin, ja pyrkii vaikuttamaan kaupungin päätöksentekoon.

»Kaupunki on huomannut Kallio-liikkeen olemassaolon, eikä se laita kapuloita rattaisiin, vaan asioita pyritään tekemään yhteistyössä», Lehti sanoo. Pientä kansalaistotelemattomuuttakin sentään harjoitetaan.

»Viime kesänä emme meinanneet ehtiä

saada lupaa Kallio Block Partylle, koska kaupungilla ei ollut ketään lukemassa lupahakemuksia. Päätimme, että jos lupaa ei tule, pidämme juhlat silti.»

Lehti ja Myllymäki yhtyvät väitteeseen, että kaupunkikuvassa pitää saada näkyä muidenkin kuin vain niiden, joilla on taloudellista valtaa, mutta talous tai järjestelmän vastustaminen ei ole liikkeen ydinidea. Yritysten kanssa yhteistyössä toimiminen on heidän mukaansa joskus järkevää.

»Sponsoroitua kaljateltaa ei tapahtumiin haluta, mutta yritysten tuki on mahdollistanut tapahtumien järjestämistä. Parastahan on, jos jokainen osapuoli saa jotain hyvää yhteistyöstä», Lehti sanoo.

»Olemme mieluummin hyvien asioiden puolesta kuin huonoja asioita vastaan», Myllymäki korostaa.

KIINNOSTAVA IHMISKOKEILU

Kallio-liike tarjoaa kärsimättömälle helpon kohteen lyödä nykyään niin muodikkaita leimoja pinnalleen: uudenlaista urbaania yhteisöllisyyttä ja yksilöiden toimintaa yhteisen hyvä eteen. Hieman syvemmän kaivelun perusteella näyttäisi kuitenkin, että liike väistelee helppoa leimautumista, kenties tarkoituksettomastikin. Yhteisöllisyys on toki jo toiminnan onnistumisenkin edellytys, ja yksi hyvä syy olla mukana liikkeessä on tavata hy-

Kallio-liike on järjestynt useita suosittuja ja kaikille avoimia maksuttomia kirpputoreja.

viä tyyppejä, mutta sitäkin tärkeämpää on vapaus. Jokainen sitoutuu sen verran kuin halua ja ehtii. Toiminta lähtee siitä, että tehdään asioita, joista itse pitää ja joista muutkin voisivat nauttia. Ei siis sen mukaan, mikä olisi kiinnostavaa kasvottomalle enemmistölle tai abstraktille yhteiselle hyvälle.

Myllymäki arvelee liikkeessä olevan muutamia kymmeniä aktiiveja. Joukko ei ole homogeneinen.

»Kaikkia varmastikin yhdistää kiinnostus siihen, mitä ympäristössä ja kaupungissa tapahtuu ja halu toimia elävän kaupunkikulttuurin puolesta, mutta muuten ihmiset ovat

**»Olemme mieluummin
hyvien asioiden puolesta
kuin huonoja asioita
vastaan.»**

hyvinkin erilaisia.» Tämä yhdistettynä hierarkian puutteeseen tekee liikkeen lopullisesta olemuksesta ja päämääristä vaikeasti määriteltäviä – tosin vain sanojen tasolla, ei välttämättä toiminnan tai onnistumisten kannalta.

Kallio-liikkeellä ei ole viisi- tai kymmenen-vuotissuunnitelmia, eivätkä Lehti ja Myllymäki osaa sanoa täsmälleen, millaista toiminta tulee olemaan tulevaisuudessa. Varmaa on, että toimintaa kuitenkin tulee olemaan, ja he aikovat olla mukana.

»Meillä ei ole manifestia tai strategioita, mutta nimenomaan tällä meiningillä liike pysyy elävänä vielä viiden vuodenkin päästä», Lehti vakuuttaa.

Molemmat nauravat ajatukselle perinteisistä työryhmistä tai vuoden kestävästä, sitouttavista pesteistä.

»Kun mikään ei sido eikä ole pakkoa, ihmisten vapaus ja oma kiinnostus pitävät heidät mukana porukassa», Lehti sanoo.

Lehti uskoo ajatukseen lumipalloefektistä. »Hyvät asiat monistuvat. Me voimme tehdä esimerkkijuttuja, joista ihmiset tajuaavat, että hekin voivat tehdä itse. Onni otetaan omiin käsiin, ja jos jotain halutaan, niin tehdään ja toimitaan.»

»Nyt jo esimerkiksi on syntynyt vastaavanlainen Töölo-liike, ja mitä enemmän ihmiset itse alkavat toimia, sitä parempi», Myllymäki vahvistaa.

»Kallio-liikehän on itse asiassa mahtava keikku, jossa joukko ihmisiä toimii ilman virallista järjestäytymistä», Lehti innostuu.

»Mitään hierarkiaa ei ole, ja silti homma toimii. Se on hienoa.» □

SUKKAPUIKOT VAIHTUIVAT SPRAYPURKKIIN

Teksti **Matleena Kantola**
Kuva **Sonja Potenze**

Evi Mäkeläinen on ollut mukana K 65 Crew -ryhmän touhuissa vuodesta 2009.

Pohjoismaiden ensimmäinen yli 65-vuotiaiden katutaideri ryhmä toimii Espoossa ja Kauniaisissa.

KAUNIAISTEN Grani-ostoskeskuksen vastapäinen työmaa-aita täytyy violeteista graffiteista. Mutta hetkinen, nämä spreijaajat ovat mummoja! Mikä porukka tämä oikein on?

Veera Jalava, ryhmän perustaja ja ohjaaja kertoo: »Olemme K 65 Crew, Pohjoismaiden ensimmäinen katutaideri ryhmä yli 65-vuotiaille. Tarkoitus on saada tämä 21-metrinen aita valmiiksi kolmessa päivässä.»

Ensimmäiset jäsenet tulivat alun perin Espoon Tapiolan palvelutalon virikeryhmästä vuonna 2009. »Jotkut ovat myöhemmin ilmoittautuneet sähköpostilla mukaan tai sitten kuulleet meistä lapsenlapseltaan, joka on huomannut Facebook-sivumme.»

K 65-ryhmässä on kymmenen jäsentä, joista tällä hetkellä iäkkäin on 94-vuotias.

»Tässä porukassa jokainen saa olla mukana omalla tavallaan. Jos kärsii nivelvavoista eikä jaksa pitää spraypurkkia tai on astmaatikko, voi piirtää tussilla, työskennellä lateksilla tai pystyttää seiniä», Jalava sanoo.

BLING-MUMMOT MENIVÄT MUSTIKKAAN

Crew'n asenne on rento. Maalaamisen lomassa pidetään kahvitaukoja ja vietetään aikaa yhdessä. Senioribommaajat vierailevat myös gal-

lerioissa ja Suvilahden graffitiseinällä nuorten graffareiden kanssa.

»Nuoret ovat suhtautuneet hirveän positii-visesti. Neljäsadas Facebook-tykkääjämme kävi graffitiseinällämme pullakahveilla», Jalava sanoo.

Crew levittää elokuussa graffitin ilosanomaa myös Tukholman Arts of the Streets -ta-
pahtumassa. Ohjelmassa on luento ja workshop paikallisille ikäihmisille.

Työmaa-aitojen maalaustyön tilasi Kauniaisten kaupunki. Taustatoteuttajana toimi Multicoloured Dreams -kollektiivi. Grani-
n vastapäistä aitaa oli maalaamassa kaksi eri ryhmää, paikalliset seniorit ja K 65. Myös Kauniaisten yläkoulu, kaksi lukiota ja kuvatai-
dekoulu osallistuivat muiden ostoskeskuksen ympäristön aitojen maalaukseen.

Kauniaislaiset valitsivat aitojen teemaksi metsän, ja suurin osa keskustan aidoista onkin pohjaväritään vihreitä. K 65 Crew halusi kuitenkin nähdä metsän puilta ja valitsi piis-
sinsä aiheeksi mustikat. Mustikkametsä ei ole tavanomaisin, vaan tyyli on Blueberry Bling.

EI TÖHRYJÄ, VAAN TAIDETTA

Entinen käsityönopettaja **Raija Urpo** on ollut mukana maalaamassa alusta asti. »Halusin tietää, mitä graffitit ovat», Urpo sanoo. »Suurin osa graffiteista on töhryn näköistä, eikä niissä ole ajateltu. Graffitit täytyy tehdä suunnitelmallisesti.»

»Tässä saa oppia uutta ja olla ulkona kiva-
sa porukassa. Pysy pirteänäkin», Urpo toteaa. »Vaikka eihän tuo spraymaali kauhean hyvältä tuoksu.»

Graffitia pidetään miesten harrastuksena, mutta tässä ryhmässä suurin osa jäsenistä on naisia. Crew'n ainoa mies **Pekka Heinonen** auttaa seinien pystyttämässä ja kuljettamisessa. Pecun vaimo, porukan virallinen graffitimama **Marja Heinonen** houkutteli mukaan porukkaan.

Marja Heinonen julistautuu graffitiusko-
vaiseksi. »Aikaisemmin en kiinnittänyt huomiota katutaiteeseen. Nyt erotan hyvät graffitit huonoista.»

»Tein ennen öljymaalauksia. Graffiti on nopeampaa, koska värin kuivumista ei tarvitse odottaa», Heinonen sanoo.

Graffitit vapauttavat myös luomispaineis-
ta. »Ne ovat tässä hetkessä kiinni eivätkä kestä ikuisesti. En jaksa nyhrätä pientä akvarellia, vaan haluan tehdä isoja töitä», Heinonen painottaa.

K 65 Crew jää pienelle kesätauolle Kauniaisten projektin jälkeen. Jäsenet eivät kuitenkaan malttaisi olla maalaamatta. »Monet ovat ehdottaneet, että mennään päiväksi Suvilah-
teen ja tehdään jotain rentoa ja pientä, vaikka tägejä», Jalava nauraa. □

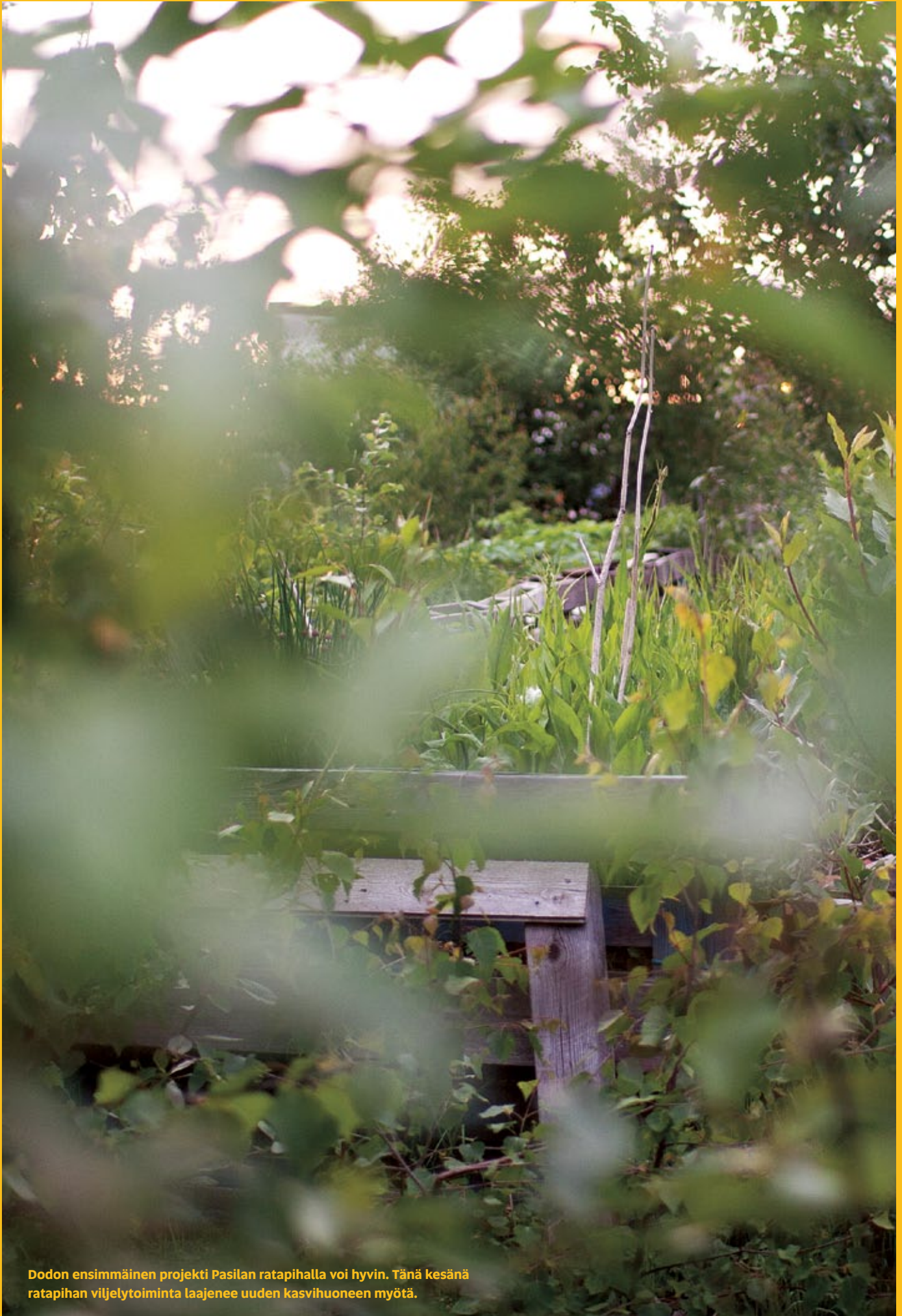
Katso Kulttuurivihkojen videoreportaasi graffitiryhmästä:
<http://www.kulttuurivihkot.fi/lehti/videot/>

K A U P U N G I N K Y L V Ä J Ä T

*Teksti ja kuva Pinja Siparista Akseli Huhtanen
Muut valokuvat Antti Auvinen*

A photograph of a blue and white passenger train car on tracks. The train is moving from left to right. In the background, there are several multi-story buildings, some with red brick facades and others with lighter colors. The sky is overcast with grey clouds. In the foreground, there is a wooden structure made of planks and a metal rail track. The text is overlaid on the lower part of the image.

Dodo ry:n kaupunkiviljelytoiminta alkoi Helsingissä kolmisen vuotta sitten, ja nyt kokeilu on laajentunut satojen innokkaiden myötä. Ydinporukalle viljely ei kuitenkaan ole pelkkä mukava harrastus, vaan aatteellista työtä.

Dodon ensimmäinen projekti Pasilan ratapihalla voi hyvin. Tänä kesänä ratapihan viljelytoiminta laajenee uuden kasvihuoneen myötä.

PINJA SIPARI TYÖNTÄÄ SORMENSA multaan. »Kävin juuri maanhoitokurssilla. Tämä on vahvaa maata.» Ympärillä kohoavat Sörnäisten Tukutorin tiilitalot ja vanhat savupiiput. Sipari on mukana ympäristöjärjestö Dodon kaupunkiviljelyryhmässä, joka viljelee ruokakasveja eri puolilla Helsinkiä ja nyt myös Tukutorin Teurastamon pihalla.

Kaupunkiviljelyksi kutsutaan kaikenlaisten hyötykasvien kasvattamista kaupunkiolosuhteissa vaikkapa ikkunalaudalla, parvekkeella tai joutomaalla omassa kasvatuslaarissa. Kaupunkiviljely on saanut viimeaikoina paljon palstatilaa paitsi viljelylaareissa, myös lehtien sivuilla. Viljelijöitä olisikin Dodon laareille tulossa enemmän kuin paikkoja on tarjolla. »Ei tätä oikein voi mainostaa, kun halukkaita on muutenkin jo niin paljon», Sipari sanoo.

AATTEEN SIEMENIÄ

Mistä kaupunkilaisten suuri viljelyinto sitten kumpuaa? Onko kyseessä kaupunkilaisten kaihoisa kaipuu menetettyyn maalaiselämään? »Aika monella vanhemmalla ihmisellä on nuoruudesta kokemuksia, että on joutu-

nut kitkemään peltoa, ja ei ikinä enää viljelyä! Nuoremmilla on kaihoisaa intoa, koska niiden kuva viljelystä on peräisin jostain Suomi-Filmeistä», Pinja Sipari kertoo. Ilmeisesti ainakaan kaikilla maalaisromantiikka ei siis selitä viljelyharrastusta.

Alun perin Dodon viljelytoiminta alkoi vuonna 2009, kun yhdistyksen vuositeeman myötä pohdittiin kaupunkien ja ruoan suhdetta. Siitä alkaneet kokeilut ovat laajentuneet vuosi vuodelta, ja nykyisin viljelijöiden motiivit vaihtelevat ympäristöideologiasta kasviterapiaan. Yhteinen nimittäjä on kuitenkin halu nähdä oikean ruoan kasvavan oman työn tuloksena.

»Trukkilavoilla ja muovisäkeissä tapahtuva viljely on myös tapa tehdä kaupunkitilasta oma, ottaa se haltuun», sanoo Sipari.

Nuoremmat viljelijät saattavat nähdä positiivisen rinnastuksen graffitiin, sillä molemmissa asukkaat tekevät omaehtoisesti tilasta omannäköistään. Toisaalta niin graffitissa kuin kaupunkiviljelyssäkin on oma estetiik-

kansa, joka ei välttämättä miellytä kaikkien silmää. Dodonkin toiminta alkoi vallatuilla, luvattomilla viljelypaikoilla, ja nykyinen yhteistyö Helsingin kaupungin kanssa alkoi vasta myöhemmin. Vihreää pursuilevat, tilapäiset laarit sopivat ehkä useimpien ihmisten kauneuskäsityksiin esimerkiksi värikkäitä graffitimaalauksia paremmin.

Viljelyn saatua medianäkyvyyttä se on toisinaan arvioitu pinnalliseksi trendi-ilmiöksi, mutta Sipari vakuuttaa dodolaisten tekevän työtä ekologia-ajattelun palosta, ja »gorete- xit viuhuen». Ytimessä on siis ajatus läheltä tulevasta ruoasta: »Ruoantuotannon ekologisuus on se iso juttu,

mihin me tähdätään, mutta hyviä bonuksia siinä on sitten yhteisöllisyyden kasvaminen ja elämänlaadun paraneminen viljelyharrastuksen kautta. Ja on se tietysti myös helpompi viestiä, että tämä on kivaa kuin että tee ilmastoteko!»

Helsingissä kaupunkiviljelyyn ollaan viranomaisten taholta vasta heräämässä, eikä esi-

»Trukkilavoilla ja muovisäkeissä tapahtuva viljely on myös tapa tehdä kaupunkitilasta oma.»

Pinja Sipari Sörnäisten uudella viljelmällä.

merkiksi sen positiivisia sivuvaikutuksia ole juuri huomattu tai hyödynnetty. Esimerkiksi Berliinissä viljelmää on perustettu sosiaalisin syin, tarjoamaan yhteisöllisyyttä ja eräänlaista puutarhaterapiaa esimerkiksi päihdeongelmallisille ja vangeille. Sipari kertoo itsekin rauhoittuvansa poikkeuksellisella tavalla viljelmien äärellä, kun näkee kasvien kasvavan oman työnsä tuloksena.

Viljelmät syventävätkin ainakin viljelijöiden suhdetta asuinalueeseen. Paikka alkaa tuntua omalta, kun siihen on laittanut omaa työpanostaan ja toisaalta paikalta saa myös satoa.

Toisaalta viljely myös edellyttää kasvukauden viettämistä kaupungissa, sillä muuten viljelmät eivät menesty hoidon puutteessa. Tämä on myös osa viljelyn ekologisia vaikutuksia: ihmiset viihtyvät viljelyharrastuksen takia kaupungissa, eivätkä siksi matkusta esimerkiksi kesäksi Kaakkois-Aasiaan. Viljelyksien jättäminen muiden hoidettaviksi ei olekaan kovin

helppoa: »Tuntuu että joutuu jättämään omat lapset jonkun toisen hoitoon – ja aika usein niille käy huonosti», Sipari nauraa.

EKOLOGIAA PARVEKKEENNURKASSA

Kuinka ekologista viljely sitten todella on? Se vaihtelee Siparin mukaan paljon. Esimerkiksi ikkunalauta- tai parvekeviljely ei välttämättä ole kovin ekologista, sillä pienissä purkeissa ei maanparannusta voi tehdä. Kasvijäte on heitettävä biojätteeseen eikä kompostiin kuten perinteisessä palstaviljelyssä, ja maanparannusaineita sekä lannoitteita on ostettava kaupasta.

Toisaalta isoissa ulkolaareissa viljely ja kompostorin käyttö voivat tehdä kaupunkiviljelystä hyvinkin ekologista. Näin toimitaan jo Dodon Pasilan viljelmillä. Perinteisesti pientilaa viljelevä perhekunta on voinut olla ruoantuotannon suhteen lähes täysin omavarainen. Onko tämä mahdollista

kaupunkiolosuhteissa, kun tilaa ja mahdollisuuksia on vähemmän? »On se mahdollista, mutta täytyisi olla enemmän taitoa ja siihen ei parveke riitä. Ja säilöntä on keskeinen ongelma», Sipari vastaa. Säilöntä on hankalaa siksi, että satoa tulee hetkittäin runsaasti, ja ekologinen tehokkuus katoaa, jos sato on säilöttävä koneellisesti jäädytettävihin jääkaappeihin – kaupungissa kun ei juuri ole maakellareita.

Tehokkuutta voidaan lisätä myös itse viljelyvaiheessa. »Yksi mahdollisuus on kattoviljely, jossa kasvukautta saadaan pidennettyä talon hukkalämmöllä. Helsinkiin on tänä vuonna perusteilla pari kattoviljelmää yrityksen katoille.»

Dodon visio kaupunkilaisesta, joka syö lähellä ja ekologisesti tuotettua ruokaa tietäen mistä se tulee, ei siis liene mahdoton. Ennen sen toteutumista on kuitenkin istutettava salaattia vielä tuhansille trukkilavoille – luvan kanssa tai luvatta. □

On istutettava salaattia vielä tuhansille trukkilavoille – luvan kanssa tai luvatta.

Kääntöpöydän kasvihuoneella on tänä kesänä myös sunnuntaibrunsseja.

KAUPUNKI HALTUUN ANTIMAINONNALLA

Teksti Jukka Liukkonen

Haluan nähdä muutakin -antimainoskampanjan ideoinut Elissa Eriksson kyseenalaistaa mainosten läsnäolon kaupungin kaduilla ja toivoo ihmisiltä aktiivista osallistumista oman kaupunkitilan haltuunottamiseksi.

»EN OLISI osannut ikinä arvata, että niin moni innostuisi niin lyhyessä ajassa», aloittaa **Elissa Eriksson** kysyessäni Haluan nähdä muutakin -kampanjasta. Haluan nähdä muutakin -kampanja väritti Helsingin kaupunkikuvaa viime vuonna. Siinä noin 1500 ihmistä halusi nähdä kaupunkikuvassa muutakin kuin mainoksia ja osti mainospaikan omille viesteille. Yhdessä ostetut julistepaikat raitiovaunupysäkeillä täyttivät viikon ajaksi mainosten sijasta omista mietteistä ja tervehdyksistä. Julisteet olivat poikkeuksellisia. Niissä ei ollut mitään mainoksille tyypillisiä elementtejä - ei edes nettisivun osoitetta tai logoa. Julisteet koostuivat vain ja ainoastaan kaupunkilaisten omista kirjoituksista, joissa ihmiset kertoivat mitä haluaisivat nähdä kaduilla mainosten tilalla.

Vaikka kampanja innosti ja ilahdutti monia, osa ihmisistä suhtautui epäillen ajatukseen, että mainoksia voisi kritisoida ostamalla mainostilaa. Moni olisi toivonut näkevänsä suoraa toimintaa ja jotkut pitivät projektia liian kesynä.

Elissa Eriksson valitsi kuitenkin toisin. Hän oivalsi, että kun idea oli riittävän salonkikelpoinen, se tarjosi suuremmalle joukolle ihmisiä mahdollisuuden osallistua mainonnanvastaiseen tempaukseen. Tempaus oli hauska, mutta samalla kantaottava.

Eriksson kokee, että juuri kesyys, josta kampanjaa kritisoitiin, mahdollisti kampanjan nousun median keskustelunaiheeksi. Media teki Erikssonista sankaritarinan. Hän oli ihminen, joka pystyi asettumaan suuryrityksiä vastaan niiden omilla aseilla. Kampanjan myötä julkisen tilan käyttö ja mainonnan määrä katukuvassa nousivat julkisen keskustelun aiheeksi.

Eriksson näkee, että Haluan nähdä muutakin voi toimia ideana vain kerran. »En lähtisi itse tekemään tällaista säännöllisin väliajoin», hän sanoo, »jos tämä toistuisi useasti, voisi keskustella, onko järjeä laittaa rahoja toimintaan, jota ei kannata.»

Kampanja pyrki kumoamaan mainonnan viestien ehdottomuuden ja antamaan ihmisille mahdollisuuden päättää hetken itse siitä, mitä kaupunkitilassa näytetään mainosten

sijasta. Elissa Erikssonin missio on vapauttaa kaupunki kaupunkilaisten itsensä haltuun. »Mitä enemmän ihmiset kokevat että on mahdollisuus osallistua kaupunkitilan muokkamiseen sen parempi», hän sanoo.

MAINONNALLA ON AINA OLLUT VASTUSTAJANSA

Eriksson ei ole yksin kaupunkitilaan kohdistuvan kritiikkinsä kanssa. Mainontaan kohdistuu nykyään yhä enemmän epäilyksiä ja siihen suhtaudutaan yhä negatiivisemmin. Tutkimuksissa mainonnan ja markkinoinnin on havaittu vaikuttavan haitallisesti nuorten tyttöjen kehitykseen. Katumainonta ei ole tasarvoinen viestintämuoto, sillä siinä raha ratkaisee sen kuka saa viestiä muille yhteisessä jaetussa kaupunkitilassa.

Eikä aina rahakaan riitä. Viime vuosina hallitseva ulkomainontayritys JeDecaux on poistanut ympäristöjärjestöjen maksettuja mainoskampanjoita omavaltaisesti. Samalla kun ympäristökampanjoita on sensuroitu, on kuitenkin katutilassa ollut paljon seksistisiä ja naisia esineellistäviä mainoksia. Mainontaa voidaan kritisoida myös siitä, että yhteisen kaupunkitilaamme

viesteistä päättävät kaikki muut kuin me kaupunkilaiset itse. Joskus päätökset tehdään ulkomailla asti. Tällöin päätävillä tahoilla on yleensä vain vähän intressejä pohtia kaupunkitilan ja elämisen mielekkyyttä asukkaiden kannalta.

Kaikki eivät ole jääneet katsomaan mainontaa sivusta. São Paolon kaupunki kielsi ulkomainokset kokonaan vuonna 2007. Ulkomainoskiellon jälkeen säöpaololaiset ovat kertoneet huomaavansa kaupungin arkkitehtuurin rikkaammin ja aivan eri tavoin. Asumisen viihtyvyys on lisääntynyt ja kaupunkilaiset ovat olleet tyytyväisiä kieltoon.

Antimainonnalla on pitkä historia. Mainoksia on tuhottu, muokattu ja vallattu vuosikymmenien ajan. Eräs tunnetuimmista mainonnanvastaisista aktivistiryhmistä, Billboard Liberation Front, kutsuu vallattujen mainostaulujen uhreja yrityksiltä kaappaamallaan liikekielellä asiakkaikeeseen, vaikka yritykset tuskin haluavat olla missään tekemisissä aktivistiryhmän kanssa. BLF:n valitsemien asiakkaiden viestit muuttuvat rehellisempään ja huvittavampaan muotoon. Vallatut tupakayritysten mainospaikat muuttuvat eläviksi esimerkeiksi syövän seurauksista ja muokatuissa urheiluautomainoksissa nostetaan esille heikko miehen itsetunto.

VASTAMAINOKSET ETSIVÄT TOTUUTTA FALSKESTA SPEKTAAKKELISTA

Vaikka antimainokset monesti huvittavatkin katsojia, on taustalla myös syvempiä ideoita aatteita. Situationismi on yksi niistä. Sen mukaan mainonta on osa hienoa mutta falskia speaktaakkeliä, joka piilottaa yhteiskunnassamme vallitsevan hyväksikäytön ja alistamisen. Komea kulutusyhteiskunnan speaktaakkeli tekee asioista kauniita ja hauskoja, vaikka todellisuudessa yhteiskuntamme rakenne kullissien takana suhtautuu halveksivasti ihmisten ja eläinten arvoon. Situationismi pyrkii olemaan perustavanlaatuista yhteiskuntakritiikkiä ihmisarvon puolesta.

Eräs situationismin lippua kantavista taistoista on kanadalainen Media foundation. Se tunnetaan todennäköisesti parhaiten useimmille tutusta kansainvälisestä Älä osta mitään -päivästä. Sama taho julkaisee myös *Adbusters*-lehteä, joka on kuuluisa erityisesti vastamainoksistaan. Ja oikeastaan itse lehden nimi *Adbusters* voidaan kääntää suomeksi mainosten murskaajaksi. Lehden merkitystä ei voi vähätellä ja juuri sen kautta vastamainokset ovat päätyneet Suomeenkin, esimerkiksi *Voima*-lehden sivuille ja Luonto-Liiton Mainoskuplavastamainoskilpailuun.

Mutta palataanpa kuitenkin vielä Helsinkiin. Istun Erikssonin kanssa kahvilassa ja hän kertoo New Economic Foundationin tutkimuksesta, jonka mukaan jokainen mainosalan johtajan tienaa punta aiheuttaa yhden toista punnan haitan yhteiskunnalle. Eriksson haluaa kyseenalaistaa mainonnan vallitsevuuden kaupunkitilassa. Hän selvittää minulle kuinka kaupunkitilaa pitää ajatella aivan erityisenä mediana. »Kaupunkitilan mainoksille altistumista ei voi valita, mutta TV:n ja radion voi aina sulkea jos ei halua kuunnella mainoksia», kertoo Eriksson. Ja juuri siksi katumainonta on ongelmallista. Samasta syystä São Paolon halusi rajoittaa mainontaa: taistelukseen kaikkia ympäristösaasteen muotoja vastaan, olivat ne sitten pienhiukkasia, melua tai visuaalista kakofoniaa.

Elissa Eriksson ei ole unohtanut ajatuksiansa paremmasta kaupungista Haluan nähdä muutakin kampanjan loputtua. Nykyään hän toimii aktiivisesti Multicolored Dreams -kollektiivissa, joka organisoii kaupungin rakennustyömaiden aitoja taiteilijoiden käyttöön. Tässä heijastuvat Elissan kaupungin haltuunoton periaatteet: yhdessä tekeminen, toiminnan laillisuus ja kaupunkitilan muokkaaminen omanlaiseksi. Eriksson kannustaa osallistumaan kaupunkitilan muuttamiseen. »Omia ajatuksia saa laittaa esille», hän vinkkaa. □

IHMISET TEKEVÄT TILAN

Teksti Iida Sofia Hirvonen
Kuvitus Maija Keskiäari

Brasialaissyntyisen Paulo Freiren dialogisen pedagogiikkansa keskeisenä ohjelmana oli kaikenlaisen sarron ja eriarvoisuuden poistaminen. Freiren lähtökohdat ovat 1970-luvun Etelä-Amerikan äärimmäisessä köyhyydessä. Miten hänen ajatteluunsa voisi soveltaa kaupunkikulttuurin kehittämiseen 2000-luvun Suomessa?

SORRETTUJEN PEDAGOGIIKAN suomeksi toimitaneen **Tuukka Tomperin** mukaan **Paulo Freiren** kirjoitusten yksityiskohtainen tutkiminen ei ole tarpeellista. Freire itse lainasi ajatuksia innokkaasti eri puolilta. Hän kirjoitti ympäripyöreään tyyliin, jotta tekstejä olisi helppo soveltaa erilaisissa asiayhteyksissä. Suomalaisesta näkövinkkelistä hänen kirjoituksensa saattavat vaikuttaa etäisiltä ja vierailta. Esimerkiksi *Sorrettujen pedagogiikka* lukiessa tulee kuitenkin muistaa yhteiskunnallinen tilanne, jossa tekstit ovat syntyneet.

»Freiren ajatuksiin kannattaa suhtautua vapautuneella asenteella ja laittaa ne kiertoon. Hänen pedagogiikkansa voi tiivistää kolmeen periaatteeseen: kyseenalaistaminen, aktivoiminen ja dialogisuus. Näitä kaikkia voidaan soveltaa tilanteissa, joissa viranomaiset tai vapaa kansalaisliike pyrkivät kehittämään kaupunkikulttuuria elävämmäksi, monipuolisemmaksi ja sosiaalisemmaksi», Tomperi sanoo.

Kaupunkikulttuurin kehittämisessä oleellista on osallistaminen ja passiivisuuden karsominen. Freirestä sarjakuvan piirtäneen **Lissu Lehtimajan** mukaan freireläisiä vaikutteita voi löytää jopa ravintolapäivän aktivisteista. »Freiren tavoitteena oli saada kehitysmaiden köyhistä köyhimpiä vaatimaan oikeuksiaan. Etelähelsinkiläisten gourmet-harrastajien osallistaminen ei tietenkään ollut hänen tähtäimessään. Ravintolapäivän avulla saatiin aikaan kuitenkin pieni rakennemuutos kunnallisiin terveys- ja elinkeinosäädöksiin.»

KANSALISAKTIVISMIA JA YHTEISTYÖTÄ VIRANOMAISTEN KANSSA

Konkreettisiin rakennemuutoksiin pyrkivä aktivismi edustaa freireläistä toimintaa. Se myös kasvattaa toimintaan kannustavaa ja vapautuneempaa ilmapiiriä. Aktivismissä on tapana kumuloitua ja ruokkia itse itseään. Lehtimaja kertoo, että Freirellä oli itselläänkin kaupunkikulttuurisia kokeiluja. »Freire toteutti opiskelijoidensa kanssa projekteja, joissa koululaiset valokuvasivat, äänittivät ja videoivat ympäristöään. Hän haaveili myös projektista, jossa köyhempien kaupunginosien asukkaat saisivat maalata omia tarinoita, ajatuksiaan ja iskulauseitaan seinille katukuvaan. Näin he saisivat äänensä kuuluviin. Freire haaveili yhteiskunnasta, jossa tällaisia tempauksia voisi järjestää ilman, että poliisi puuttuisi asiaan.»

Vaikka Freiren ajattelu voi kuulostaa kumoukselliselta ja radikaalilta, hän ei ollut anarkisti. Hän suorastaan karsasti villiä spontaanisuutta, jonka vallassa sekoilevat ihmiset unohtavat helposti toimintansa tavoitteet.

Sosialistina Freire uskoi, että myös viranomaisten rooli tasa-arvon toteutumisessa oli tärkeä. Hän halusi kehittää ruohonjuuritason ja viranomaisjärjestelmien välistä kohtaamista dialogiseen suuntaan. Tomperi huomauttaa, ettei demokratia ainakaan lisääny julkisen alan työntekijöitä irtisanomalla.

»Kansalaistoiminnasta puhuttaessa unohdetaan helposti, että viranomaiset ovat osa demokratiaa. Suomesta löytyy kohtuullisen hyvin tilaa ja mahdollisuuksia kansalaistoiminnalle. Viranomaisilla on myös paljon aitoa tahtoa sen edistämiseen. Ruohonjuuritason ja viranomaisten välinen kuilu on suhteellisen matala ja hallinnon portaat ovat pienet. Melkein jokainen tuntee jonkun kaupunginvaltuutetun. Kaupungin virkamies saattaa asua naapuriasunnossa ja ministeriin voi törmätä satumalta torilla. Tämä ei ole monessa maassa edes mahdollista.»

Tomperi tähdentää, ettei byrokrania ole lähtökohtaisesti negatiivinen asia. Byrokritiana voidaan pitää periaatteessa kaikkea organisoimista, neuvottelua ja sääntöjen luomista. Suorakin toiminta tarvitsee sopimuksia, toisten huomioimista ja kompromisseja. On kuitenkin viatonta kuvitella, että hallintolähtöinen toiminta riittäisi rakenteiden muuttamiseksi. Lehtimaja korostaa, että aktiivisilla on keskeinen rooli tiedostamiseen tähtäävässä toiminnassa.

»Suomalaisessa politiikassa näkyy vielä **Kekkosen** ajan peruja. Virkamiehet ja poliitikot ovat sankoin joukoin tietoisia osallistavuuden tärkeydestä. Työryhmiä asetetaan tämän tästä pohtimaan, miten kansalaiset saataisiin mukaan keskusteluun. Monet tällaiset yritykset johtavat usein minimaalisiin toimiin. Ne tuntuvat kosmeettisilta ja päälle liimatuilta. Kun kansan riveistä puolestaan nousee spontaaneja liikkeitä, niitä pelätään. Kansasta lähtevää toimintaa yritetään edelleen siivota pois. Kunnallishallinnossa ja kabineeteissa istuu äijä, jotka lobbaavat jutut valmiiksi kaikessa hiljaisuudessa. Kun säädökset tuodaan päivänvaloon, epäilijät eivät voi enää vaikuttaa niihin.»

»Tästä näkökulmasta katsoen Freiren 70-lukulaisen yhteiskuntakritiikin soveltaminen nykyajan Suomeen ei tunnu kovin kaukaa haettua. Varsinkin Helsingin kaupungin toiminnasta tällaisesta lobbauksesta voisi keksiä monta esimerkkitapausta. Ajatelkaapa vaikka taannoista makasiinikeskustelua tai Guggenheimia. Onneksi tällainen toimintakulttuuri vaikuttaisi olevan pikkuhiljaa väistymäs-

sä. Muutokset johtunevat suurten ikäluokkien eläkkeelle siirtymisestä.»

GENTRIFIKAATIOSTA KOHTI MONIARVOISTA KAUPUNKIELÄMÄÄ

Dialogi voi toteutua ainoastaan inhimillisen kohtaamisen avulla. Kohtaaminen ei ole kuitenkaan mahdollista maailmassa, jossa rikkaiden ja köyhien todellisuudet ovat fyysisesti etäännyneet toisistaan. Gentrifikaatio näkyy eriytyneissä elämäntavoissa ja arjessa. Tomperi muistuttaa, että eriarvoisuuden kasvusta huolimatta sosiaaliset etäisyydet ihmisten välillä ovat pysyneet Suomessa kohtuullisina.

»Suomalaisista kaupungeista löytyy runsaasti paikkoja, joissa ihmiset elävät samoissa kortteleissa tulostasotaan riippumatta. Kaupungit ovat pieniä ja kasvavista eroista huolimatta maailman mittakaavassa varsin tasa-arvoisia. Varsinaisia slummeja ei ole lainkaan. Suomessa on mahdollista pitää kaupungit paikkoina, joissa hyvin erilaiset ihmiset elävät ja tulevat ainakin siedettävästi toimeen keskenään. Olennaista on se, ettei kaupunkeihin päästetä syntymään rikkaiden alueita ja köyhien ghettoja.»

Rikkinäisyyden ilmentymä on jo huolestuttava merkki. »Tällasessa keskustelussa köyhien todellisuus ei kosketa rikkaita ja rikkaiden todellisuus on köyhien ulottumattomissa. Rikkaat miettivät vain asuntonsa mahdollista arvonlaskua leipäjonokadulla. Köyhät tuntevat puolestaan häpeää leipäjonossa seisomisesta. Freirelaisestä näkökulmasta katsoen asun-

topoliittikka on ainoa keino estää tällainen kehityskulku. Kohtuuhintaisia vuokra-asuntoja pitäisi sijoittaa ympäri kaupunkia. Rikkkaille on sanottava miten asia on: 'Niin kauan kun leipäjonon tarvietaan, ne perkele kuuluvat myös sinun kadullesi!'»

Freire vastusti hiljaisuuden kulttuuria, joka lamaannuttaa kansan toimintakyvyn horrostilaan. Niin hyvinvoivat kuin puutteelliset voivat passiivitoita. Hyvinvoivat lamaantuvat itsettytyväisyyteensä. Köyhät puolestaan menettävät toivonsa ja muuttavat apaattisiksi. Hiljaisuuden ja tottelevaisuuden kulttuuri antaa rauhan vallanpitäjille ja vaikeuttaa osallistamisen toteutumista. »Itsetettytyväisiä on heräteltävä havaitsemaan

yhteiskunnan rikkinäisyys ja vällisuus. Passiivitoineita köyhiä pitää puolestaan tukea toivonsa palauttamisessa.»

SOSIAALINEN MEDIA VAIKUTTA KAUPUNKIKULTTUURIIN

Tomperi ei kuitenkaan näe kaikkea passiivitoita toimintakyvyyttömyyden merkkinä. »Kaupungit ovat moniarvoisia paikkoja, eikä kaikkien tarvitse suinkaan kiinnostua kaikesta. Jokainen voi etsiä itselleen sopivia tapoja toimia kaupunkikulttuurissa. Myös osallistumattomuus on oikeus. Kau-

pungeissa on voitava halutessaan kadota massaansa ja vetäytyä yksinäisyyteensä. Katukuvassa yhä useampi vaikuttaakin vetäytyneen omaan kuplaansa. Ihmiset syventyvät julkisissa tiloissa älypuhelimiansa ja hoitavat sosiaalisia suhteitaan internetissä. Sosiaalinen media on kaupunkikulttuurin

kannalta tehokas ideanlevitys- ja innostamisväline. Se on näyttänyt esimerkiksi occupyliikkeessä voimansa ihmisten yhdistäjänä ja toiminnan katalysaattorina.

»Kaupunkikulttuurin kannalta on kuitenkin pelkästään vahingollista, jos sosiaalisessa mediassa hilluminen passivoi jäämään kotiin. Silloin erinäiset kokoontumiset, tilaisuudet, tapahtumat, yhteisöt, opintopiirit, museot ja muu vastaava kasvokkaista läsnäolo tarjoava arvokas toiminta innostaa aiempaa vähemmän osallistujia. Se olisi kaupunkikulttuurin kuolema. Riski on olemassa, etenkin nuorimpien sukupolvien kohdalla.»

Freirelaiset periaatteet Tomperi kiteyttää seuraavalla tavalla: Maailmaa ja yhteiskuntaa ei pidä ottaa itsestään selvytyksenä. Jatkuva problematisointi, kysyminen ja kyseenalaistaminen on tärkeää. Maailmaa on katsottava illuusiotomasti kaikkine ristiriitoineen. Problematisointi ja ongelmien huomaaminen tuottavat tarpeen opiskella uutta ongelmien ratkaisemiseksi. Siksi opiskelua motivoivat parhaiten todelliset haasteet. Toivoa ei saa koskaan menettää, sillä yhteiskunta on kaikkine eriarvoisuuksineenkin lopulta ihmisten tekoa. Ihmisten teot voivat sitä myös muuttaa. Todellinen kohtaaminen on tärkeää, sillä maailman muuttaminen vaatii ihmisiltä kykyä yhteistyöhön. □

Kaupunkikulttuurin kehittämiseksi oleellista on osallistaminen ja passiivisuuden kartoittaminen.

Kaupunkitila on läpeensä poliittista, totesivat situationistit jo 1950-luvulla. Kuten Marxille aikoinaan, situationisteille ei riittänyt maailman kuvaaminen, vaan vallankumouksellisten velvollisuus on kehitettävä metodeja sen muuttamiseksi. Ajelehtimalla ihminen voi riuhtaista itsensä irti vieraantuneesta arjesta.

AJELEHTIJAT

*Teksti Marko Korvela
Kuvitus Maija Keskiäsaari*

KAUPUNKITILASTA KESKUSTELLAAN ja sen käytöstä kamppaillaan Suomessakin monella eri tasolla ja tavalla. Asemakaavan suunnittelu, arkkitehtuuri, liikennejärjestelyt ja erilaiset »Not in my backyard» -tyyppiset ilmiöt ovat valtamediassakin käsiteltyjä teemoja, mutta monia muitakin kiistanaiheita pullahtaa aika ajoin esiin.

Kaupunkitilan poliittisuus ei tietenkään ole mikään tuore huomio.

Kapitalismi tarrautui kaupunkitilaan viimeistään 1871 Pariisin kommuunin jälkeen, kun porvaristo ryhtyi leventämään Ranskan levottoman pääkaupungin katuja. Tarkoituksena oli mahdollistaa tykistön tuominen kaupungin keskustaan, jotta kansannousuja voitaisiin tulevaisuudessa tukahduttaa järeämmällä aseistuksella.

Teollistuminen, väestön proletarisoituminen ja muun muassa yksityisautoilun yleistyminen muovasivat metropoleja edelleen.

Toisen maailmansodan jälkeen kapitalismin lippulaivan Yhdysvaltain kaupungeissa koettiin rakennemuutos. Uuden talouden nousu vaati uudentyypistä kaupunkisuunnittelua. Erityisesti rahoitus-, vakuutus- ja kiinteistömarkkinoiden kasvu loi kiinteän yhteyden kaupunkitilan turvallisuuden tunteen ja taloudellisen arvon välille.

Amerikkalaisten kaupunkien keskustoja alettiin siivota, ja niistä muokattiin moderneja komentokeskuksia. Keskustan aiemmat pienyritykset ja ruohonjuuritason taloudelliset verkostot murskattiin. Tämä merkitsi erityisesti värillisten pienyrityksien ja kevyen teollisuuden edellytysten tuhoamista.

Muutoksen todellisena vaikuttimena oli poistaa työväenluokka arvokkailta keskustanteilta. Tilalle rakennettiin kaupan ja rahoituksen keskuksia, sosiaalisesti hygienisiä tiloja.

Kaupunkirakenteen muutos loi edellytykset ghettoutumiseksi, syrjäytymiseksi ja köyhyydelle sekä kasvatti työttömyyttä, rikollisuutta ja sekasortoa.

SITUATIONISTIT JA SPEKTAAKKELI

Modernin kapitalismin metropolikaupunkitilan kritiikki oli keskeinen osa 1950–1970-luvuilla vaikuttaneen Kansainväliset situationistit -organisaation radikaalia ajattelua.

Kansainvälinen situationistinen liike (*Situationist International, SI*) syntyi 1950-luvun lopulla. SI oli radikaalien marxilaisten vasemmistotaiteilijoiden ryhmä, joka muodostui pitkälle ranskalaisen intellektuellin **Guy Debordin** ympärille. Ryhmä ammensi taidekäsitteiksi aineksia edeltäviltä taiteilijaliikeiltä, muun muassa lettristeiltä, surrealis-

teilta ja dadaisteilta. Poliittisena peruslinjana oli antiautoritääriin marxilaisuus, anarkismi ja kommunismi, joka oli kriittinen sekä neuvostoliittolaiselle reaaliosialismille että Ranskassa kovassa nosteessa olleelle maolaisuudelle. Guy Debordin lisäksi situationistien keskeisiä teoreetikoita olivat niin ikään ranskalainen **Raoul Vaneigem** sekä tanskalainen **Asger Jorn**.

Debord oli pääarkkitehtina luomassa situationistien ajattelun ytimeen teoriaa spektaakkeliyhteiskunnasta, joka on ikäänkuin kapitalistinen yhteiskuntajärjestelmä vietyinä äärimmäisyyteen.

Kapitalismissa todellinen elämä löytyy kulutuksesta, hyödykkeiden käyttämisestä.

Kapitalismissa todellinen elämä löytyy kulutuksesta, hyödykkeiden käyttämisestä. Todellisuudessa kuluttamisen maailma on sovitua teeskentelyä, esittämistä, erillistämistä, vieraannuttamista ja osattomuuden työssija, jossa valtaa pitävät kapitalistisen järjestelmän organisaattorit.

Spektaakkelissa yleisö on karsinoitu kuten teatterissa passiivisen katsojan rooliin, mutta samalla myös näyttämölle esittämään roolia.

Debordin mukaan spektaakkeli vastaa vieraantumisen konkreettista tuottamista. Kun yhteiskunnan itsetarkoitus on kapitalistisen talouden liike, syntyy vieraantumista, joka on talouden liikkeen ja laajenemisen lähtökohtakin. Tässä Debord pyrkii päivittämään **Marxin** ajatusta tavarafetisismistä: ihmisten tuottamat tavarat ovat tuottajista riippumattomia, vieraita voimia, jotka muodostavat esineiden maailman, joka on kokonaisuudessaan eristynyt ja vieras.

Spektaakkelin pirullisuus on tavassa, jolla se muuntaa pakollisen palkkatyöraatamisen vapaaehtoiseksi uhrautumiseksi. Debordin mukaan spektaakkeli ylläpitää jatkuvaa tyytymättömyyden tilaa, joka saa ihmiset luulemaan, että on kulutettava jatkuvasti lisää onnellisuuden saavuttamiseksi.

YHTENÄINEN URBANISMI JA DERIVÉ

Situationistit kiinnittivät paljon huomiota urbaaniin arkkitehtuuriin ja kaupunkitilaan. He käsitteellistivät kapitalistisen metropolin tilaa muun muassa yhtenäisen urbanismin ja psykomaantieteen kautta.

Raoul Vaneigem hahmotteli 1960-luvun alussa yhdessä unkarilaisen situ-toverinsa **Attila Kotányin** kanssa yhtenäisen urbanismin ohjelmaa. Heille nykyinen urbanismi oli ennen kaikkea ideologia: urbaaniin miljööön kehittyminen on tilan totuttamista kapitalismiin. Prosessissa valitaan tietty arkkitehtuuri, kaupungin materialisaatio, joka sulkee pois kaikki muut vaihtoehdot. Kaupunkisuunnittelulla yksilöä pyritään ennen muuta ehdollistamaan kapitalistiseen tuotantoon.

Situationistien mukaan ajan ja tilan käyttäminen eivät ole yhteiskunnallisesti neutraalia, vaan tila sisältää aina sosiaalisia valtaelementtejä. Vaneigem ja Kotányin termein kaikki kaupunkitila on jo vihollisen miehittämää. Vihollinen on muokannut sen geometrian ja muodon omia tarkoituksiaan varten.

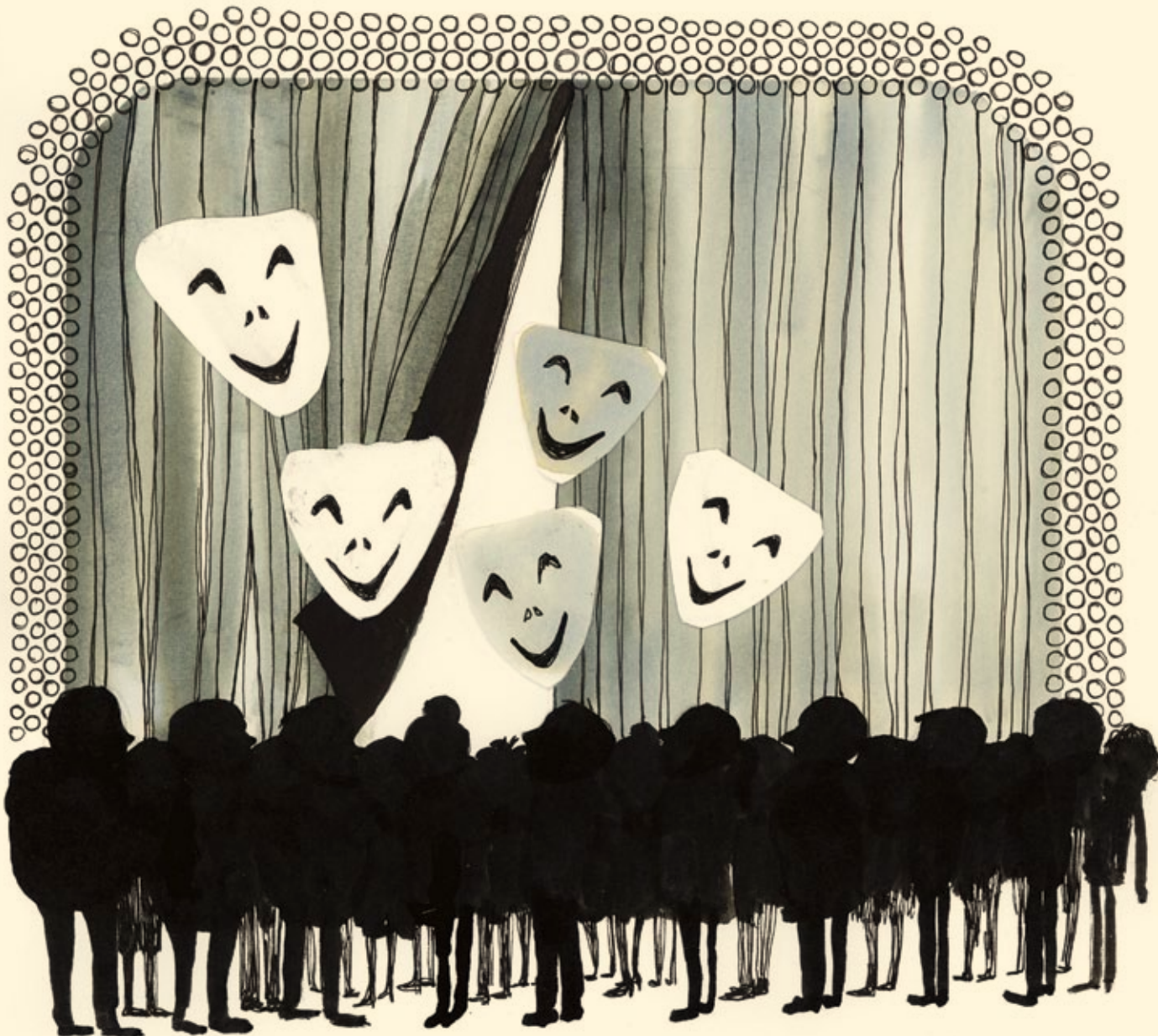
Yhtenäisen urbanismin ohjelman tarkoituksena on teoreettisesti kartoittaa kapitalistisen urbanismin tarjoama valhe ja pyrkiä korvaamaan se vieraantumista vastustavilla elementeillä, kuten itsensä toteuttamisella ja kääntämällä vieraantuneita elementtejä päällelleen.

Derivé, 'ajelehtiminen' tai 'kuljeskelu', on situationistien kehittämä liikkumisen metodi, jolla pyritään rikkomaan kaupungin suunniteltu rakenne ja löytämään vaihtoehtoisia, emansipatorisia reittejä ja mielenmaisemia kaupunkitilassa. Ajatus oli peräisin situationisteja edeltäneiltä lettristeiltä, jotka jo pohtivat ajelehtimisen periaatteita: itsensä kadottaminen, asioiden suhteellisuuden ja kaotavuuden tajuaminen, löytämisen ja unohtamisen kyky.

AJELEHTIMALLA IRTI ARJESTA

Joulukuussa 1958 ilmestyneessä *Internationale Situationniste* -lehdessä julkaistiin melko yksityiskohtainen ohjeistus siitä mitä ajelehtiminen oikein tarkoitti.

Derivén tavoitteena on riuhtaista itsensä irti tavallisen arjen liikkumisen ja toiminnan

motiiveista ja tavoista. Ajelehtijan tulee antaa seudun ja sieltä löytämiensä sattumusten vietäväksi. Derivén ihanteelliseksi kestoksi määriteltiin päivä. Metodi on hedelmällisin pienissä, muutaman ihmisen ryhmissä.

Ajelehtimisella oli ranskalaisessa kulttuuriperinteessä historiallinen edeltäjänsä, **Charles Baudelairen** kuvaama *flâneur*, joka omalla tavallaan mietiskeli modernin kaupungin julkista tilaa ja yritti löytää siinä paikkansa.

Ajelehtiminen ei suinkaan ole sattumanvaraista, vaan situationistien mukaan kaupunkitilalla on oma psykomaantieteellinen rakenne, joka tekee tietyt reitit ja alueet houkuttelevimmaksi kuin toiset. Situationistit pyrkivätkin sattuman tietoiseen hyväksikäyttöön. Eräs tapa oli harrastaa eräänlaista antiturismia eli matkustaa mahdollisimman mielenkiinnostomilta ja tylsiltä vaikuttaviin paikkoihin. Tässä näkyy situationistien ajatus modernin kapitalismin vieraantuneiden muotojen kääntämistä vastakodhikseen.

Derivé-metodissa ilmenee myös situatio-

nisteille tärkeä leikkelyn periaate. Ajelehtija on kuin kaupunkitilassa leikkivä ja sitä muokkaava lapsi, jolle tilankäyttö ei ole vielä kapitalistisen psykopatologian ehdollistama.

KAUASKANTOISIA VAIKUTUKSIA

Kansainvälinen situationistinen liike hajosi lopulta 1970-luvun alussa omaan mahdottomuuteensa ja ehdottomuuteensa. Ryhmään kuului kaiken kaikkiaan alle sata jäsentä. Huolimatta siitä, että situationistit peräänkuuluttivat hier-

rarkkiattomuutta ja antiautoritaarista kommunistista yhteiskuntaa, järjestö oli tiukasti Debordin johtama. Situationistit eivät itse aina noudattaneet saarnaamiaan periaatteita.

Vaikka situationistinen liike oli pieni, oli sen ajatuksilla kauaskantoisia vaikutuksia. Vuoden 1968 opiskelijavallankumouksen ja hippiliikkeen keskeisistä sloganeista useat voidaan jäljittää situationistien manifesteihin ja muihin kirjoituksiin. Myös monet nykyisen occupy-liikkeen tunnuksista

käyttävät samankaltaista kieltä kuin Kansainväliset situationistit jo 1950-luvun lopulla.

Situationistien kaupunkitila-ajatuksia ja esimerkiksi derivé-metodin piirteitä on havaittavissa myös muun muassa parkour-harrastuksessa, erilaisissa kaupunkitilaa käytävissä kansanliikkeissä, *urban explorer*-ilmiössä, talon- ja tilanvaltaustempauksissa ja vaikkapa erilaisissa *flashmob*-tapahtumissa.

Ajelehtimisen metodia on helppo soveltaa itsekin. Jokainen voi kaupungissa liikkueensa pohtia, miksi tulee käyttäneeksi tiettyjä reittejä ja minkälaisia mielikuvia esimerkiksi työmatkan varrelta kumpuaa. □

KIRJALLISUUTTA

MARKO PYHTILÄ (2005): *Kansainväliset situationistit*.

Spektaakkelin kritiikki. Helsinki, Like.

HELENA SEDERHOLM (1994): *Intellektuaalista terrorismia*.

Kansainväliset situationistit 1957-1972. Jyväskylä, Jyväskylän yliopisto 1994.

Situationist International Archives
<http://www.nothingness.org/SI/>

Derivé-metodissa ilmenee situationisteille tärkeä leikkelyn periaate.

Pikseliähky etsii kestävämpiä elämänmuotoja

*Teksti Kirsi Vanhamaa
Kuvat Antti Ahonen*

Urbaania ihmistä on viime aikoina alkanut kiinnostaa käsin valmistaminen, osaamisen jakaminen sekä toiminnan ja elämässä selviytymisen minimien etsiminen. Näin tuntuu tapahtuneen erityisesti siellä, missä on pitkään eletty yltäkylläisyydessä. Passiivisen vastaanottajan ja kuluttajan roolit ovat käyneet ahtaiksi.

ERÄS KESTÄVÄÄN ELÄMÄNTAPAAN ja yhteisöllisyyteen liittyviin toiveisiin vastaava organisaatio on Pixelache eli Pikseliähky, joka juhli Helsingissä 10-vuotista taivaltaan Camp Pixelache -tapahtumalla 11.–12.5.

Pikseliähky alkoi tiiviisti alakulttuureissa kiinni olevana mediataidefestivaalina. »Tapahtumalla oli vahva painotus dj-kulttuurissa», kommentoi alusta asti mukana ollut **Antti Ahonen**.

Sittemmin Pikseliähky on laajentunut ympärivuotiseksi tapahtumien, kohtaamisten ja koulutusten sarjaksi, joka tavoittaa myös laajempia yleisöjä. Se kuvaa itseään monialaiseksi kokeellisen taiteen, designin, tutkimuksen ja aktivismin yhteisöksi.

Elektroniikkaan ja ekologiaan liittyvät kysymykset ovat vahva osa Pikseliähkyä. Rajallisten resurssien liikakulutuksen, kuten halvan sähkön rajoittamattoman käytön pohtiminen on saanut Pikseliähkyn toimijat miettimään, millaisia todellisuudessa ovat kulutuksen minimivaatimukset vaikkapa festivaalin pitämisessä.

»Usein tuhlataan järjetön määrä energiaa tylsällä tavalla. Ulkoilmafestareilla kaikki lasketaan kilowateissa, eikä pysähdytä miettimään, minkälaisella panoksella saisi kiinnostavan jutun tehtyä», miettii Ahonen.

Myös esiintyjä-kokija-suhde poikkeaa Pikseliähkyssä tyyppillisistä tapahtumista. »Pikseliähkyssä korostuu tekijäintensivisyys. Tapahtumassa luonteenomaista on yhdessä tekeminen», painottaa Ahonen. Tarkoituksena on, että osallistujat jakavat omia taitojaan muille.

OPPIA MYÖS ETELÄN MAISTA

Helsingistä ja Bergenistä sattumalta samaan aikaan käynnistetty toiminta on muodostunut kansainväliseksi festivaalien verkostoksi (Pixelache Network), johon kuuluvat nyt myös Tukholma, Reykjavik, Pariisi, Istanbul, Kolumbian Santa Marta ja Senegalin Dakar.

Ahonen kertoo tyytyväisenä, että festivaaliosallistujat ovat saattaneet innostua niin paljon, että ovat kehittäneet samantyyppistä toimintaa kotimaassaan. Osa verkostosta on rakentunut yhteistyöprojektien pohjalta.

Eräs Pikseliähkyn kehityslinjoista on Signals from the South, joka tarkoittaa kokemusten vaihtoa Afrikan maiden ja Intian kanssa.

»Meiltä on viety kehitysmaihin tekniikkaa ja pyritti samankaltaistamaan muita maita. Usein meillä olisi kuitenkin paljon opittavaa niin kutsutuilta kehitysmailta», alleviivaa Ahonen. Meidän pitäisi yhdessä miettiä, mitä läntinen maailma osaa ja mitä muualla osataan. »Näistä maista löytyy aivan mielettömät hengissäsäilymistaidot», Ahonen toteaa.

JURTISTA PYSYVIIN ASUMUKSIIN

Vuoden 2012 Pikseliähkyn teemana oli Do it with others – Tee toisten kanssa. Aktiivisimmat pääsivätkin festivaalin lähtölaukaukseksi rakentamaan vanerista heksajurtan.

Asumus on brittiläisen ympäristöaktivisti ja kestävä kehityksen asiantuntija **Vinay Guptan** alunperin katastrofialueille suunnittelema tilapäisuoja.

Ensimmäinen Guptan idean mukaan toteutettu jurtt, Burning man, rakennettiin vuonna 2003. Sen jälkeen jurttia on toteutettu ym-

Niin kutsutuista kehitysmaista löytyy aivan mielettömät hengissäsäilymistaidot.

päri maailmaa eri mallisina ja kokoisina.

Guptan ylläpitämä kansainvälinen hexajurt-verkosto perustuu yhdessä toimimiseen sekä tiedon ja kokemusten jakamiseen. Uudet jurttanrakentajat ovat hakeneet oppia muiden lähettämistä kuvista, videopätkistä ja keskusteluista.

Ihmisiltä kuluu valtavia summia rahaa asuminen. Vaikka Guptan jurttat onkin tarkoitettu tilapäisasumuksiksi, taustalla siintää ajatus jo olemassaolevan tai muualta edullisesti saatavan rakennusmateriaalin hyödyntämisestä oikeaksi asunnoksi.

Gupta visioi esimerkiksi, että savimaasta talon perustusten tieltä kaivettavasta savesta voisi valmistaa rakentamiseen tarvittavat tiilet.

On tärkeää, että ihmiset voivat vaikuttaa omaan elämäänsä nykyistä enemmän. »Maailma muuttuu, kun sinusta tulee kykenevä», lupaa Gupta.

SAUNAJURTTA FESTIVAALIKÄYTTÖÖN

Suomessa on tehty heksajurtta jo aiemminkin. Ensimmäinen nousi Guptan säestyksellä kesällä 2011 Helsingin Vallilaan. Silloin jurttassa nähtiin muun muassa vaihtuvia taidenäytteilyitä ja esityksiä.

Tällä kertaa Heksajurtan valmistustalkoot käynnistyivät Finlandia-talon takapihalla. Tarkoituksena oli rakentaa saunajurtta festivaalivieraisten käyttöön.

Kiukaan lämmitys alkoi jo tapahtuman alkumetreillä. Joutomaalta kerättiin kollektiivisesti oksia ja klapeja polttopuiksi.

Tallinnasta paikalle kuljetetun mobiilin kiukaan olivat valmistaneet **Justin Tyler Tate** ja **Ernest Truely**. Kyseessä ei ollut mikään tahansa löylylaite, vaan kierrätetyistä ostoskärryistä taiteilijoiden tuunaama saunan sydän, jonka äärellä pääsi mukavasti lämmittelemään jo kolean päivän rakennustyömaaväki.

Noin parikymmentä tapahtuma-aktiivia alkoi suunnitella, sahata ja porata. Itse istuin siirtolavan päälle kirjoittamaan juttua osallistuvasta ja yhteisöllisestä urbaanista kulttuurista pyyhkien välillä sahanpuruja koneeni näytöltä.

Ikmeellistä kyllä, jurtt tosiaan valmistui muutamassa tunnissa ja siitä kehkeytyi yllättävän hieno. Työmaan aikana myös aiemmin toisilleen vieraat ihmiset tutustuivat toisiinsa, ja yhteistyön jatkaminen on luontevaa.

Ahonen pohti rakentamisen ohessa, että paikalle olisi toki voitu tilata myös valmis sauna, mutta konsepti olisi silloin ollut aivan toinen.

Jurttia ei unohdettu joutomaalle, vaan sitä tullaan käyttämään kesän aikana myös muissa tapahtumissa, muun muassa Kouvolan Wasteland-festivaaleilla, jonne on tarkoitus rakentaa antikaupunki. Osallistujien joukossa oli myös kaavailuja jurttan sopivuudesta Kalasataman Sompasaunan tavoin rantasaunaksi. Yhdessä valmistetut osat voi kasata aina uudelleen, ja sauna on taas käyttövalmis.

Tetrajurttatalkoot oli suunniteltu alun perin Töölön Arbiksen pihalle. Rakentamislupaa ei kuitenkaan irronnut, joten hanke siirrettiin kalkkiviivoilla »Occupy Töölönlahti»-henkisesti Finlandia-talon parkkipaikalle. Julkisen kaupunkitilan valtaaminen ihmisten käyttöön – mitä ihmeellisimmillä keinoilla –, sopii ajan henkeen. □

KÄVELYLLÄ TOSCAN ROOMASSA

Puccinin ooppera Tosca on synkkä tarina kolmesta ihmisestä, jotka pelaavat elämällä uhkapeliä. Sitä on syytetty kumoushenkisyydestä ja kirkon nälvimisestä. Toiminnallisen oopperan tapahtumapaikkoihin ja tunnelmiin saa tuntuman kävelyreitillä Roomassa.

Teksti ja kuvat
Hannu Niklander

GIACOMO PUCCININ tunnetuimpiin oopperoihin kuuluu säveltäjän luomiskauden puolivälissä vuonna 1900 valmistunut *Tosca*. Teos perustuu ranskalaisen **Victorien Sardoun** näytelmään, mutta on mitä italialaisin. Juonen tapahtuma-aika on lyhyt, keskipäivästä seuraavaan aamuun. Kolmen näytöksen paikat löytyvät Roomasta, reitti kulkee pohjoisesta etelään eikä ole kilometriä pidempi. Reitillä voi paitsi muistella kyseistä musiikkia (tai seurata sitä kuulokkeista), myös pohtia Toscan poliittis-historiallisia taustoja. Jos Puccinin tärkeimmistä oopperoista *Madama Butterfly* on herkin, *La Bohème* kodikkain, *Lännen tyttö* modernistisin, *Päälysviitta* naturalistisin ja *Turandot* suurieleisin, on *Tosca* kaikkein toiminnallisin ja jänitevin.

I

SANT ANDREA DELLA VALLE

Ensimmäinen näytös sijoittuu Sant Andrea della Vallan barokkikirkkoon. Suurikupolinen kirkko on avoinna aamu- ja iltapäivisin ja sijaitsee nykyisen Via Vittorio Emmanuelen varrella viistosti vastapäätä edullista argentiinalaisravintolaa.

Eletään vuotta 1800. Rooma kuuluu Kirkkovaltioon, vaikka Ranskan vallankumouksen innoittamina on pyritty lyhytaikaisesti jääneeseen Rooman tasavaltaan. Sen konsuli **Cesare Angelotti** on paennut poliittisesta vankeudesta ja sisarensa neuvosta hakeutunut mairittuun kirkkoon ohjeita saadaksen. Paikalla on seinämaalausta laativa miespääosan edustaja Mario Cavaradossi, taiteilija ja tasavaltalainen. Cavaradossilla on työ päästä eroon ahdasmielisestä suntiosta, joka vieroksuu Cavaradossin kaltaisia kumouksellisia ja ateisteja, »i cani volterriani», voltairelaisia koiria.

Viimein kumoukselliset jäävät kahden. Cavaradossi neuvoo karkurille tien taloonsa kaupungin etelälaidalla. Siellä on pahan päivän varalta kaivon uumenissa luola lymypaikkaksi. Linnan kanuuna paukahtaa merkiksi, pako on huomattu. Angelotti haalii tavaransa kokoon ja pakenee neuvottuun paikkaan. Kirkon ovelta kuuluu naisen laulua. Puccinin sankarittarien entréelle luonteenomaista on, että ensin kuuluu ääni, sitten ilmestyy nainen itse. Nyt tulee oopperan ainoa naisroolin esittäjä, juhlittu laulajatar Floria Tosca. »Perché chiuso?» eli »Miksi sulkeutuneena?» hän ihmettelee kiinni ollutta ovea ja samalla paljastaa mustasukkaisuutensa. Se ei helpotu, kun Tosca näkee Cavaradossin maalaavan vaalean, sinisilmäisen

naisen kuvaa. Kyseessä on juuri Angelottin sisar. Hän on poikennut kirkossa usein, veljensä paon varalta, ja Cavaradossi on ottanut salla hänet mallikseen, ihmetellen mielessään, kuinka onkaan la »bellezza diverse», »kauneus erilaista». Hän on uskollinen tummalle Toscalle, mutta myöntää auliisti tuntemattoman naisen ulkoiset avut.

Tosca kertoo joutuvansa illalla esiintymään vallasväen gaalassa, mutta sen jälkeen he voisivat tavata, hän värisisi halusta Cavaradossin käsivarsilla.

Cavaradossi lopettaa työt siltä päivältä. Suntio palaa kuoripoikien kanssa ja kehottaa riemuun: **Napoléonin** vallankumoukselliset joukot ovat kärsineet tappion Marengossa, Kirkkovaltio ei ole uhattuna. »Bonaparte, scelerato!» laulavat pojat Napoléonia rikolliseksi moittien. Hilpeä tunnelma synkistyy. Kirkkoon saapuu tarinan paha mies, salaisen poliisin päällikkö Scarpia. Hän moittii epäjärjestyksestä, vaikka myöntää, että iloon on aihetta. Tässä on tulkinnallisia eroja. Kehnoimmat ohjaajat panevat Scarpian ärjymään. Viisaammat ymmärtävät, että nyt tuli ovesta sisään mies, jonka ei tarvitse huutaa. Vaikka hän kuiskaisi, häntä kuunneltaisiin ja pelättäisiin.

Siinä missä suntio on aidosti ja ahdasmielisesti uskonnollinen, Scarpia on tekopyhä ja korruptoitunut. Hän on iskenyt silmänsä juhlatilaisuuksissa tapaamaansa diivaan, La Toscaan. Tämä nainen puuttuu hänen koelmastaan. Scarpia himoaa naisia, mutta ei tiedä kuinka heitä viehättäisi. Eihän hän osaa soittaa kitaraa eikä keskustella horoskoopeista. Mutta ei tarvitsekaan. Hänellä on valtaa, ja himoittavimpia naisia ovat väkisin saadut naiset.

Scarpia antaa lähimmälle miehelleen Spoletalle määräyksen: »Tre sbirri, una carrozza, presto!», »Kolme kyyttä, yhdet vaunut, nopeasti». On seurattava, mihin Tosca menee. Kohtauksesta kasvaa mahtava turmeltuneen vallan kuvaus. Scarpia yhtyy Te Deumia laulavaan kirkkokuoroon, mutta omin sanoin. Pian roikkui kaksi vallankumouksellista hirressä, ja hän itse näki, kuinka Toscan tummina säihkyvät silmät muuttuisivat raukeiksi ja himon himmentämiksi.

II

PALAZZO FARNESE

Likellä Campo dei Fiorea, Kukkaistoria, sijaitsee Palazzo Farnese. Se on nykyään Ranskan lähetystön hallussa, eikä rakennukseen hev-

pääse, mutta vastapäisestä katukahvilasta sitä sopii tutkiskella.

Palatsi on oopperassa vallan keskuspaikkona. Siellä pidetään illan konsertti, gaalajuhlusta kantautuu väliin gavottia, väliin Toscan laulua. Talossa sijaitsee myös Scarpian toimisto. Sinne on raahattu Toscan rakastajaksi tunnistettu ja kumousmieliseksi arvattu Cavaradossi. Taiteilija ei ole ovelimpia neuvottelijoita. Hän provosoi avoimesti esittämällä radikaaleja näkemyksiään tässä ilmeisen väärässä tilanteessa. Scarpia on paikan herra, jota hänen apurinsa Spoletta pelkää ja kunnioittaa. Tekstissä ei asiaa sanota, mutta ohjauksella voi tuoda esiin mahdollisuuden, että Spoletta olisi homoseksuaali, joka jumaloi maskuliinista esimestään. Joissain ohjauksissa Spolettasta taas tehdään pikkuherran, toisissa käyryn ja kieroilijan muotokuva. Scarpia ryhtyy ateriomaan.

Tosca ohjataan paikalle. Hän on etevä laulajatar ja hehkuva rakastajatar, mutta poliittisesti naiivi ja lisäksi uskonnollinen. Scarpia on iloinnut ajatuksella, että siitä pariskunnasta hän pian saa yhden hirteen ja toisen sänkyyn. Nyt hän pyytää Toscalta apua. Mitä tämä tietää Angelottin olinpaikasta. »Orsù, Tosca, parlate», »No niin, Tosca, puhukaa». Nainen vastaa: »Non so nulla», »En tiedä mitään». Eikö silloinkaan, jos sen kertomalla voisi pelastaa asiansa vaarallisesti sotkeneen Cavaradossin hengen?

Scarpia käskää kiduttaa takahuoneessa säilytettävää Cavaradossia. Parku kuuluu, ja Tosca laulaa aariaansa »Vissi d'arte, vissi d'amore», »Olen elänyt taiteesta, olen elänyt rakkautesta». Miksi häntä ja Mario Cavaradossia nyt näin koetellaan? Tosca kysyy Scarpialta »Quanto?», »Paljonko?» Yleensä koko ajan tilanteiden tasalla olevalta poliisiprefekttiltä menee hetki oivaltaa, että Tosca tarjoaa rahaa. Sitten Scarpia kokoaa itsensä ja myöntää naurahtaan: »Mi dicon venal». »Sanovat minua ostettavaksi». Mutta kauniilta naiselta hän ei koskaan ota »il prezzo di moneta», »hintaa rahassa». Vain Toscan sulot kelpaavat, ei hän naista loppuiäkseen sido, mutta kaipaa koke-musta hänestäkin.

Scarpia jatkaa kyselyjään, Toscalta ei vastusta heru. »Non vale questa proba!», »Ei kelpaa tällöinen kuulustelu!» Scarpia huutaa ja käskää taas kiduttaa Cavaradossia. Nyt pitää ovi avata, jotta tuskanhuudot kuuluisivat paremmin. »Piu forte!», »Lujempaa!» Scarpia komentaa. Äkkiä Tosca kuin sylkäisee suustaan salaisuuden: »Nel pozzo del giardino», »Puutarhan kaivossa». »Basta!», »Piisaa jo!» Scarpia huutaa kiduttajille ja käskää tuoda Cavaradossin esille. Verinen mies laahataan näyttämölle, ja Tosca ryntää hänen avukseen. Cavaradossi kuulee eteisestä komennon, partiotia lähetetään puutarhakaivolle. Hän arvaa

Ponte Sant Angelo johtaa joen ylitse
Pyhän enkelin linnoitukseen.

Toscan sittenkin kielineen ja raivostuu itsensä virkeäksi. Samalla saapuu lähetti, joka ilmoittaa, että tieto Napoléonin tappiosta oli väärä, Napoléonin joukot ovatkin voitolla. Cavaradossi intoutuu laulamaan vallankumouslaulua ja viimeistään nyt sinetöi kohtalonsa. Hänet vietään pois.

Tosca jää kahden Scarpian kanssa. Poliisipäällikkö harmittelee vastenmielisesti ja epäempaattisesti: »La povera mia cena fu interrotta», »Poloinen illalliseni jäi kesken». Mutta kuinka hän nyt entistä enemmän himoakaan Toscaa, kun näki tämän voimakkaatkin puolet. Kun Cavaradossia tuotiin, Tosca ryntäsi miehen luo »agil qual leoparda», »vireänä kuin naarasleopardi». Semmoisen naisen hän tahtoo sohvalleen. Jos tarjous ei kelpaa, niin Tosca lähteköön talosta. »Sei libera, va pura!», »Ole vapaa, kulje puhtaana!». Mutta Cavaradossia ei niissä oloissa käy pelastaminen: ulkoa kuuluu työn ääniä, hirttolavaa pystytetään jo. Tehkäämme siis kauppa.

Tosca suostuu. Aikaa voittaakseen, voidaan ajatella. Tai pakon edessä. Ehkä rakastetun henki on tärkeämpi kuin oma koskemattomuus. Scarpia lupaa, että Cavaradossia ei hirtetä. Mutta teloitus täytyy kylä edes lavastaa. Mies vietään Castel Sant Angelon linnaan ja ammutaan paukkupanosin. Se seikka jääköön salaisuudeksi jopa teloitusr ryhmälle. Linnasta Tosca voisi Scarpian lupakirjeen turvin paeta Cavaradossin kanssa. Scarpia kutsuu Spolettan paikalle ja sanoo muuttaneensa määrävystä. Nyt tulee pirullisen taitava kohta, vaikea ohjata ja näytellä. Scarpia jatkaa Toscan kuullen: »Joudummekin ampumaan Cavaradossin. Ja hänet ammutaan sillä samalla tavalla kuin aikanaan ammuttiin Palmieri.» Kuin mafia-tarinassa konsanaan Spoletta ymmärtää vihjeen. »Come Palmieri?» hän vielä varmistaa silmää iskien ja turhia lisäilemättä. Hän muistaa hyvin tapauksen, jossa muuan Palmieri arkebu-seerattiin aivan oikeilla patruunoilla.

Tosca ja himoan huokuva Scarpia jäävät kahden, Scarpia kieltää muita tulemasta häiritsemään. Tosca ei vielä suostu, vaan vaatii lupakirjan. Scarpia kirjoittaa lapun, jolla Signora Floria Toscalle ja hänen seuralaiselleen on taattava vapaa kulku Civitavecchian satamaan ja pois maasta. »Tosca, finalmente mia!», »Vihdoin minun!» Scarpia huudahtaa ja rientää sytlelemään illallispöydän ääressä seisovaa Toscaa huomaamatta, että nainen on piilotanut selkensä taakse suuren lihavesin. Sen Tosca survaisee Scarpian rintaan. »Maledetta!» »Kirottu!» huutaa vammastaan hoippuva

Scarpia. Tosca lyö taas ja sanoo: »Questo il bacio di Tosca a Scarpia!», »Tässäpä Toscan suudelma Scarpialle.» Poliisipäällikkö menehtyy nopeasti Toscan hokiessa »Muori dannato!», »Kuole kirottu!» ja »Soffoca di sangue!», »Tukehdu vereesi!» Herkästä taiteilijatarestista on hetkessä kehkeytynyt lujaotteinen vallankumouksellinen. Mutta sen verran katolilainen hän on, että asettelee kynttilät Scarpian ruumiin vierelle ja ihmettelee itsekkin: »Ed avanti a lui tremava tutta Roma», »Ja hänen edessään vapisi koko Rooma.»

III

CASTELLO SANT ANGELO

Tiberin eli Teveren oikealla rannalla sijaitsee muhkeanpyöreä tiililinna. Antiikin aikana rakennelma oli keisari **Hadrianuksen** maaseoleumi ja sen katolla kasvoi syppressimetsä. Keskiajalla siitä tehtiin paavien linnoitus, josta kulkee turvallinen käytävä Vatikaaniin. Cavaradossi odottaa teloitustaan. Pratin kaupunginosa oli tuolloin nimensä mukaisesti niittyä, kaukaa kuuluu paimenpojan aamuinen laulu. Cavaradossi aloittaa oman aariansa, joka on oopperan tunnetuin:

»E lucevan le stelle / ed olezzava la terra, / stridea l'uscio dell'orto, / e un passo sfiorava la rena, / entrava ella, fragrante / mi cadea fra le braccia.. / O dolci baci, o languide carezze / mentr' io fremente / le belle forme disciogleia dai veli. / Svani per sempre / il sogno mio d'amore / L'ora e fuggita / e muoi disperato. / E non ho amato mai tanto la vita.»

»Ja tähdet tuikkivat / ja maa tuoksui, / puutarhan portti kävi, / ja askel kahisutti hiekkaa, / hän tuli, tuoksuvana / vaipui käsivarsilleni. / Oi suloisia suudelmaa, oi riutuvia hyväilyjä, / kun minä vävisten / riisuin kauniit muodot esiin vaatteista. / Katosi ikuiseksi / rakkauden unelmani. / Hetki on paennut, / ja kuolen epätoivoisena. / Enkä ikinä ole näin kovasti rakastanut elämää.»

Hän jatkaa rakkautensa muistelua, uneliaat vartiomiehet saapastelevat lähettyvillä. Ja silloin saapuu Tosca. Hän on Scarpian kirjeen avulla päässyt läpi vartiosta ja kertoo, että Cavaradossi on vapaa. Mies ei ole aivan niin iloinen, kuin Tosca odottaisi. Scarpiaako armahtaisi ketään? Ja jos armahtaa, niin millä ehdoilla? Onko Tosca maannut hänen kanssaan? Tosca kertoo surmanneensa sen hirviön, ja Cavaradossi ihastelee naisen käsiä: »Dolci mani, mani

vittoriosi!», »Suloiset kädet, voittoisat kädet!» Ainakin julmista julmin, taantumuksen aivot, on raivattu pois.

Tosca saa selitettyä, että laukauksen kuulussa miehen on kaaduttava. »Come Tosca in teatro», »Kuin Tosca teatterissa», tämä vastaa, ja Tosca käskee olla naureskelematta.

Cavaradossi ammutaan. »Qual artista!», »Mikä taiteilija!» Tosca ihastelee miehen luontevaa kaatumista. Sotilaat menevät tiehensä, Tosca hiipii Cavaradossin viereen kehottaen tätä nousemaan ja kiirehtimään. Ei mitään reaktiota. Mies on sittenkin ammuttu aivan oikeasti.

Kauaa ei Tosca ehdi ruumiin äärellä itkeä, kun kuuluu meteliä. Scarpian ruumis on löydetty, ja Spolettan johtama ryhmä on tulossa pidättämään Toscaa. Tämä kiipeää muurille ja heittäytyy alas.

Henkilökuviissa piirtyy kaksi taiteilijaa, esittävän taiteen Tosca ja luovan Cavaradossi. Edellinen on pitkään hyväuskoinen, valtarakenteita pohtimaton henkilö. Jälkimmäinen on analyttisempi, mutta kehnolla tilannetajulla varustettu. Scarpia on hyvin kaukana taiteesta, mutta nokkela, mielikuvitukseks ja luova soveltaessaan virkamiehen harkintavaltaa äärimmäisen vapaasti.

Tosca on synkkä tarina kolmesta ihmisestä, jotka pelaavat elämällä uhkapeliä. Kaikki häviävät. On neljäskin vainaja: piilopaikasta löydetty Angelotti teki pidätettäessä itsemurhan. Toscan laulu vaikenee ja Cavaradossin maalaus jää kesken. Kuka tulee Scarpian tilalle? Ehkä Spoletta? Tai joku aivan muu, ajat sitten varalle mietitty mies.

Monet oopperatalot vierastivat aluksi Toscaa. Ei auttanut, että Puccinin musiikki on juuri tässä teoksessa kaikkein melodisimmillaan. Juonelle nyripistettiin nenä. Jos ei suorastaan salapoliisiromaani, niin ainakin jonkinmoinen vakooijaseikkailu, kumoushenkinen ja kirkkoa nälvivä. Toisaalta, oopperataidetta huonosti tuntevalle juuri Tosca on mitä erinomaisin vasta-alkajan kappale.

Bonaparte valloitti Rooman, Kirkkovaltio romahti noustakseen uudestaan Bonaparten puolestaan romahdettua. 1870-luvulla yhdistyvä Italia valloitti uudestaan Kirkkovaltion. Sitä protestoiden paavit linnoittautuivat vuosikymmeniksi Vatikaaniin. Vasta Mussolinin kaudella Italia ja Pyhä istuin solmivat Lateraanipalatsissa sopimuksen, josta syntyi nykyinen Vatikaani, yhtä aikaa kääpiövaltio ja supervaltio. □

LAITAKAUPUNGIN

Se alkoi soida, kiihtyen.

Kuvanveistäjä **Raimo Utriainen** oli antanut radiopuhelimella monumentin asennusmiehelle viimeiset ohjeensa eräänä loppusyksyn iltapäivänä vuonna 1974. Kineettisplastisen *Vooki*-veistoksen alumiinilevyt olivat asettu- neet säle säleeltä paikoilleen Helsinginniemen länsirannalle Ruoholahteen.

Utriainen oli vasta löytänyt konstruktivistisen muotokielensä. *Vookin* pystyakselia vasten kaartuvat vaakasuorat viivat soivat kuitenkin jo puhtaasti. Avajaispuheessa ylipormestari **Teuvo Aura** vertasi monumenttia »viulun kie- leen, joka kerää ympärillään olevat soinnut, arkkitehtoniset elementit, valoilmiot sekä tyy- nen ja tuulisen meren aallokot». Vastapystytet- ty *Vooki* soi teollisen modernin ympäristönsä nostokurkien, turbiinien, tuotantolinjojen ja silloilta syöksyvien autojen liikkeen funktio- naalisessa tahdissa.

Lauttasaarensalmen itäreunan konsertto oli kuitenkin juuri vaihtamassa perusrytmi- ään. Orkesteria ohjaava voima, joka liikutte- li tavarasataman kontteja, työnsi sisuksistaan kilometreittäin kaapelia, tilasi ja kustansi *Vookin*, oli ajautunut hankaluuksiin. Aineel- lisen tuotannon kysyntä ei enää riittänyt vas- taamaan pääoman ikuiseen kasvutarpeeseen.

Utriaisena seisossa Ruoholahdessa uuden teoksensa edessä tuleva kaupunkimaantieteen suurnimi **David Harvey** tarkkaili samankal- taista satamaympäristöä Baltimoren keskus- tan Chesapeake-lahdella. Taantuma-aaltojen pyörteessä oppoava Baltimore tarjosi avonä- kymän fordistisen kapitalistisen kaupungin lopun aikaan. Harveyn tutkimusnäkökulma näytti kaupunkitilassa alkavan muutoksen pääoman laajenemiseen kuuluvana uudel- leenmuotoutumisen prosessina: alueellisena fiksinä.

Kilpailukykyisempään ympäristöön siirret- tyjen telakan, voimalaitoksen ja muun teolli- suuden tilalle rakentui julkisen rahan tuella uusi yksityinen voitontekokoneisto, joka pe- rustui rahoitusliiketoiminnalle, kulutuksel- le ja vapaa-ajan palveluille. Myös tavarasata- ma raivattiin sivuun kaupunkilaisten silmistä vahvistaen jälkiteollista illuusiota ilman ai- neellista tuotantoa täyttyvästä tavaran taika- kaupungista.

Pihlajasaaren takaa lounaisesta horisontis- ta hyökyvät aallot iskivät pian Tammasaaren aallonmurtajaan. 1990-luvulle tultaessa suo- malainen pääoma alkoi ryhmittyä *Vookin* rin- nalle ratkaisemaan voitonteko-ongelmiaan jo lännessä kokeilluilla malleilla. Baltimoren ke- hitys alkoi toistua yksityiskohtaisesti myös Ruoholahdessa.

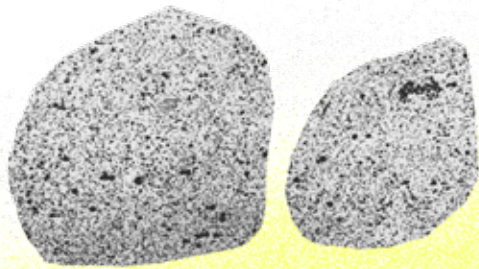
Tänään *Vookin* takana Itämerentalossa kiinteistösiirtoyhtiö Sponda tahkoo osaa useamman sadan miljoonan vuotuisista voi- toistaan. Ruoholahden entisiin teollisuusra- kennuksiin ja tyhjille tonteille on rakennettu uuden kapitalismin tarvitsemille tuhatpäi- sille byrokraattiarmeijoille yli 400 000 neliö- metriä toimistopinta-alaa. Pääkonttoreitaan Ruoholahdessa pitävien Sampo Pankin ja elä- kevakuutusyhtiöiden hallinnoimien toimisto- kortteileiden rakenteissa kulkevat kaapelit yh- distävät suomalaista varallisuutta kymmenien miljardien edestä globaalin pääomajärjestel- män ongelmiin. Hitechcentereiden ja techno- polisten kaltaisissa toimistokortteleissa mene- neen vuosikymmenen innovaatiotodiskurssi on muuttunut nyt jo haurastuvaksi lasiksi.

Syvemmillä Ruoholahden sydämessä on koneiston virityspiste. Itämerentornista käsin suomalaista elinkeinoelämää rahoitusmark- kinoilla tukeva Sitra jakaa rakennuksen paha- maineisen ja liikevaihdoltaan valtavan tilintar- kastukseen ja veroneuvontaan erikoistuneen PricewaterhouseCoopersin kanssa. Samoin naapurissa, maailman suurimmassa liikkeen- johdon konsultointiyrityksessä, Accenturessa, jaetaan Ruoholahdessa erityisen hyvin tunnet- tu julkinen salaisuus: täällä työskennellään ih- misten sijaan pääoman hyväksi.

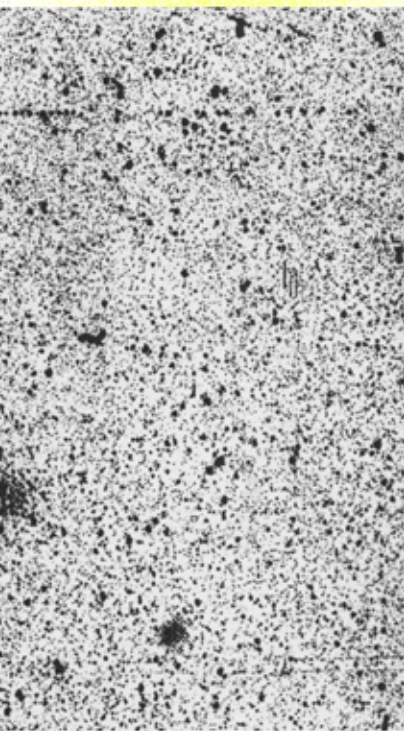
Ruoholahti soi *Vookissa*, mutta *Vooki* alkaa soimaan ihmisessä. Sen ääni soi kuin ostos- keskuksen hälytys sireeni petetyn vartija-Kois- tisen korvissa ihmisen vieraantumista tarkas- televassa, Ruoholahteen sijoittuvassa, **Aki Kaurismäen** *Laitakaupungin* valoissa. David Harveyn historiallis-maantieteellinen mate- rialismi terävöittää kysymyksen: kaupunki on muuttunut, mutta ovatko ihmiset huomanneet muuttuneensa kaupungin mukana? □

ÄÄNI

ALEXIS KIVI PÅ SVENSKA

Kansalliskirjailijaamme mollattiin omana aikanaan sivistymättömyydestä, ja myytti hänen metsäläisyydestään eläähän. Tosiasiassa Kivi oli hyvin oppinut, ja hänen kirjastonsa sisälsi aikansa korkeatasoisinta ja radikaaleinta kirjallisuutta, pääasiassa ruotsin kielellä. Kielen lisäksi hän hallitsi erinomaisesti ruotsalaisen kirjallisen ja filosofisen kulttuurin, jopa ajattelutavan. Suomenkielisen kirjallisuuden isähahmon sivistysjuuret juontavatkin paljolti länsinaapuriimme.

Teksti Pekka Hongisto
Kuvitus Pauliina Nykänen

ALEXIS STENVALL KIRJOITTI teoksen *Bröllopsdansen* ruotsiksi 1858–59. Luettuaan tämän »vatsa hölskyen» **Fredrik Cygnaeus** kehotti Stenvallia kääntämään sen suomeksi. Tämän Stenvall teki itse ja myös julkaisi *Numisuutarit*-näytelmän omalla kustannuksellaan 1864 käyttäen taiteilijanimeä Alexis Kiwi, joka myöhemmin suomalaistettiin meille tunnettuun kansalliskirjalliseen muotoon Aleksis Kivi. Alkuperäinen käsikirjoitus on kadonnut, ja näytelmää on nyt kaksi kertaa esitetty ruotsiksi käännettynä. Edellisen kerran sitä esitettiin sisällissodan jälkeen Svenska Teaternissa syyskuussa 1918 **Per-Åke Laurénin** käännökseenä, ja nyt **Niklas Groundstroem** on tehnyt uuden ja tuoreen työn. Onko tästä kaulimista jäännyt mitään alkuperäistä ideaa jäljelle? Ehkä alkuperäinen idea on Stenvallin ruotsalaisuus. Ohjaaja **Juha Hurmeen** mukaan näytelmä on ruotsiksi ajateltu ja rakennettu. Tämä voi tuntua monesta suomalaismieli-

sestä lähes jumalanpilkalta, mutta Kiven taustalla on totta tosiaan ruotsalainen kulttuuri, joka oli myös Stenvall-Kiven ajan kulttuuri maassa nimeltä Suomi/Finland. Se oli myös valtaosan Stenvall-Kiven elämästä hänen kulttuurinen ja kielellinen miljöönä. *Kihlauksessa* Kivi ehkä selvimmin heittää asiallisesti huulta ruotsinkielisestä herrakulttuurista, jota edustaa herrojen Eeva: »Kantänka, sanoo ruotsalainen... Frookas pillit, sanoo ruotsalainen... Eeva on tuihtupää, tuiskea, näetkös, morakka, tahi niin kuin ruotsalainen sanoo: turski».

Raamattu alkaa seuraavasti: »Alussa oli sana». Suomenkieliselle kaunokirjallisuudelle alussa oli Aleksis Kivi. Hänen alkunsa oli puolestaan Alexis Stenvall. Alexis Stenvall oli syntytalustaan kait aika suomalainen, mutta sivistystalustaan lähes puhtaasti ruotsinkielinen. Tämä ei ollut mitenkään poikkeuksellista. Voisi oikeastaan sanoa, että sitä oli koko Suomenkin sivistys. **Matti Klingén** mukaan

vuonna 1809 syntyi oikeastaan kaksi Ruotsia eikä itsenäistä suomalaista kulttuuria. Aleksis Stenvall-Kivi hallitsi erinomaisesti, jopa ehkä täydellisesti, paitsi ruotsin kielen myös – ahkeran lukemisensa perusteella – ruotsalaisen kirjallisen ja filosofisen kulttuurin, jopa ajattelutavan. **Thomas Warburtonin** haastattelussa **Timo Niitemaa** heittää: »Olisiko peräti niin, että Aleksis Kivi käänsi Alexis Stenvallia suomeksi ja loi siten suomalaisen kirjallisuuden?»

Kivi-renessanssin muuten aloittivat Suomessa 1900-luvun alussa nimenomaan ruotsinkieliset **Arvid Mörnen** johdolla, joiden jälkijunassa tulivat sitten aika pian **Volter Kilpi** ja **Eino Leino**, **Gallén-Kallela** ja **Simberg**. Alexis Stenvallin kirjeenvaihtokin oli pääasiallisesti ruotsiksi, mutta meidät on totutettu niiden suomenoksiin. Esimerkiksi hänen hieno kirjeensä, jossa hän kuvailee Nurmijärven maisemia ja lapsuudenmuistojaan **August Robert Svanströmille**, on kirjoitettu koko-

naan ruotsiksi. Alkukielisenä ote sen lopusta kuuluu seuraavasti: »Det förargar mig mycket att jag icke kan tillbringa denna sommar med dig. Det skulle hafva med sig ett eget behag att tilsammans med en vän, som jag så högt värderar, kunna med bössa på axeln vandra i hemmets skogar t.ex. i min älskningstrakt, Kanaan, der jag i min barndom vallat min faders kor, haft fällor och snaror samt vid mognare åren ständigt om höstnarne jagat. Der skulle vi sätta oss ned vid roten af någon hög tall, tända vår pipa, poetisera och filosofera. Detta vore nöje».

Aiheesta pitäisikin ehkä kertoa ruotsiksi, mutta eihän se nyt käy, kun käsittelen sentään merkittävimmän suomenkielisen kirjailijan, »könsikkään ja metsän pojan» (eräs Kivi-tuntija), asioita. Stenvall muuten luki kirjoja myös tanskaksi, ainakin **Ludvig Holbergia** ja **Adam Gottlob Oehlenschlägeriä**. Jälkimmäiseltä Kivi ehkä havaitsi ylistyslaulun juomisen iloilte: »Wiin og piger! Hulde lyft! / Glas I hand og so ved bryst! / Det er livets morgenrode. / Venus smiler, Bachus leer, / bort med sorg og klage! / inden wintren dig besneer / hyld de fagre dage!»¹

Valtaosin Stenvallin lähteet olivat siis ruotsinkielisiä, mutta sekaan on tullut myös tanskankielistä, ranskankielistä, saksankielistä, kreikankielistä, latinankielistä ja venäjänkielistä kirjallisuutta. Osasiko Stenvall näitä kieliä, on arvoitus. Osaa hän opiskeli koulussa ja yliopistossa, mutta tiukasti ei voida väittää oikeastaan mitään Kivi-Stenvallin kielitaidosta.

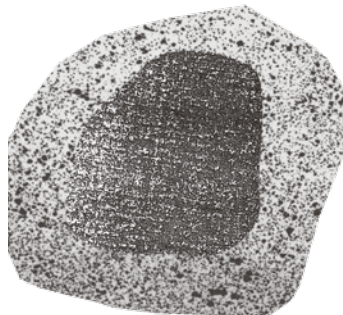
VOIKO SUOMEKSI AJATELTA? (Kiven ajan lukeineisto: ei voi!). Voiko suomeksi runoilla? (*Runeberg*: voi ei!) Voiko suomeksi ajatella ja runoilla? (Kivi: kyllä voi!). Voiko suomeksi edes yrittää kirjoittaa ja kertoa? **Elias Lönnrot** yritti sitä *Kantelettaren* esipuheessa: »Kotikielillä kerromme huokiasti joka asian paikallensa. Mutta vierailta kielillä puutuma usein sanoja tavottelemaan ja asia jää kertomatta. Oppineiden runot eivät ole ajatuksesta syntyneitä vaan ajattelemalla tehtyjä. Niissä kielen elävä luonnollisuus tahtoo kirjalliseksi kankeudeksi muuttua» (1835).

Filosofian jumalatar on puhunut hepreaa, kreikkaa, latinaa, saksaa ja ranskaa. Kivelle se puhui ruotsia. Julkisuuden jumala puhuu nyt englantia. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran esimies **Erik Gabriel Melartin** (1831–1834) ehdotti saksan kieltä Suomen viralliseksi kieleksi. EVAssa on ehdotettu englantia. Mitä sitä enää ehdottamaan. Eiköhän se kohta ole jokaisen maan virallinen kieli. Kuka olisi ehtinyt opettaa filosofian jumalattarelle suomea, jota se ei vielääkään osaa? Kivi?

Kivi-Stenvallin kirjasto oli aikansa hie-

noimpia. Se sisälsi korkeatasoisinta ja radiikaaleinta kirjallisuutta ruotsiksi, ja sen ruotsinkielisyys on sääntö eikä poikkeus. Silti jotkut niin sanotut suomalaiset kulttuuritoimijat katsoivat oikeudekseen sanoa kategorisesti jotain Kiven epäuskottavasta sivistyneisyydestä tai vaillinaisesta opillisuudesta, »heikosta sivistyspohjasta» (**August Ahlqvist**) eli »luvuissaan epäonnistuneen, haaksirikoutuneen ylioppilaan raa'asta sivistymättömyydestä, joka vielä kirjoitti kirjojaan kauhealla suomen kielellä. Kunpa hän nyt olisi edes ollut ylenkatsomatta kielioppia, niin olisi hän sen omaksuttuaan saanut kernaasti kirjoittaa suomeksi: Sitten laulakoon niin, että vaarat raikuu!» (Ahlqvist). Ahlqvistin mukaan Kiven pääteos eli »Suomalainen älyteos» oli sekä raa-ka että kielellisesti ja aatteellisesti ruokoton.

Filosofian jumalatar puhui Kivelle ruotsia.

Tähän kuvaan kuuluu, että Ahlqvist itse kirjoitti kritiikkinsä ruotsiksi!

Kiven käyttämää suomenkielistä kirjallisuutta oli aika vähän, vähän yli 50. Niistäkin osa on kummallista ja outoa herännäiskirjallisuutta huvittavine nimineen ja sisältöineen, joista osa siirtyy Kiven omaan tuotantoon vahvasti parodisessa muodossa. Joissakin kieli on jo itsessään parodiaa: »Yhden Ylpiän Pijan, ja Köyhiä Wanhembians watan Ynsiän Tyttären Merkillinen Wirsi», »Jesuksen Kristuksen Sotamies», »Se paras Sanoma, sille Pahimmalle Ihmiselle, elikkä Evangeliumin Armo Tarjottu Erinomattain Jerusalemisille eli Suurimmille Syndisille», »Yxi Lystillinen, totinen Suloinen ja myöskin totuden halkaisevainen Historia Siitä Rikkast ja Andeliast HOBERGIN ÄIJÄST; joka yhdeltä Torparilda, kutsuttiin lapsen Kummixi, vaan yhdeldä lystilliseldä kutsujalda petettiin, Torpari sitä vastan kaunist lahjoitettiin»...

Tällaiset kirjojen nimet ja kieli herättäisivät taatusti vain säälivää huumoria, ellei myös itse sen ajan Raamattu olisi kirjoitettu ihan

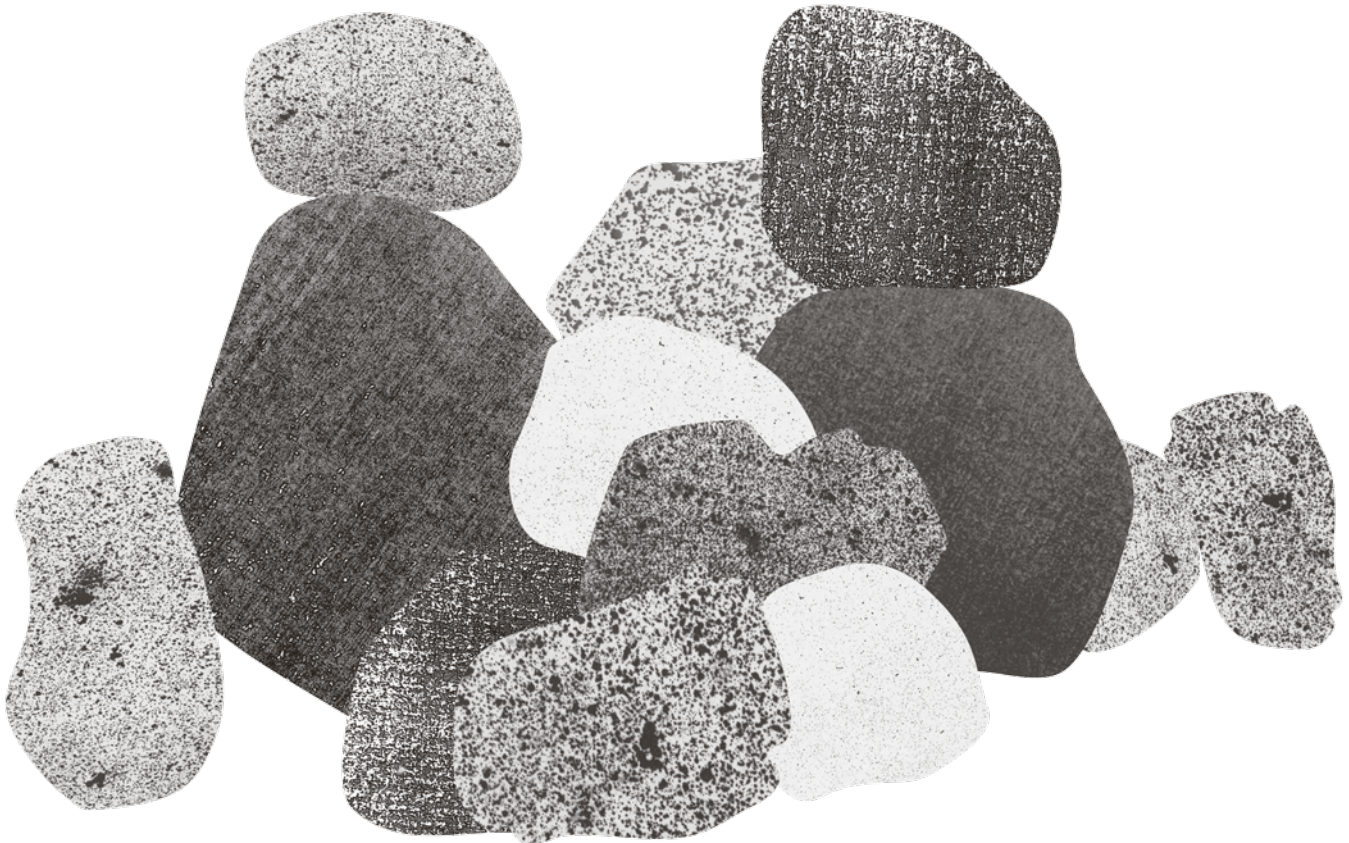
yltä hirveällä ja naurettavalla kielellä, vaikka se on juuri itsensä Jumalan sanaa! Juhanilahan menee sekaisin Jumalan sanana sitten Raamattu ja Aapinen. »Biblia. Se on Koko Pyhä Raamattu», »Uusi Testamenti. Wanhat ovat kadonnet, katzo!, kaikki ovat uudexi tulleet», varsin jumalallisesta alkuperästä oletettavaksi otettavasta lakikirjasta puhumattakaan: »Ruotzin Waldakunnan Laki, Hywäxi luettu ja watan otettu Herrain-päiwillä Wuonna 1734. Suomexi käätty. Ensin annettu Georg Saloniuuxelda; Waan nyt wasta-uudesta ylitsekatsottu ja moninaisesti parattu Mattias Caloniuxelda, Lain-Opin Proferssorilda Turusa». Varsin huvittavaa kieltä on lakikirjan »Naimisen Caari». Niiden parodinen ja ironinen käyttö Kivellä on jäänyt hänen jäljessään tulleille oikeastaan eräänlaiseen kuolleeseen kulmaan.

Mutta on hänellä ollut hallussaan myös aikansa parasta ja sen ajan moderneinta suomenkieltä huippunaan **Antero Wareliuksen Enon Opetuksia Luonnon Asioista**.

SIIRTYIKÖ SIITÄ KIRJASTOSTA jotain myös Aleksis Kiven tuotantoon? En nyt tarkoita tässä mahdollisia sormenjälkiä. Enkä edes tiedä, onko Kivi-Stenvall kirjojaan lukenut ja miten. Tätä tuskin tietää kukaan. Ehkä se on eniten esillä Jukolan veljesten teatraalisen, suuren tyylin tavoittelussa ja niistä syntyvissä humoristisissa komelluksissa. Veljekset eivät puhu kansaa, vaan eräänlaista teatteria. Joku Kiven ystävä väittää nähneensä version, jossa Kivi kirjoitti teostaan näytelmänä. Veljekset puhuvat tarkasti ja puhtaasti, jopa luonnottoman tarkasti ja puhtaasti. Onko veljesten puhe filosofista puhetta? Miksi heidän välissään on niin paljon tarkkaa ja puhdasta filosofista puhetta? Heidän puhetapansahan on usein oudon ylättyistä, kirjalliseen kieleen tyylyteltyä. Mustalaisetkin puhuvat veljeksille ylättyyllä, ehkä sen idea onkin näin korostaa heidän ylpeyttä. Alatyylillä saa kirjoista hakea hakemalla, vaikka juuri siitä Kiveä eniten syytettiin.

»Kivi käyttää kirjapainoa poeettisena peräsuolenaan – – voiko naisten kuullen lukea pistä vittu perseeseen – – ». Näin ylevästi sanailli Kivestä **Agathon**, joka kreikaksi tarkoittaa hyveellistä ihmistä, **Meurman**. Hän antoi myös kuolemattoman lausunnon siihen aikaan päättään nostavasta uudesta ajattelusta: »Materialismissa aivot erittävät ajatuksia kuin munas-kuut virtsaa.»

Hämmästyttävintä on se tapa, jolla veljekset siteeraavat ja heittelevät varsin vapaastikin, Timon tavoin »raamatun värssyillä ja pahoin ontuvilla vertauksilla», Raamatun lauseita ja asioita, muun muassa laajaa pohdintaa synnin olemuksesta – »vaikemme lukeakkaan osaa». Näyttääpä heillä olevan **Pla-**

toninkin tuntemusta, jota ehkä saivat sokealta enoltaan, ehkä eivät. Ahlqvistin mukaan tämä puuha ei voinut olla muuta kuin »hävittömän irstaista ja julkeaa pilkkaa uskonnollisista käsitteistä ja helvetin vale!»

Moni Kiven aikalainen, eikä vain Ahlqvist, syytti Kiveä »kypsyyden, sivistyksen ja muotoaistin puuttumisesta» (**A. Lönnbeck**), ja **Julius Krohn**, joka itse asiassa oli *Seitsemän veljeksien* kielenkorjaaja eli sensori, kuvasi hänen kuviaan »törkeiksi löntteröiksi». **Elieel Aspelinkin** kritisoi Kiveä taiteellisen kasvatuksen puutteesta: »Jollei Kiveltä suuressa määrin olisi puuttunut taiteellista kasvatusta, niin olisi hän runoilijana ollut verrattava kaikkien maiden etevimpiin runoniekkoihin. Nyt on ainoastaan ikään kuin sattumalta joskus hänen runoilija-intonsa käynyt taiteellisestikin lähes moitteetonta polkua – – Tämä yleinen puuttuvaisuus on syynä siihen, että romaania `Seitsemän veljestä` niin ylen tylysti on tuomittu». Miksiköhän tätä virttä on veisattu sitten pitkään meidän aikoihimme asti ja Kiven metsäläisyyttä korostettu oikeastaan liiallisesti?

Mitään sattumaa Kiven tiedot ruotsalaisen kulttuurin kautta maailmankulttuurin suurista kysymyksistä eivät tosiaan olleet, mutta tämä ei myöskään tee hänestä ruotsinkielistä intellektuellia kirjailijana. Kyllä hän on kaikkien aikojen suomalainen, vaikka käyttäekin tietojaan melko ovelasti tekstiensä osana. Harva osaa lukea niistä esimerkiksi sellaisia seikkoja, että siellä on suoria lainauksia paitsi Platonil-

Kivellä on suoria
lainauksia paitsi Platonilta,
Hegeliltä ja Lockelta
myös Koraanista,
hindulaisuudesta ja zen-
buddhismista.

ta, **Hegeliltä** ja **John Lockelta** myös Koraanista, hindulaisuudesta ja zen-buddhismista. Tietonsa niistä hän hankki muun muassa **Carl Friedrich Göschelin** teoksesta *Hegel och hans tid med afseende på Goethe* ja **Nils Ignellin** viisisaisesta *Menskliga utvecklingens historia*.

SNELLMAN LAINAA *Seitsemän veljeksien* esipuheessa vuonna 1873: »Thorildin ijankaikkisesti totena pysyvät sanat: Ei mikään teos ole tehty virheittensä, vaan ansioittensa tähden». Ruotsalaisista runoilijoista mainitaan Kiven yhteydessä usein **Stagnelius ja Bellman**, mutta

Thomas Thorildista, vapaan mitan nerosta ja eräästä merkittävimmistä valistusajattelijoista jopa Euroopan mittakaavassa, on vähän ollut puhetta. Thorild oli modernin runouden ja vapaan mitan esitaistelijoita kymmeniä vuosia ennen **Baudelairea** tai **Rimbaudia**. Stenvall

omisti Thorildin kootut teokset vuosilta 1819–1824 ja oli tutkinut huolella häntä ja tehnyt paljon merkintöjä hänen kirjoihinsa. Tämä vaatisi oman huolellisen tutkimuksensa. Aluksi riittäisi Kiven omistaman Thorildin alkuperäisteoksen syvälukeminen, jonka olen itse tehnyt äskettäin. Siinä on nimittäin mukana paljon aineksia, joita myöhemmissä koosteissa ei ole huomioitu.

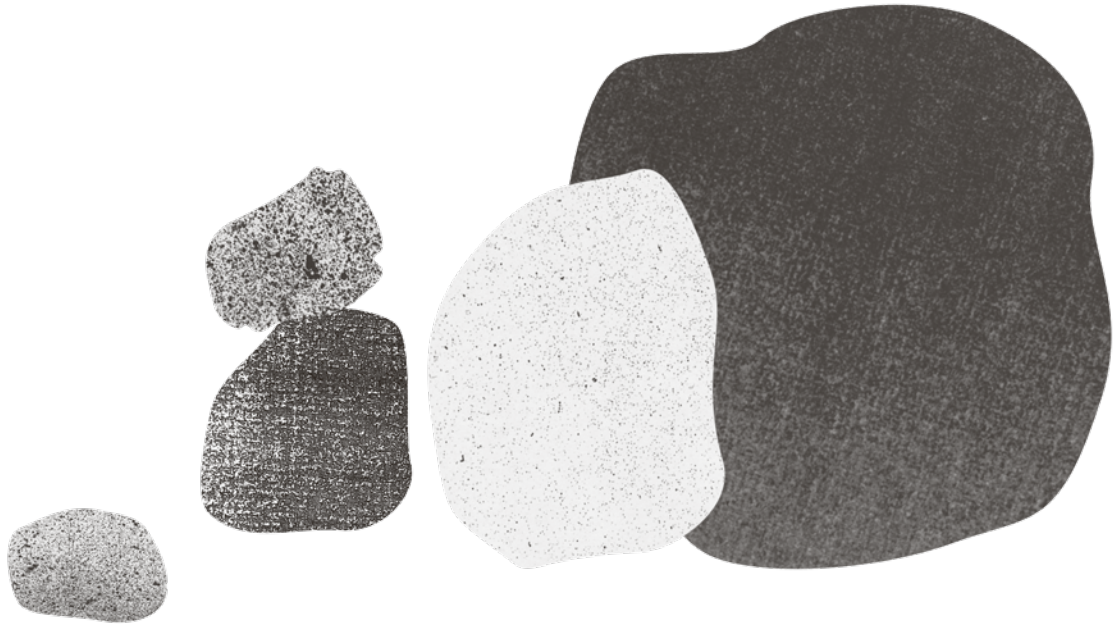
Thomas Thorildista on jäänyt mielestäni jälkiä myös *Nummisuutareihin*. Ehkä hän siinä toteuttaa ohjelmallisestikin Thorildin ajatuksia Koomisesta Teatterista (Comiske Theatern). Muuan Thorildin merkittäviä avauksia

on heikkouden (svaghet) filosofian pohtiminen, joka toistuu lähes sellaisenaan Sakerin repliikissä: »Heikko tekee kaaroksia, nielee monta karvasta marjaa, monta huutisanaa, mitaten aina herjaukset vähäväkisytyensä mukaan, ja niin hän pujoo läpi maailman ehjämällä nahalla kuin jättiläs, joka voimaansa luotti».

Oli miten oli, en aio tässä tarkemmin käsitellä sitä, miten *Nummisuutareien* uusi ruotsinnos toimii. Sehän toimii nykyaikaisena teatteriesityksenä, ja voisipa joku pohtia, onko kieli liiankin nykyaikaista (»Är det här fylla?»). Esityksenä se on vauhdikas ja hauska alkuperäisenkin ehdoilla. **Juha Hurmeen** ohjaus on taattua Kivi-Hurmetta. Ensemble toimii hyvin, ja miljöönä on sekä hieno vanha Betania että pelkistetty (niiivistinenkin) lavastus. **Gogo Idmanin** aseistariisuvan herkkä Esko kuuluu jo lähes klassikkosarjaan. Kyllä tätä esitystä kannattaa vaikka viedä Ruotsiinkin. ja muistaa seuraava hyvä neuvo: »Komediaa ei voi kirjoittaa Terveen Järjen avulla» (Baudelaire). □

ALEKSIS KIVI: PÅ FRIARSTRÅT/NUMMISUUTARIT
– skädespel i fem akter | Regi/Ohjaus: Juha Hurme
Översättning/Käännös: Niklas Groundstroem
Sirius Teatern & Teater Mars. Universum.

1
»Viini ja naiset! / Onni suosii! / Lasi kädessä vaahto virkistää, voi! / Siin´ on elon aamunkoi! / Venus hymyy, Bacchus nauraa / Pois suru ja vaikerrus! / Ennen kuin viini sinut hurmaa, / ylistä kauniita päiviä!» (suomentanut PH)

**THOMAS THORILD:
KOOMINEN TEATTERI**

**Ote teoksesta En Kritik öfver
Kritiker (1784), alaluvusta »En Kritik
öfver Kritiken: Comiske Teatern».**

NERON KUTSUMUS ei ole alentaa itseään kaikille vaan nostaa kaikki itsensä luo.

TEATTERI, sanan korkeimmassa merkityksessä, on yleisinhimillistä Kritiikkiä koko ihmiselämään kohtaan, erinomaisen painavasta esityksestä kevyimpään hullutukseen.

Siksi on tärkeää, että se ei sorru alhaisuuksiin tai mielettömyyteen, tai riehui hirmuhallitsijana.

Kuten Teatteri ei ole mitään muuta kuin NERON Koneisto, jonka avulla hän voi vaikuttaa ihmisten mieliin koskettaakseen heidän sielujaan, samoin Teatteri ei pysty tekemään mitään ilman Neron osuutta siihen; se ei pysty esittämään sen paremmin painavaa kuin naurettavaakaan, ellei Nero ole sille sitä edeltä käsin selkeästi ja juhlallisesti vahvistaen selittänyt.

Neron suhde Teatteriin on samaa kuin lakiasää-

tävän suhde lakia toteuttavaan mahtiin. (selitys: Thorild väitteli **Montesquieusta**)

Mutta jos Teatteri, jonkun villin pään ymmärtämättömyydestä, on tyhmänrohkeaa – ja alkaa itse arvostella ja luoda tapoja ja luonteita eli alkaa luoda itse Paheita ja Naurettavuuksia, siinä huomaa, miten sokeiden voimien haltuun olemme antaneet koko Yhteiskunnan moraalin ja kauneuden ja suuruuden.

Siksi, Hyvä Herra, koska olen aina löytänyt teistä niin lämpimän innon Teatteria kohtaan, niin suuren tietämyksen siitä, mikä erityisesti näkyy Arvostelujenne riveistä, jotka tosiaan ovat mitä kauneimpia mestariteoksia; niin kuitenkin kaikkeen viisauteen levittäytyneet rikkaat, kauniit ja hienot ajatukset eivät poista sitä, että meiltä lähes aina puuttuvat suuret ajatukset ja aina Periaatteet; niin uskallan pyytää hartaasti hyväksyntää, että esittäisitte sille, joka johtaa Koomista Teatteria, Nerouden korkea-arvoisuuden nimissä, tämän puhtaan ja selkeän ehdotuksen:

»HYVÄ HERRAI Mistä tiedätte, että se, jonka piilotatte häpeillen ja pilkaten, ei ole totta, suurta ja kuolemattoman kaunista? Että se, jonka rajulla narrinleikillä ajatte hulluuteen, ei ole puhtainta ja jalointa ymmärrystä?

Nerous, teidän täytyttyä vastata, yleinen Nerous on selvittänyt sekä minulle että koko maailmalle, että se minkä teen naurunalaiseksi on hulluutta, ja niinpä minun näytelmäni on taiteeni jalo hedelmä eikä vain moukkien villiyyden arvoinen herjaus.

Mutta, hyvä Herra, jos, tämä huomioimatta, te todellakin uskallatte julkisesti häpäistä jonkun,

mitä yleinen Nerous teidän maassanne ei ole vielä selvittänyt tai ei ole selvittänyt joko selvällä ja korkealla kunnioituksella tai epäselvällä ihmetyksellä, eikä tämä, huolimatta teidän rohkeudestanne, voi olla jotain totta, suurta ja kuolemattoman kaunista? Eikö tämä voi olla mitä puhtainta ja jalointa ymmärrystä? Ja niin ollen: eikö teidän näytelmäanne voisi olla, ei lainkaan taiteenne jalo hedelmä, vaan narrinpeiliä ja vain villin Roskaväen herjauksen arvoista?

Ymmärrätte selvästi, hyvä Herra, että te taiteestanne käsin ette voi punnita ja arvottaa, vaan kohdata yleisen Nerollisuuden tuomion. Jollette muuten halua muuttaa Teatterianne suureksi dramaattiseksi hullunrohkeuden työssijaksi.

On totta, että teillä on sekä uusina että vanhoina aikoina tukenanne kuolematto-

mia konnia ja ilkiöitä. Aristofanes ylsi kuolemattomaksi Sokrateen tuhoajana – Sokrateen, joka vanhassa maailmassa oli rakastettavuuden ja viisauden suojeluspyhimys, ja Palissot nousi maineeseen samalla konnamaisella ja ilkeällä tavalla Rousseauta vastaan, joka oli uuden ajan Sokrates, kun Ranskalaisen Yleisön äly ja kunnia vaativat, että hän jyrisasi halveksuntaansa tätä vastaan käyttäen halpamaisesti aseinaan valetta ja väkivaltaa.

Teillä on, sanon minä, hienot esikuvat. Mutta minä vannon – vedoten teidän sielunne lempeyteen, teidän näytelmäanne puhutteleviin tunteisiin, teidän laulunne jumalalliseen viehättykseen –, että teitä ei ole tehty heidän seuraamiseensa! □

Otteen suomennos Pekka Hongisto.

Tapio Utunen
Kengän tarina

Kuvitus Ida Wikström

HERÄÄN TUKALASSA ASENNOSSA, huimaa ja oksettaa, makaan taivasalla viileässä aamuhämärässä. Ilman täyttää satojen lokkien korviasärkevä kirkuna. Syynä pahoinvointiin on eilinen kieppuva lento, törmääminen tuohon vieressäni lojuvaan tynnyriin, ja tälliä seurannut syvä tajuttomuus. Kuvotusta lisää ilmassa leijuva ulosteen ja pilaantuvan biojätteen lemu. Aistimus ylittää monin verroin ne tuoksut, joihin monien isäntien ja vuosien saatossa olen tottunut. Minua rasittaa ja masentaa, eikä ole yhtään kivaa.

»Mitä jäbä, sitä taidettiin eilen sipata, vai mitä?», kysyy ruosteinen tynnyri viereltäni ja jatkaa: »Pitääkö lennellä ympäri kaatopaikkaa ja törmäillä mihin sattuu, eikä pienempi vauhti riittäisi? Minulla on herran saapumisesta muistona ruma ja kipeä lommo kyljessä ja pönttö kumisee vieläkin.»

»Kappas vain, puhuva pönttöhän se siinä höpöttää. Hyvin minulle riittäisi rauhallinen kävelykin, mutta kun paiskattiin lentoon, niin minkäs tein?»

»Tä?»

»Aivan oikein kuulit ystävä hyvä. Otettiin varresta kiinni, pyöritettiin pään ympäri ja pistettiin tulemaan. Huudettiin vielä perään hävyttömyyksiä kiitoksena pitkästä palveluksesta. Niin että pyydän anteeksi lommoa ja kuminaa.»

»No mitäs näistä pienistä, lentäen ja pomp-pien tulin minäkin aikoinaan. Anteeksi muuten huono käytökseni, minun nimeni on Esso Premium Oil, mutta sano Esso vaan. Olen eläkkeellä öljytynnyrin ammatista, ollut kohta kolmekymmentä vuotta. Entäs sinä, mikä sinun tarinasi on?»

»Se on pitkä juttu, mutta vaikuttaa siltä, ettei tästä paikasta ole enää minnekään kiire. Minun nimeni on Nokia Kontio Classic, mutta sano nyt vaikka Konstaksi, se on yksi monista lempinimistäni. Jos tarinani ihan alusta alkaisin, niin äidin puolelta minussa on brasilialaisen kumipuun verta. Isän puolelta meillä taitaa olla jopa yhteisiä sukulaisia tai ainakin tuttuja, vai mitä mieltä olet Esso?»

»Niin, että ihan serkkuja oltaisiin, sitäkö meinaat Konsta?»

»Sitä meinaan Esso. Synnyin Nokialla 80-luvun alkupuolella. Äitini avustajineen pyöräytti saman tien kaksoset, ei kuitenkaan identisiä. Toinen syntyi aamuvuoron alkupuolella oikeakätisenä ja toinen sen lopussa vasenkätisenä. Äiti ei meitä saanut pitää. Meidät myytiin pois heti syntymämme jälkeen. Päädyimme pohjanmaalle Juha-nimiselle huippu-urheilijalle, joka hankki kestävyystä juoksemalla suolla. Kerran taas juoksimme

upottavassa hetteikössä rinnakkain, kun huomasin yllättäen, että vieressä juokseekin vain viisi paljasta varvasta ja velipoika on poissa. Sinne jäi suohon veli, sisässään hikinen sukka ja litroittain suovettä. Isännällä ei ollut käyttöä parittomalle saappaalle. Hän lahjoitti minun kirpputorille. Ajatteli varmaan, että joku voisi tarvita vain toista saapasta, tai keksisi jotain muuta hyödyllistä käyttöä hyvälle saapas-kumille. Kuulin Jussin lähteneen urheilu-uran jälkeen politiikkaan ja edenneen tosi pitkälle. Niissä ympyröissä ei rontostella kumisaappaat jalassa, vaikka olisi parikin, sehän on selvä se. Ei mutta itsestäni minun piti kertoa eikä politiikasta. Anteeksi vaan tämä rönsyily, mutta minulla on vielä vähän sekava olo siitä eilisestä.»

»Konsta hei, noi vakikundit on taas kaatopaikkaa tonkimassa. Ollaan hiljaa, kuin kusi sukassa, etteivät keksi meitä.»

»Okei, suuta suppuun, heh, heh, heh, heh...»

»Mikä nyt naurattaa?»

»Ei mikään erityinen, tuli vaan mieleen useampikin juttu kusesta ja sukista, mutta palataan asiaan sitten kun häiskät häipy...»

»Tsiikaas Arska tänne, ihan ehjä nokialainen. Eikös sulta puutu oikeasta saappaasta melkein koko pohja?»

»Joo tämä suosta löytynyt on vielä ihan ehjä. Tuotahan voisi luulla vaikka tämän alkuperäiseksi pariksi, kävipä mulla tänään tuuri...»

»Terve velipoika, taashan me tavattiin.»

»Terve vaan Konsta, minä kun olin aivan varma, ettei ikinä enää nähdä, olin sentään suossa monta vuotta.»

»Esso hei, nyt taitaa jäädä kertomatta muut kohtalot vuosien varrelta, mutta ei huolta, tänne me lopulta kuitenkin päädytään. Jatketaan juttua sitten, kun jälleen tavataan.»

»Onnea vaan uusiin seikkailuihin Konsta, minä alan jututtaa tätä uutta tulokasta... Sisääni tungetaan pyörästyttävän likaiset, pitkäkyntiset ja paljaat varpaat, joiden perässä seuraavat mustaksi sierettyneet jalkapöytä, nilkka ja kiharakarvainen pohje. Hetken minua etoo taas, mutta saappaan roolissa tottuu elämän pieniin vastoinkäymisiin todella nopeasti. Nyt kun veljeni taivaltaa taas rinnallani, uskon että kaikista menneistä vastoinkäymisistä huolimatta, elämä on suurenmoista!»

Tapio Utunen (s. 1952) on opiskellut luovaa

kirjoittamista Turun avoimessa yliopistossa. Hän on pöytälaatikkokirjoittaja ja koulutukseltaan tekniikko, joka on täydentänyt opintojaan avoimessa yliopistossa työtieteiden ja sosiaalipolitiikan opinnoilla.

Tulit rantatietä pitkin.
Hiljaa tulit,
avoinna syli.
Päivänkakkara kämmenellä,
tuhat hymyä taskunpohjalla.
Silmäkulmassa syysillat
ja kynttilän
vakaa liekki.

Sinä sudenkorenonn siipi,
sateenkaariuni.
Tuttu ja vieras
samassa ihmisessä.

Olet enemmän kuin ystävä.

Aamun tullen
prinsessat kadottavat
hopeakenkämänsä,
kurpitsavaunut hajoavat,
murenevät,
kultaiset palmikot katkeavat
ja omena on hapan.

Aamun tullen
prinssit
ratsastavat pois.
Eivätkä palaa ensi yönä,
sillä valkea hevonen,
ja sammakon kultainen kruunu
ovat kadonneet.

Hengitä valoisaa
aurinkoilmaa,
nurmikon tuoksusta nauti.
Ääneti tuulen
hiipivät askeleet
talleta sydämeesi.
Katsele,
kuuntele,
haista,
ja maista
kevään tuntoa sormien päissä,
hiuksilla lämpöä auringon.
On edessä uusi
ja tuntematon.

*Iina Ylikoski on 17-vuotias
haaveileva huilisti Pohjois-
Pohjanmaalta, joka kirjoittaa
runoja, tarinoita ja kuvauksia
elämästä ja ympäristöstä. Hän
raapustelee myös nimimerkillä
Neiti Kesäheinä.*

Tarjoilija, maitokahvissani ui omena

Jouni Avelin on Kulttuurivihkojen toimittaja ja uusturkulainen ilonpilaaja.

AIKOINA ENTISINÄ provokaatio tarkoitti taisteluhaastetta tai vetoamista keisariin tai kansaan. Sitten, politiikan siirryttyä televisioon, se vesittyi miksi tahansa päättömäksi esiintymiseksi, äkkivääräksi murjaisuksi, jonka todellinen viesti on: *olette unessa, siksi provosoin*. Koska tämä oli totta, provokaatiosta tuli normi, normista metodi ja metodista yleisavain kollektiiviseen tiedottomuuteemme. Meitä provosoidaan, siis olemme unessa. Kätevästi käsillä, käy kaikkeen, sopii joka suuhun. *Rakkaani, provosoi vielä vähän...*

Koska hauskaa on vain helppo, provokaatio on taiteen lisäksi myös journalismin metodi. Kasvissyöjä viedään makkaramestareiden kesäjuhliin, miljonääri köyhien soppajonoon, Kallion baarikärpäset pelon laitaan ihmettelemään, miksei täällä ole Kallion baareja... Sitten katsotaan ja ihmetellään ja kirjataan ylös katsomiset ja ihmettelyt. Valmis.

Jos journalisti nostaa rimaa sen verran, että sen alta voi limboilla, hän voi turvautua suureen sammakkojahtiin. Aina löytyy joku tärkeilevä, äänekäs ja esiintymishaluinen julkimo, joka ymmärtää, että häneltä odotetaan provokaatiota. Häntä kannattaa siis vähän provosoida.

HELSINGIN SANOMIEN NYT-liitteessä (20/2012) punavihreä toimittaja **Anu Silfverberg** vierähti järjestöaktivisti **Matti Apusen** kotiinsa, Kallion Rytmibaariin. Elinkeinoelämän vapautusarmeijan (EVA) pamppu Apunen, liberaali republikaani, on odotetusti provosoinut taas jossakin, että rikastuminen on kivaa ja Alfa Romeoissa kyyneleetkin ovat vähän makeampia.

Koska Apunen ilmoittaa, että lattekahvilassa mäkkiläppäreidensä ylle kaartuvat downshiftauksen matkasaarnaajat ovat hänelle »ihan vieras maailma», mitään ei oikeastaan tarvita: mennään sitten sinne vieraaseen maailmaan.

Ja näin myös tehdään. Vähitellen Rytmiin alkaa kasaantua, aamuyhdeltätoista, pipopäi-

tä omppuläppäreidensä kera – »pesimään», kuten Silfverberg asian ilmaisee. Hölmistelyä hetki, sitten Apunen toistaa juttunsa. Downshiftaajat ovat itsekkäitä, koska he eivät halua rikastua ja siten kartuttaa sitä kassaa, josta palvelut maksetaan. Ehkä shiftailijat kritisoivat markkinataloutta, joskaan puheista ei käy ilmi, kuka ja missä. Silfverberg tyytyy muutamaa pistoihin ja antaa noin yleisesti Apusen laulaa laulujaan.

JOKIN TÄSSÄ KUVASSA kuitenkin mättää, ja rasakaasti: kuten jokainen kahvilassa läppärin kanssa tai ilman istuskellut tietää, sen enempää Rytmisissä kuin muuallakaan ei parveile sakkia, joka lorveksii himokkaasti. Omppuläppärit tulevat sinne *tekemään työtä*. He eivät ole downshiftaajia vaan *prekariaattia*. Ei tämä poppoo suunnittele tuntitolkulla taktiikkaa, jolla sängystä pääsisi helpoimmin vessaan. Lorvailun ja leppos-

telun brändännyt **Tom Hodgkinsonkin** on julkaissut

kirjan vuodessa (samasta aiheesta) ja avannut vaimonsa kanssa kirjakaupan Lontooseen. Siinä sivussa hän hoitelee *The Idlerin* päätoimittajan vakanssia. Touhukas kaveri.

Omppuläppäriortjat maksavat omat eläkevakuutuksensa, työskentelevät ilman palkallisia lomiam, sopivat toimeksiantonsa paikallisesti, eivät ruuhkauta työterveydenhuoltoa, tekevät freelancerina käytännössä yrittäjän hommia ja mitä todennäköisimmin arvostavat laatuaikaa perhepiirissä. Sanalla sanoen he elävät »suu sakkia myöten». Eivät he ole Apusen lompakolla tai syö hänen pöydässään. Vanhoja kunnon republikaanisista arvoista: vastuullista taloudenpitoa, ylivelkaantumisen ja palvelujen kulutuksen välttelyä, yhteisiä perhehetkiä takkatulen lämmössä.

Kuva on siis oikea, vaikka nimi ja analyysi menevätkin metsään. Rytmibaarin »vieras maailma», lattehipstereiden universumi, on lähellä tosirepublikaanin sydäntä, joka vain sattuu olemaan väärällä puolella.

Omppuläppäriortjat
eivät ole Apusen
lompakolla tai syö hänen
pöydässään.

Kuka olikaan Jakov Grot?

Martti Berger on helsinkiläinen kustantaja, kääntäjä ja kulttuurin monitoimimies. Hän kirjoittaa tällä palstalla Venäjään liittyistä aiheista.

TÄNÄ VUONNA Jakov Grotin (1812–1893) syntymästään on kulunut 200 vuotta, ja Aleksanteri-instituutissa Helsingissä järjestettiin merkkipäivään liittyen 20.–21.4. huhtikuuta suomalais-venäläinen Jakov Grot -seminaari, joka jatkuu kesäkuussa Pietarissa. Seminaarissa tarkasteltiin Grotin elämäntyötä filologina, leksikologina ja kulttuurivaikuttajana Pietarissa ja Helsingissä samoin kuin Helsingin kulttuurielämää Grotin aikana.

Grotin elämäntyö on tuttu Venäjän historian ja kielen tutkijoille ja opiskelijoille, samoin kuin niille, jotka ovat perehtyneet Suomen Suuriruhtinaskunnan sivistys- ja yliopisto-oloihin 1800-luvun puolivälissä. Grot toimi runsaat kymmenen vuotta Helsingissä Keisarillisen Aleksanterin yliopiston venäjän kielen ja Venäjän kirjallisuuden ja historian professorina (1841–52). Suomen kaudellaan hän perehtyi Ruotsin sekä Suomen orastavaan kirjallisuuteen ja kansanrunouteen alkukielillä ja julkaisi kirjallisia ja kansatieteellisiä artikkeleita Suomesta pietarilaisessa *Sovremennik*-aika-kauslehdessä.

GROTIN TUTKIMUKSET keskittyivät hyvin samaan tapaan kuin **Elias Lönnrotilla** kirjallisuuden ääripäihin: toisaalta sen irrallisiin rakennuskiviin eli sanoihin, mistä syntyi saksalais-venäläinen sanakirja, ja toisaalta teoksiin, erityisesti runoihin, kuten **Gavrila Derzhavinin** elämänkerran ja runojen kriittisen laitoksen toimittamiseen, kirja-arvosteluihin, artikkeleihin kansanrunoudesta ja erityisesti Suomesta sekä **Runebergin** (*Hirvenhiihtäjät, Nadezda, Jouluilta, Kulneff*), **Franzenin** ja Lönnrotin sekä Kalevalan runojen käännöksiin. Suomessa Grot ja Lönnrot löysivät toisensa ja ystäväystyivät. Luova ystävyys vei yhteiselle matkalle, josta Grot julkaisi Pietarissa matkakuvauksen *Suomen halki Laatokalta Tornionjoelle*, suomennettuna *Matka Suomessa 1846*.

Matkakertomukset kirjallisuudenlajina olivat jo 150 vuotta aiemmin suuntautuneet taiteen sydänalueille Etelä-Eurooppaan, ja niissä synoutuivat tavallisesti yhteen kaupunkien ja niissä nähtävien taideteosten kuvaukset ja kansatieteelliset havainnot ja pohdinnat. Grot puolestaan teki lyhyen mutta intensiivisen

matkan Suomen halki yhdessä parhaan ajateltavissa olevan matkaseuralaisen ja oppaan, ystävänsä Lönnrotin kanssa. Hän kuvasi lämmöllä ja tarkasti näkemiään seutuja ja tilanteita:

»Jokaisessa pirtissä on välttämättä muutama suomenkielinen kirjanen, yleensä hengellistä, mutta myös muuta kirjallisuutta, erityisesti sellaisia kirjoja, joita on viime aikoina julkaistu yksinkertaista rahvasta varten. – – Suomea on vasta vähän aikaa käytetty kirjakielenä ja siksi teosten kirjoittajat joutuvat usein keksimään uusia sanoja.» (J. Grot: *Matka Suomessa 1846*, suom. **Pekka Hakamies**, SKS 1983, s. 59)

Grot kuvasi lämmöllä ja tarkasti Suomessa näkemiään seutuja ja tilanteita.

»Jokaisessa pirtissä on välttämättä muutama suomenkielinen kirjanen, yleensä hengellistä, mutta myös muuta kirjallisuutta, erityisesti sellaisia kirjoja, joita on viime aikoina julkaistu yksinkertaista rahvasta varten. – – Suomea on vasta vähän aikaa käytetty kirjakielenä ja siksi teosten kirjoittajat joutuvat usein keksimään uusia sanoja.» (J. Grot: *Matka Suomessa 1846*, suom. **Pekka Hakamies**, SKS 1983, s. 59)

GROTIN KANSATIETEELLISEN KIINNOSTUS johti hänet sekä harvalukuisten kirjailijoiden että suomalaisen rahvaan joukkoon. Hän tapasi Suomessa luonnollisesti myös entisten lauantaiseuralaisten joukkoon kuuluvia ruotsinkielisiä intellektuelleja, kuten **Fredrik Cygnaeusin**, J. L. Runebergin ja

J.V. Snellmanin. Intohimoisen harrastuksensa herättämän vuorovaikutuksen ansiosta hänestä kehittyi kansainvälinen intellektuelli, joka on vaikuttanut Suomen ja Venäjän henkiseen kanssakäymiseen ja vastavuoroiseen ymmärtämiseen ehkä enemmän ja syvemmin kuin kukaan muu yksittäinen henkilö. Tuo vaikutus jatkuu – huomaamattomana – kulttuuriperinnössämme edelleen.

Grotin ansiosta otettiin pitkä askel Aleksandr Pušhkinin luomasta Suomen kuvasta »köyhän kalastajan maana» sivilisaation, jossa tosin korkeakulttuurin edustajia oli harvassa, mutta jonka kansan kiehtova, lumoava ja monipuolinen, lähes tuntematon kulttuuri odotti löytäjänsä. Jakov Grot teki tarmokkaasti Suomea tunnetuksi omassa maassaan, erityisesti sivistyneistö- ja hovipiireissä. Hänen toimintansa Helsingissä teki vastaavasti ja ehkä ensi kertaa maassamme tunnetuksi niin laajasti ja syvällisesti Venäjän kulttuuria ja kieltä. Grot kirjoitti myös venäjän kielen oppikirjan ja toimi venäjän kielenopetuksen tarkastajana.

On outoa, mutta luonnollista, että sivistyksen airueiksi ja vaalijoiksi itseään kutsuvat unohtavat tietämättömyyttään Jakov Grotin niin usein kun tilaisuus siihen tarjoutuu.

62

DJ STALINGRAD | EKSODUS

Venäläisen HC-punkkarin matkalla

62

SUSAN CAIN | HILJAISET

Maailma voikin olla introverttien

63

TUOMAS VIMMA | RAKSA

Uudenlaista vimmaa raksalla

64

TOMI HUTTUNEN |

PIETARI ON ROCK

Rockia KGB:n varjosta

64

KARI SAVINIEMI | JUNGFRUDANS

Tanka-runouden muistumia ja
herkkiä luontokuvia.

65

CLAES ANDERSSON | OTON ELÄMÄ

Elämän raadollinen inhimillisyys
monitasoisena

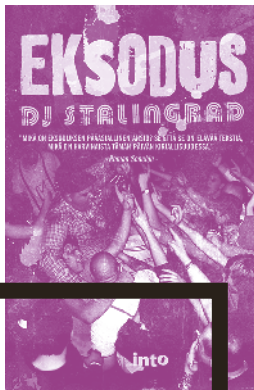
66

PÄIVI ULJAS |

HYVINVOINTIVALTION LÄPIMURTO

Väitöksessä limittyvät 1950–60-lukujen
Suomen eri aikatasot.

KIRJA-ARVIOT

VENÄLÄISEN HC-PUNKKARIN MATKALLA

DJ STALINGRAD (2012): *Eksodus* (Ishod).
Suom. Veli Itäläinen. INTO KUSTANNUS.
122 sivua.

»MINULLA OLI PALJON kovan elämän eläneitä ystäviä, jotka myös päättivät kerran pitää lomaa. Yleensä heidän lomansa ei kestänyt kauaa – he päätyivät nopeasti vankilaan, huumevieroitukseen tai hautaan. Ei pidä pitää lomaa, tiedätkö, sellaisen kuin me ei pidä koskaan aloittaa lomaa.»

DJ Stalingradin *Eksoduksen* päähenkilö, »hc-punkkarin», matkustelee ympäri Venäjää ja Eurooppaa, esiintyy yhtyeensä kanssa, yöpyy vallatuissa taloissa ja työskentelee välillä ensihoitajana. Enimmäkseen hän kuitenkin ryyppää ja tappelee – ja samalla pohdiskelee kaikkea maan ja taivaan välillä: sota, uskontoja, mielenosoituksia, väkivaltaa, venäläisten suhtautumista poliiseihin, pitkäksi venytettyä nuoruutta ja ihmisten tarvetta sekoittaa päänsä.

Monet *Eksoduksen* henkilöhahmoista kyllä päätyvät vankilaan, huumevieroitukseen tai hautaan, ja päähenkilönkin elämä on alkoholihuruista ja tappeluiden lomassa tarjoillaan hykerryttäviä havaintoja ympäröivästä maailmasta.

Eksodus on herkullinen ja yllättäväkin kurkistus 1980-luvulla Neuvostoliitossa syntyneen venäläisnuoren ajatuksiin. Kirjan kuvaus on elävää, paikoitellen jopa liikuttavaa. DJ Stalingradin Venäjän voi melkein nähdä silmiensä edessä: »Neuvostoihminen on minun ystäväni. Tunnen hänet silmistä. Hän ei valehtele, vain pyörittelee tuomittuna poskilihaksiaan. Ahtaissa asunnoissaan hän vanhenee hiljalleen ja kasvattaa viiksiä, arkisin hän juo väkevää teetä ja viikonloppuisin vodkaa. Heti kun saavun jonkun kotiin, katson tapetteja – jos ne ovat vanhoja, rypistyneitä, valumajälkisiä, kuplilla, jos

siellä on valokuvakollaaseja ja hölmöjä kalentereita, niin olen kodissa jossa minua ymmärretään. — — Täällä on minun kotini, enkä tarvitse mitään muuta.»

Eksoduksen kääntäjä **Veli Itäläinen** toteaa jälkisanoinaan, että kirjan »sanoma on misantroopista, uskonnollista ja nihilististä paskaa» ja kirjasta on häivytetty pois politiikka ja etiikka – »ainoat asiat joilla oikeastaan on minulle mitään merkitystä». Kirjaa lukiessa herääkin uteliasuus tapahtumien syistä ja päähenkilön motiiveista: »Onko tässä kaikessa mitään järkeä?» Tämä epätietoisuus kuitenkin sopii kirjan henkeen – henkilöitä tai paikkoja ei liiemmin esitellä, edes maita ei aina nimetä.

Epäselväksi jäävää taustaa vasten kirjoittajan tajunnanvirrasta nousee esiin erityisesti klassikkonsa lukeneelle venäläisestä kirjallisuudesta tuttuja teemoja: elämän tarkoitus, kärsimys, fatalismi ja kaikenkattava ikävä. *Eksodus* raottaa venäläistä mielenmaisemaa ja kuuluisaa venäläistä »sielua» ja tekee teräviä huomioita ja kysymyksiä: »Meille sanotaan aina: 'Ole oma itsesi, älä häpeä, ole oma itsesi.' Mutta mitä jos monille omana itsenä oleminen on olla paskiainen tai skitso?» Kirja onkin tarpeellinen muistutus siitä, että ihmistä askarruttavat ongelmat ovat suurelta osin yhteisiä alakulttuurista ja elämäntyylistä riippumatta niissä maissa, joissa välittömän toimeentulon eteen ei tarvitse taistella.

Ansiokas käännös selviytyy haastavasta tehtävästä ja tavoittaa alkuteoksen puhekielisen sävyn. Kunnan oikoluku olisi vielä terävöittänyt lopputuotosta – alkukielellä nerokas on juuri *Eksoduksen* yhdistelmä elävää, sanastoltaan jopa törkeää katukieltä ja virheettömän sujuvaa venäjää.

»Seison teräksisen oven edessä, haisevassa sellissä, kaupungissa jossa on Džohar Dudajevin katu, en ole nukkunut viiteen päivään, en ole käynyt kotona kahteen kuukauteen, käytävällä kulkevat ukrainalaiset kytät, ja vessanpöntöllä istuva verinen äijä kertaa tuhannetta kertaa: 'Joo varmaan! Kusettatte vaan.'»

»Se oli kunnan loma.»

SINI KORHONEN

Tappeluiden lomassa tarjoillaan hykerryttäviä havaintoja ympäröivästä maailmasta.

MAAILMA VOIKIN OLLA INTROVERTTIEN

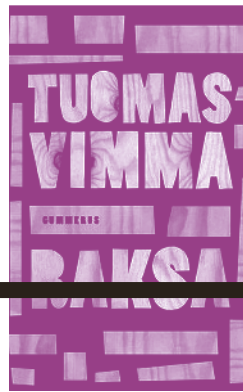
Susan Cain (2011): *Hiljaiset*. Suom. Lea Peuronpuro. KUSTANNUSOSAKEYHTIÖ AVAIN. 300 sivua.

SUSAN CAININ KIRJA *Hiljaiset* käsittelee introverttiä ja ekstroverttiä. Se on nimensä mukaisesti eräänlainen poliittinen manifesti, jossa korostetaan introverttien vahvoja piirteitä ja oikeutta olla introvertti. Lisäksi kirjassa on itsehoitopuuta piirteitä, sillä se sisältää myös neuvoja introverteille ja introverttien vanhemmille. Ajoittain itsensä introvertiksi luokitteleva Cain käy läpi myös omia kokemuksiaan.

Cainin mukaan **C.G.Jung** oli oikeassa luokitellessaan ihmiset ulospäinsuuntautuneisiin ekstrovertteihin ja omiin maailmoihiinsa vetäytyviin introvertteihin. Myöhemmin asiasta on saatu lisää tietoa. Herkästi reagoivista vauvoista tulee tyypillisesti introverttejä, koska he reagoivat uhkiin voimakkaammin. Heikosti reagoivista taas tulee ekstroverttejä, koska heille uhat eivät näyttäytyä niin suurina. Psykologisilla tyypeillä näyttää olevan neurologinen perusta.

Yhdysvalloissa ihanteena pidetään äärimmäisen ekstroverttiä ihmistä. Vielä 1890-luvulla asiat olivat toisin. Yhdysvaltojen kirjallisuudessa korostettiin vaatimatonta ja suoraselkäistä »luonnetta». Ihanteena saattoi olla esimerkiksi hiljainen hyväntekijä, joka ei tahtonut, että hänen tekoihinsa kiinnitettäisiin mitään huomiota. Kaupungistuminen ja talouden nopeampi tahti vaativat kuitenkin toisenlaista ihmistyyppiä. 1920-luvulle mentäessä oli siirrytty sisäisestä hyvästä luonteesta täysin toisenlaiseen ihanteeseen. Puhuttiin ulkoisesta »persoonasta», eli karismaattisesta ekstrovertista, joka pystyi tekemään nopean vaikutuksen ihmisiin.

Uusia ekstroverttejä ihanteita muotoili selkeimmin **Dale Carnegie**, jonka vuonna 1937 jul-

UUDENLAISTA VIMMAA RAKSALLA

TUOMAS VIMMA (2011): *Raksa*
GUMMERUS. 320 sivua.

RÄÄVÄSUISESTA KIRJOITUSTYYLISTÄÄN ja holttomista henkilöihahmoistaan tunnettu **Tuomas Vimma** tarttuu tuoreessa romaanissaan vuosikertaviskin ja poninnahkasaappaiden asemesta työkalupakkiin.

Raksa on kertomus tiukasta ahneudesta ja löysästä moraalista; se on kertomus yrittäjän arjesta hyvinä ja pahoina päivinä. Etenkin niinä pahoina.

VIMMAN AIKAISEMMAT romaanit *Helsinki 12* (2004), *Toinen* (2005) sekä *Gourmet* (2008) ovat kertoneet omaa tarinaansa yläluokkaiseen elämänmeneen vihkiytyneestä, arrogantista keikarista.

Kahden ensimmäisen romaanin on aiemmin spekuloitu olevan löyhästi omaelämäkerrallisia jo senkin vuoksi, että Vimma on aikaisemmin vannonut mediassa epikurolaisen hedonismienimeen. Yleinen mielipide lienee kuitenkin muuttunut Vimman tultua tutummaksi sekä City-lehden kirjoitustensa että lukusten haastatteluiden myötä.

Päivänä jona tapaamme ei keikarista ole tietoaakaan. Kirjailija tarjoilee toimittajille dallaspullia ja kertoo ajoittaisesta mieltymyksestään chick lit -kirjallisuuteen. Aamukahvin äärellä Vimma, oikealta nimeltään Kusti Miettinen, pohtii tuoretta romaaniin ja sen vaikutuksia.

»Katteettoman porsastelun ja överimeininin aika on kohdaltani ohi. Kirjoitin siltä pohjalta jo kolme romaania, nyt on toisenlaisten tarinoiden vuoro.»

Tarina on todellakin erilainen kuin edeltäjänsä. *Raksa* tutustuttaa lukijat Samiin, pätkätöitä rakennuslalla tehneeseen opistoinsinööriin, joka päätyy kirjan alussa hyvä veli -verkoston kautta rakennusfirma Hyperboreaan töihin. Hulppean Hyperborean kantava voima on tymäkkä isä-tytärkaksikko Nikodemus ja Danika Stenhammar, joista

jälkimmäinen ottaa Samin siipiensä suojaan.

Urakoitsijan arkipäivä ja sen sisältämät ongelmat on *Raksassa* avattu lukijalle todella herkullisella tavalla. Henkilöhahmot, kuten päähenkilön viinaan menevä paras kaveri ja tämän seksikäs pirttihirmuvaimo sekä toinen toistaan kierommat – tai ärsyttävämmät – rakennus- ja sisustusalan ammattilaiset saavat lukijan nauramaan, itkemään sekä pelkäämään tulevia remonteja.

Lähtökohdistaan huolimatta *Raksa* tarjoaa lukijoille Vimman edellisistä romaaneista tuttua asennetta – joskin hieman aikaisempaa maanläheisemmässä muodossa. Tarinan sankareita ovat raavaat työmiehet sekä älykkäät tahtonaiset, joille »yrittäjän pastillit» ovat Mechelinin tähdillä varustettuja ravintoloita lähempänä.

»Danika Stenhammar istui papereita pursuvan työpöytänsä ääressä tonttuhattu päässään. Ikkunalaudalle hän oli sytyttänyt kynttilän, ja sen vieressä seisoivat puolikas konjakkipullo, lasi ja kullinen Rennieitä. Danika kohotti katseensa kuruvaruudulla näkyvästä Excelistä, karisti savukkeensa ääriään myöten täyteen tuhkakuppiin ja tervehti. – Hei Sami, ja hyvää joulua. Maistuuksulle yrittäjän pastilli?»

RAKENNUSALAN ALA-ARVOINEN tila on herättänyt yleistä keskustelua eri tahoilla jo pitkään, eikä se ole uusi aihe myöskään kirjallisuudessa. Päinvastoin, aihe tuntuu täysin loppuunkalutulta.

»Minulla on selkeästi uutta annettavaa aiheelle. Asia on aikaisemmin pyöritelty lähinnä asiakkaiden, joskus työntekijöidenkin kannalta katsottuna. *Raksa* on kirjoitettu yrittäjän näkökulmasta», Vimma pohtii.

»Kustantamo oli todella innoissaan työläisromaanilähtökohdasta sekä hauska ja tuoreesta näkökulmasta. Kirja kannattaa lukea myös sen takia, että siinä on paljon sisäpiiritietoa rakennusalasta.»

Vimman teksti tulee todellakin suoraan rakennusalan sisäpiiriin ytimeä. Sisäpiiritietoon yhdistettynä laajaan rakennusalan asiantietoon tekee tekstistä sekä mielenkiintoista että koukuttavaa.

»Naurahdin ääneen ja selitin: – Toi on putkarien vakiokikka. Ne buukkaa kakstoista keikkaa samalle päivälle, sieltä pamahtaa kohteeseen kolme kundia, jotka vilkasee kerran sitä pönttöä, sanoo et tarvii hakee joku erikoishilavitkutin, las-kuttaa kolmelta alkavalta tunnilta ja ajaa seuraavalle työmaalle.»

Vimma kertoo saaneensa positiivista palautetta tähän mennessä jo usealta eri taholta. Erityisesti rakennusalan ammattilaisten antama palaute on lämmittänyt kirjailijan sydäntä.

»Romaanini on noteerattu monessa rakennusalan omassa julkaisussa. Se on mielestäni todella

kaistu teos *Miten saan ystäviä, menestystä ja vaikutusvaltaa* lienee edelleenkin eräänlainen ekstrovertin raamattu. Nykyisistä ekstroverttien saarnamiehistä käsitellään erityisesti **Anthony Robbinsia** ja Harvard Business Schoolin kaltaisia koulutuslaitoksia, jotka pyrkivät kouluttamaan opiskelijoistaan mahdollisimman ekstroverteja ja karismaattisia johtajia.

EKSTROVERTEJÄ PALVOVA kulttuuri alistaa introverteja, mutta se on myös osoittautunut epävaakaaksi yhteiskunnaksi. Cain esittää yhtenä selityksenä luottolamaan juuri ekstroversiota palvovan kulttuurin, jossa varovaisemmat ja pohdiskelevat introvertit sysätään syrjään päätöksenteosta. Jäljelle jäävät turhien riskien ottamiseen ja ryhmäajatteluun taipuvaiset ekstrovertit. Kunnnes koko lainarahoitettu korttitalo romahtaa.

Kun introvertille ominaiset piirteet julistetaan heikkoudeksi tai lähes sairaudeksi, joutuvat monet introverttiyteen taipuvaiset ihmiset ongelmiin. Kirjassa esitellään tapauksia, joissa ekstrovertit vanhemmat ovat toimittaneet introvertin lapsensa psykiatriseen hoitoon. Toisaalta läpi käydään myös **Gandhin** ja **Steve Wozniakin** kaltaisia menestyneitä introverteja. Kirjassa on myös evidenssiä siitä, että introvertit johtajat menestyisivät liike-elämässä lopulta paremmin kuin ekstrovertit kilpailijansa, jotka ovat juosseet sopulilaumana kuuiluun jo siinä vaiheessa, kun introvertti oli vielä pohtimassa seuraavaa siirtoaan.

Cain arvostelee myös nykyistä tapaa lioitella ryhmätyöskentelyn merkitystä. Linuxin ja Wikipedian kaltaiset yhteistyön ihmeet houkuttelevat siirtämään saman ajattelun työelämään avokonttorien, tiimien ja aivoriihien muodossa. Kuitenkin internetin ihmeet on luotu ryhmätyönä rajoittuneiden viestintävälineiden, kuten IRCin ja sähköpostilistojen avulla. Jos Linuxin ohjelmoijat olisi sijoitettu avokonttoriin tekemään yhteistyötä kasvokkain, ei koodaamisesta olisi tullut yhtään mitään. Introvertti tarvitsee omaa rauhaa keskitetykseen ja useimmat innovaatiot ovat introverttien aivojen tuotosta.

Kirjassa ei varsinaisesti ennusteta tulevaisuutta, mutta mainitaan monien sosiaalisen median huipumienestäjien tulleen esille kaapista ja tunnustaneen olevansa oikeasti introverteja. Tämä voikin viitoittaa tietä tulevaisuuteen. Introverttiyksi ei haittaa sosiaalisuutta tietokoneiden välityksellä tapahtuvassa viestinnässä, jolloin tulevaisuuden ihannekuva voikin olla tietoverkossa viestivä ja teknologiaan syvällisesti perehtynyt introvertti.

Huvittavasti Cain mainitsee Suomen ohimenneen eräänä maailman introverteimmista kulttuureista. Olisiko tämä juuri se maa, jossa Yhdysvalloista tuodut ekstrovertti-ihanteet saavat aikaan eniten psykologista vahinkoa?

TOMI TOIVIO

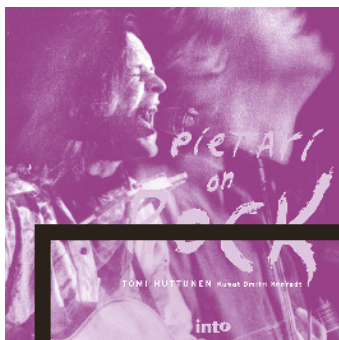
hienoa! Jännitin aluksi ammattilaisten palautetta jo pelkästään faktojen oikeellisuuden takia, mutta huolen osoittautui turhaksi.»

VIMMA TARJOAA lukijoilleen asenteen lisäksi myös niin romantiikkaa kuin jännitystäkin. Ennen kaikkea *Raksa* tarjoaa Vimman lukijoille vaihtelua kolmen yläluokkaisen bilettämisen ympärille rakennetun tarinan jälkeen.

Raksa on osoitus siitä, että Vimman viehäytys piilee myös muualla kuin ökymeiningissä. Vimma on onnistunut *Raksan* myötä »downshiftaamaan» viehätyksensä taidokkaasti kenties enemmän jokamiehen makuun sopivaksi.

Kirjaa voi suositella Vimman fanien lisäksi kaikille, jotka ovat jollain tavalla kiinni rakentamisessa. Kirjailija itse suosittelee romaania etenkin kaikille niille, jotka harkitsevat remonttia: sudenkuopilta pystyy tuskin kokonaan välttymään, mutta ainakin viimeistään kirjan luettuaan sitä osaa odottaa, että kaikki ei mene aina niin kuin Strömsössä.

HEIDI MERIMA-HALONEN

ROCKIA KGB:N VARJOISTA

TOMI HUTTUNEN (2012): *Pietari on rock*. INTO KUSTANNUS. 174 sivua.

HELSINGIN YLIOPISTON venäläisen kirjallisuuden ja kulttuurin dosentti **Tomi Huttunen** on kirjoittanut kirjan Leningradin ja Pietarin rockista. Pietari on Huttunen mielestä ehdottomasti rock, tarkoittaahan sana Pietari kalliota, joka »kääntyy englanniksi rock». Tämä sanaleikki selittää kirjan nimivalintaa *Pietari on rock*, oikeastaan kirja kertoo enemmän Leningradin ajan venäläisestä rockista ja laajemminkin neuvostokauden kulttuurihis-

toriasta. Leningradilaisuuden Huttunen käsittää laajasti siten, että se sisältää myös Leningradiin muuttaneet yhtyeet. Lukijalle tarjoillaankin yksityiskohtaista tietoa esimerkiksi seuraavista venäläisen rockin »dinosauruksista», kuten Huttunen heitä kutsuu: DDT, Akvarium, Nautilus Pompilius ja AuktsYon. Näitä yhtyeitä Huttunen seuraa 2000-luvulle, ja erityisesti heidän tuotantonsa tunteville kuuntelijoille kirja on antoisaa luettavaa.

Huttunen todella tuntee aiheensa: *Pietari on rock* on melkoinen tietopaketti, suomalaisen tutkijan kirjoittama teos venäläisestä rockista. Aikaisemmin suomeksi on ilmestynyt **Anton Nikkilän** suomentamana **Artemi Troitskin** *Terveisä Tšaikovskille*. *Rock Neuvostoliitossa*. Huttunen näkökulma on etupäässä kirjallisuudentutkijan: »Daniil Harmsin ja Aleksandr Vvedenskin edustama 1920- ja 1930-lukulainen avantgardekirjailijoiden OBERIU-ryhmä on vaikuttanut paljon Leningradin 1980-luvun rockiin, mutta rockrunoilijoista Gunitski edustanee harmsilaista tekstitradiotiota puhtaimmillaan.» Heti kirjan alussa venäläiseen rockiin liitetään logosentrismi ja **Aleksandr Puškin**. On vaikea kuvitella, että jonkin muunkielisiä rocklyriikoita näin luontevasti lähestyttäisiin 1800-luvun kirjallisuuden kautta.

Kaikki kirjassa käytetyt termit eivät maallikolle avaudu. Mitä on esimerkiksi Huttunen Artemi Troitskilta lainaama termi »vegetariaaninen folkrock», jota Huttunen tämän tästä käyttää Akvariumin musiikkia kuvaileessaan? Enimmäkseen Huttunen tarjoilee kuitenkin mielenkiintoisia analyysejä sekä rocklyriikasta että rockin asemasta Neuvostoliitossa. Muusikoiden ja heidän tuotantonsa suhdetta toisiinsa kuvataan oivaltavasti, ja venäläistä rockia peilataan myös lännessä tehtyyn musiikkiin.

Eriyisen kiinnostavia kirjassa ovat Leningradin ajoista kertovat, laajemminkin neuvostoyhteiskuntaa valottavat osuudet. Näitä ovat esimerkiksi neuvostoliittolaisten yhtyeiden yritykset valloittaa Amerikka sekä Leningradin ensimmäisen virallisen rock-klubin perustaminen vuonna 1981 ja KGB:n rooli siinä. Leningradilaisen rockin askeleet 1970–1980-luvuilla ylipäänsä ovat jännittävää luettavaa: yksityisasunnoissa pidettyjen konserttien järjestäminen ja äänitteiden taltiointi ja levitys olivat haastavaa puuhaa. Ilahduttava on myös kirjan viimeinen, pietarilaisten naisten tekemästä musiikista kertova luku. Se on nimetty Kolibri-yhtyeen hitin mukaan »Hän ei kaipaa amerikkalaisvaimoa». Kappaleen teksti tuntuu yhä ajankohtaiselta.

Kirjaa ei voi suositella luettavaksi yhdeltä istumalta: yksityiskohtien määrä ja leveä asettelu tekevät lukemisesta raskasta. Selailuun kirja sopii sen sijaan mainiosti, erityisen antoisaa siitä tekee pietarilaisen valokuvaajan **Dmitri Konradin**

runsas kuvamateriaali. Myös »pietarilaisen rockrunouden kaksikielinen antologia», diskografia, aakosellinen hakemisto ja kirjallisuusluettelo kutsuvat venäjän kieltä osaamatontakin tutustumaan aiheeseen. Jos venäläisen rockin kuuntelijalla on olohuone, sopii *Pietari on rock* sinne mainiosti »kahvipöytäkirjaksi».

ANNA RUOHONEN

Pietari on rock on melkoinen tietopaketti

TANKA-RUNOUDEN MUISTUMIA JA HERKKIÄ LUONTOKUVIA

KARI SAVINIEMI (2012): *Jungfrudans*. Runojen japaninkieliset käännökset Junichro Okura, ruotsinkieliset Kalevi Granqvist, englanninkieliset Joel Sammallahti. DAIMON. 51 sivua.

»**PANTA RHEI!**», »Kaikki virtaa», **Herakleitos** kirjoitti ja totesi myös: »Astumme ja emmekä astu kah-ta kertaa samaan virtaan.» **Kari Saviniemi** on kulkenut runoilijan pitkän matkan 1968 ilmestyneestä esikoiskokoelmastaan *Daffodil* uusimpaan, alkuvuodesta ilmestyneeseen kokoelmaansa *Jungfrudans*, *Jatulintarha*.

Kun Saviniemi kirjoitti esikoisessaan ajankoh-taista nuoruuden käyttölyriikkaa, jolle jo oli ominaista pohdiskelu, ihmisen persoonan tarkaste-lu, rakkaus ja kuolema, uusin kokoelma herkistyy tanka-vaikutteisiin säkeisiin: »Aurinko. / Veden rypyyinen peili. / Vesikirput.»

Vai onko kuitenkin, niin että runoilija palaa tai-paleellaan siihen mistä lähti: esikoiskokoelmansa alussa 1968 Kari Saviniemi lainaa japanilaista **Aka-hitoa**: »Kunpa olisin / sinua lähellä kuin / suolai-sen tytön / iholla märkä lieve. Muistan sinua aina.» Runohan sisältyy **Tuomas Anhavan** toimittamaan valikoimaan klassista japanilaista tanka-runoutta jo vuodelta 1960.

Saviniemi on tankansa sisäistänyt kokoelmas-

saan *Jungfrudans*. Runoilija siirtyy eeterisiin, harmonomaisiin kuviin, jotka ovat niin hauraita, että voisivat hajota pelkästä hipaisusta: »Yö on hellä, kauniitten vesien juhla. / Aamu valkenee kohta. / Ja mielessäni liikkuu koko ajan / kuin runoa.»

Kari Saviniemi ei ole kadottanut yhteyttä ker- toa luonnon kautta tuntojaan. Vuosikymmenet ovat riisuneet Saviniemen runoudesta monisa- naisuutta, nyt runoilija kirjoittaa pelkistetysti, jol- loin teksti jättää tilaa lukijan omille kokemuksille ja mielikuville. Saviniemen kokoelma on jäsen- tynyttä harmoniaa, – näin 44 vuotta ja kymme- nes kokoelma liki unenomaisesti kuljettaa luki- jaa: »Hiillos hiipuu. / Sen sihin muistuttaa / veden kiehumisen ääntä.»

Nuoruuden runojensa jäljille Saviniemi pa- laa kirjoittaessaan miten »Nuori runoilija kirjoit- ti / auringon mullasta, rakkaudesta / ja pohjois- ten hetkien käsiraudoista. / Muistot kytevät. / Kuvat ja paperit kellastuvat.» Elämä on polveil- lut, nyt ovat runoilijan näyt toiset. Niissä aistii pait- si kauneuden, myös surumielen: »Hyttynen len- tää kynttilänliekkiin. / Sen kesä on jo mennyt.» Etsimättä tulevat Kari Saviniemen kokoelmasta mieleen Tuomas Anhavan tanka-käännökset, jopa niin että kun **Yki Nummi** kuvitti Anhavan *Kuun- telen, vieras* -kokoelman, Saviniemen kokoelman runojen viereisellä sivulla, kullakin, on **Junichiro Okuran** japaninkieliset käännökset, kuvakirjoitus. Nämä antavat ilmavan ja esteettisesti kauniin li- sän kokoelmalle, jota voi pitää Saviniemen lyyri- kon vuosikymmenten kypsyneimpänä teoksena.

Vielä on huomattava, että myös edesmen- neen kirjailijan **Juhani Peltosen** runouden suku- laissieluisuutta löytyy Saviniemen kokoelmasta. Miksikä ei: Saviniemi on perehtynyt Juhani Pel- tosen elmään ja tuotantoon perusteellisesti. Kun Ju- hani Peltonen kirjoittaa »Rakastan sinua. / Sataa. / Taukoamatta rakastan sinua.», Kari Saviniemi ikään kuin musiikillisesti käy keskustelua samasta aiheesta: »Kun sumua kerääntyy rannoille / ja ve- silinnut / kujertavat kaislikossa, / ajattelen sinua / jota rakastan.»

Runoilija liikkuu herkässä kokoelmassa- an maailmassa, jossa on vielä aistein koettava luon- to läsnä, ihmisen herkkyyden vastaanottaa kaikkea olevaista, kun jo ympäristötuhon Minotauros hu- ohtaa globaalisti koko ihmiskunnan niskaan. Kari Saviniemen *Jungfrudans*-kokoelman runoja tuke- vat myös kuvat **Outi Heikasen** grafiikkateoksista.

Kolmelle kielelle käännetyllä kokoelmalla sa- moissa kansissa on silläkin suure ja kauaskanta- vat ansionsa.

EINO KAIKKONEN

CLAES ANDERSSON (2011): *Oton elämä*. Suomentanut Liisa Ryömä. WSOY. 240 sivua.

Kirjailija, poliitikko ja muusikko **Claes Andersso- nin** 2011 ilmestynyt aikalaisromaanin *Oton elämä* tuo mieleen **Anton Tšehovin** ajatuksen tämän muistiinmerkinnöistä: »Silloin muuttuu ihminen paremmaksi, kun te näytätte hänelle millainen hän on.»

Anderssonin romaani liittyy siihen aikalaisro- maanien sarjaan, jossa jo ovat muiden muassa R. Pa- lomerin (**Raoul Palmgrenin**) *30-luvun kuvat*, **Hel- vi Hämäläisen** *Säädyllinen murhenäytelmä* sekä **Han- nu Salaman** *Tapauksen kulku*, - vain muutamia mainitakseni.

Claes Anderssonin Otto edustaa aikalaisro- maanissa eräänlaisia kulttuurihistoriallisten mas- todontteja, jollaisia ei pitäisi enää olla olemassa- kaan kaiken järjen mukaan, mutta – onneksi on, Otto itse, Anderssonin kirjoittamassa tekstissä. Oton sivistyneisyys, intelligenssi ja monipuolinen taiteellinen lahjakkuus eivät korostu romaanissa erinomaisuutena, eivät myöskään vaatimattomuutena. Ne ovat ihmiselämän kaikkinaista raadollista inhimillisyyttä, jota Andersson kuvaa miltei häm- mentävän suorasukaisesti, monin tavoin lukijaa tekstin kautta lähelle tullen. Kyseessä on haan- pääläisittäin »ihmiselon karvas ihanuus».

Claes Anderssonin aikalaisromaanin päähenki- lön, vanhenevan Oton, elämässä on monitasoista ulottuvuutta, olemassaolon monipolvista trokeeta: Otto on kiinnostunut kaikesta ja käy jazz-keikoilla, mutta samalla hän tietää oman olemassaolonsa rajallisuuden muun muassa kokemansa sydänin- farktin kautta.

Anderssonin ote aikalaisromaanin tekstiin on hyvin tiheä: ote pitää, ei herpaannu. Lukija pysyy sivuilla kuin maagisesti. Hyvän kertojan merkki.

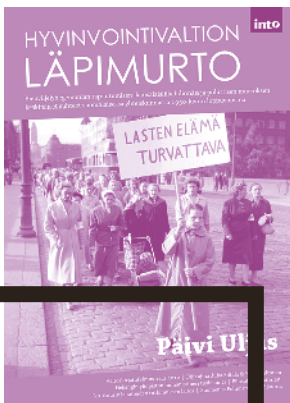
Aikalaisromaanin Otto tutkiskelee itseään ja elämäänsä: voittoja ja tappioita, rohkeutta ja pel- koja, haluja ja himoja. Pelihimo on yksi, jonka pau- loihin Otto joutuu kuin olisi siihen kiimassa. Aika- laisromaanin Otto avaa kirjailijan sielunmaisemia, joissa vaihtelevat toivo ja epätoivo, usko ja epä- usko, rakkaus ja viha, tunteet ja tunteettomuus. Mutta kaikki nuohan kuuluvat ihmiselämään, voi joku sanoa. Aivan oikein: niin ne kuuluvatkin, mut- ta niistä kertominen, kirjoittaminen hyvin avoi- mesti, itseään säästämättä ja itsensä alttiiksi pan- nen on kokonaan toinen asia. *Oton elämässä* ei kuitenkaan ole kyse ihmiselämän inhorealismi- ta eikä surrealismista, vaan runsaan elämäkoke- muksen omaavan kirjailijan tekstistä, joka on ro- maanissa jäsentynyt kiinteäksi, tasapainoiseksi kokonaisuudeksi. *Oton elämä* on täynnä kirjaili- jan pieniä, osuvia karnevalistisesti tiivistettyjä ha- vaintoja sekä muistikuvia, kuten **Pentti Saarikos- ken** krematoriolle antama nimitys »Hietaniemen grilli».

Claes Andersson osaa romaanissaan tiivistää, koska on myös verraton runoilija. Tässä katsan- nossa on kuin kirjailijan työhuoneen työpöydän lappuseen olisi kirjoitettu **Ezra Poundin** klassi- nen lause: »Runous on tiivistettyä kieltä.» Tuo pä- tee mitä osuvimmin aika- laisromaanin *Oton elämä*.

Claes Andersson edustaa suomenruotsalaista kirjailijaperinnettä parhaimmil- laan; sitä jonka yhtenä tär- keänä muistomerkkinä on viime vuonna edesmenneen **Bo Carpelanin** laaja tuotan- to ja niin monet muut. **Liisa Ryömän** luistava, vai- vaton ja ilmeisen osuva suomennos tekee täysin oikeutta Claes Anderssonin sujuvasti kirjoitetulle tekstille.

Ai niin, se Tšehovin ajatus: Claes Andersson näyttää viisaasti vaan ei viisastelevalla aikalaisro- maanillaan *Oton elämä*, millainen ihminen todel- la on. Siitä seuraa Anton Pavlovitšhin lauseen alun ajatus: meidän on muututtava paremmiksi.

EINO KAIKKONEN

LÄPIMURTOVALTIO

PÄIVI ULJAS (2012): *Hyvinvointivaltion läpimurto. Pienviljelyhegemonian rapautumisen, kansalaisliikeshinnän ja poliittisen murroksen keskinäiset suhteet suomalaisessa yhteiskunnassa 1950-luvun loppuvuosina.* INTO
KUSTANNUS. 377 sivua.

KUN OLIN HYVIN NUORI – Hämeen maaseudulla 1970-luvulla –, tunsin yhden kulkurin, ja postissa asioi kirjoitustaidoton vanha mies. Hän piirsi puumerkin. Kun menin kouluun, päivä alkoi rivissä seisten, virrellä. Toisuskoisia ei ollut. Se oli kehitysmäa-Suomi.

Päivi Uljas kirjoittaa kahta vuosikymmentä varhemmasta ajasta. Hänen Suomen ja Pohjoismaiden historian väitöskirjansa kuvaa, miten Suomesta aletaan rakentaa länsimaista hyvinvointiyhteiskuntaa. Siitä tuli pitkä projekti. Niin pitkä, että se jätettiin kesken.

JATKOSODAN JÄLKEEN Suomi oli muuttunut porvarilliseksi demokratiaksi. Se oli politiikan taso. Yhteiskunnan kokonaisrakenteen muutos oli raskas prosessi, johon tarvittiin niiten tietoista päätöstä, ennennäkemätöntä väestöllistä kehitystä kuin sokeaa sattumaa. Uljas on ottanut tehtäväkseen tutkia »tietoisien tason», vastata kysymykseen »käänsivätkö kansalaisliikeshintä, kansalaisten mielipiteet ja eduskunnan vasemmistoenemmistö suomalaisen yhteiskunnan hyvinvointivaltiokehityksen tielle». Vastaus on myöntävä, ja Uljas perustelee sen vakuuttavasti.

Lähtökohta on braudelilainen: historiassa eri aikatasot sijaitsevat rinnakkain. Pienviljelyhegemonia, jota haukuin kehitysmäa-Suomeksi, ja hyvinvointivaltio elävät hetken sovussa: edellinen menee, jälkimmäinen tulee. Eri kehitysvaiheiden yhtäaikaisuus toteutuu myös ideologioiden ohuella pintatasolla. Tässä Uljas käyttää gramsci-

laista interregnumin käsitettä: 1950–60-lukujen vaihteen talouspoliittinen eliitti ajaa valtion roolin supistamista, eduskunnan enemmistö ja presidentti **Urho Kekkonen** sen kasvattamista. Tämä »kekkoslaisuus» on hegemonisessa asemassa 60-, 70- ja 80-luvuilla.

Väistyvän ideologian mukaan »talouden loholla jo budjetointi nähtiin liki kommunismina» (**Jyrki Vesikansa**). Sanomatta on selvää, että sosiaalipolitiikan lisäksi kritiikin toinen kärki osoitti kekkoslaiseen ulkopoliittikkaan. Uljas tulkitsee Honka-liiton nimenomaan hankkeeksi, jolla yritettiin keskeyttää sosiaalinen uudistuspolitiikka. Tulkinta on uusi tai ainakin tuore.

SUUREN HISTORIALLISEN MUUTOKSEN ohella kulkee tarina ammattiyhdistysaktiivien roolista yhteiskunnassa: reaalisista sosiaaliturvakokemuksista, mielenosoituksista, pikkupolitiikoinnista. Aktiivien lapsuuden ja nuoruuden kokemusten kartoittaminen avaa näkökulman ruohonjuuritason sosiaaliseen muutokseen. Italialaisen **Carlo Ginzburgin** mikrohistoriallista tutkimuskehikkoa päästään ainakin alustavasti soveltamaan suomalaisten elintarvike- ja rakennustyöläisten arkeen. Suotta ei väitöskirjan toinen ohjaaja ole ollut mikrohistorian kotimainen apostoli **Matti Peltonen**.

Mutta ei menneisyyttä ilman nykyisyyttä; *Hyvinvointivaltion läpimurto* sisältää joukon nykyiseen taloudelliseen ajatteluun, nykyiseen hegemoniaan, kohdistuvia piikkejä. »Suomen kansan on pakko kääntyä kaidalle tielle, jolla ei ole lainkaan niin mukava kävellä kuin nykyisellä lavealla», sanoo Suomen pankin pääjohtaja **Rainer von Fieandt** vuonna 1956, mutta lausunto voisi olla tältä viikolta. Uljas näyttää, miten tyylipuhtaasti hegemoniakysymyksistä tulee moraalikysymyksiä.

Niin ikään Uljas kumoaa sen harhaluulon, ettei »yhteiskunnan holhouksella» olisi ollut »vanhasa maailmassa» roolia. Päinvastoin: kunnallinen sosiaaliturva oli elintärkeää pienviljely-Suomessa.

ULJAS SITEERAA KIRJASSAAN Hegelin näkemystä järjen vekkaudesta. Tällä kertaa järki oli todella viekas. Olennaiselta osaltaan ammattiyhdistysten roolia tarkasteleva tutkimus ilmestyy keuhällä 2012, jolloin ammattiyhdistysasiat ovat olleet vakuuttavasti lööppitavaraa. Julkisuus ei ole tuonut liikkeelle hyvää mainosta. *Hyvinvointivaltion läpimurto* on eri linjoilla.

VELI-MATTI HUHTA

Kuinka tietokoneesta tuli metakone

Markku Soikkeli on tamperelainen kriitikko ja kirjailija.

OMAA SYLIKONETTAAN, »läppäriä», ei kukaan tunnusta tärkeämmäksi kuin ihmiskontaktia. Silti tietokoneiden oletetaan kelpaavan tasavertaisiksi kumppaneiksi lapsille ja vanhuk- sille.

Koululaisten osalta koneiden välttämättömyyttä on perusteltu tietoyhteiskuntaan sopeuttamisella. Vanhusten osalta tietokoneet on naamioitu avustaviksi roboteiksi, vaikka kyseisten laitteiden tärkein tarkoitus on korvata hylättyjen vanhusten ihmiskontakti.

Tietokoneesta on tullut metakone. Sen oletetaan täyttävän pelkillä ohjelmistopäivityksillä kaikki kansalaisen tarpeet. Ja helppoahan täyttäminen onkin, jos kansalaisuus perustuu näkyvyydelle digitaalisissa rekistereissä eikä kansalaisten yhdenmukaisuudesta puhuta muutoin kuin kaapeliverkon kattavuutena.

Vielä 1900-luvulla esitettiin kauhukuvitelmiä siitä, että robotit korvaavat duunarit ja tietokoneet insinöörit. 2000-luvulla älykäävät laitteet ovat onnistuneet vallankumouksessaan. Ne toivotetaan tervetulleiksi kaikille elämänalueille. Mikään muu ei kelpaa takeeksi tehokkuudesta kuin ihmisen työhönsä liit- tävä tietokone.

Karmivan hyvä esimerkki on erään kielen- kääntäjän tarina Göteborgin kirjamessuilta. Muutama vuosi sitten messuilla oli päätetty havainnollistaa sitä, kuinka kääntäminen on edelleen vaativaa käsityötä: kääntäjät istuivat pöytien ääressä edessään alkuteksti ja pari sa- nakirjaa. Mutta ohikulkijat olivatkin ihmetel- leet heille, että eikös tuota varten ole tietoko- neet.

JO VUONNA 1951 julkaistussa Isaac Asimovin *Säätiö*-romaanissa tiedemiehellä on kyllä hen- kilökohtainen taskutietokone, mutta kyse on tavattomasta poikkeuksesta. Samalla vuosikymmenellä muiden kirjailijoiden tiedemies- sankarit käyttivät edelleen laskutikkuja. Vailla minkäänlaista ideaa transistoreista ei 1950-lu- vulla ollut näköpiirissä tekniikkaa, jonka pe- rusteella kuvitella tietokoneiden miniatyyrejä, jotka täyttäisivät henkilökohtaiset tarpeet tas- kuun sujautettuina.

1900-luvulla voitiin ihastella tietokonei- den laskuvoimaa, samalla kun vahvistettiin käsityksiä siitä, että ihmisyyden arvokkuus on silti teknologinen kehitys. Vie- lä 1960-luvulla suurta yleisöä voitiin pelotella »isolla pahalla tietokoneella», jota käytettäi- siin osana kylmän sodan puolustusta.

Tietokoneiden varaukseton ihailu alkoi varsin myöhään – oikeastaan vasta siinä vai- heessa, kun tietokoneista tuli henkilökohtai- sia pöytäkoneita ja sittemmin medialaitteita.

Mitä lähemmäksi nykypäi- vää tullaan, sitä enemmän tie- dejournalismi on intoillut tie- tokoneista ja niiden tekoälyistä. Tietokoneiden yhteydessä on voitu herätellä viljejä evoluutio- filosofisia visioita, joissa koneet päihittävät ihmisen darwinisti- sessä kamppailussa. Visioita ei ole tarvinnut esittää järin sy-

vällisesti yleisökiinnostuksen ylläpitämiseksi. Transhumanistiset unelmat ihmisen muisti- proteeseista ovat yhtä suosittuja tiedejourna- lismissa kuin takavuosien tieteisfiktiossa.

Villit visiot seuraavan sukupolven tietoko- neesta auttavat vähättelemään aiempien aika- kausien huipputeknologioita. Tietokoneeseen verrattuna ne voidaan kuvailla nostalgisoivan romantiikan ja kunnioittavan parodian koh- teina.

INTOILU »älykkäiksi» väitetyistä autoista tai pesukoneista tarkoittaa käytännössä sitä, että kyseisistä laitteista löytyy useita mikropro- sessoreja, joiden ansiosta ne muistavat käyt- täjän henkilökohtaiset mieltymykset. Laittei- den henkilökohtaisuus ja intergroitavuus saa ne muistuttamaan mediateknologiaa. Digitaai- lisen aikakauden esikuvallinen kone on nyt yhtä kuin mediakone.

Teknologia, jonka kehitystä eniten seura- taan ja joka tarjoaa elannon isommalle osal- le ihmisiä kuin tehdas- tai maatalouslaitteet, on omistautunut pikemminkin reproduktiolle kuin produktiolle. Taskuun sujautettu laite an- taa elannon myös vertauskuvallisesti. Se taltioi ja adaptoi identiteetin median ehdoilla.

Enää ei pelätä että koneista tulisi kaltaisi- amme. Nyt pelätään, ettemme tule riittävästi koneidemme kaltaisiksi.

Digitaalisen aikakauden esikuvallinen kone on nyt yhtä kuin mediakone.

ESPOO CINÉ 2012

INTERNATIONAL FILM FESTIVAL
17.-26.8.2012 • ESPOOCINE.FI

